

„Fete cîntînd”

Un mezin

Așa-i place să se recomande prin semnătură, ca în catalogul școlii din Preuțești sau în cel al liceului din Fălțiceni: cei doi I ordonați încît Ion să dea înțietatea neamului din care descinde, Preuțești e o comună frumoasă așezată între Fălțiceni și Dolhești, adică — asemeni Rădășenilor — în brîul dealurilor cu pomat bogat de sub prispa montană, niște dealuri molcome coborînd treptat spre Dolhasca și — deci — valea Siretului. Irimeștii sînt un neam de oameni cu statură de munteni și la prima vedere cu pornire spre singurătate închisă. Treptat însă, după ce le pătrunzi în sufluet, descoperi o vatră caldă de omenie și duioșie, adică așa cum le sînt și așezările. Ca înfățișare, satul seamănă cu Ipotești sau Liveni prin armonia unduitoare a orizontului și îmbinarea vegetației de cîmp cu cea de livezi, prin gene de codru răsărite ie, colo, prin cîte-o lucire de iaz somnoros — prin acel ritm larg al respirației pămîntului sub lumina blajină a Moldovei. Gospodăriile oamenilor sînt aici însă ceva mai arătoase și mai ordonate, abun-

dența lemnului făcîndu-se simțită. Casele sînt înfrumusețate de pridvoare cu dăregi în ciubuce și cu tîmple de brad traforat, porțile înseamnă o mîndrie a acareturilor, piatra pentru temelii nu lipsește, ceramica se întîlnește cu arta țesutului — e o fericită rîspintie a frumosului cu durabilul. Prezența livezilor accentuează impresia de opulență, de împlinire la anumite soroace, adăugînd gravității acestor oameni în straie albe trăind în case albe o notă de mulțumire exprimată prin firea lor ușor glumeață, dar totdeauna cumpănită, aplecată spre cîntec și dans, dar și aici cu un ritual ce nu permite depășirea bunei măsurii.

Am pomenit despre toate acestea fiindcă ele au fost transferate într-un anumit mod în opera marelui artist care e sculptorul Irimescu Ion și fiindcă cei care scriu despre arta sa le ghicesc cumva, dar nu spun lucrurilor pe nume.

Aurel LEON

(continuare în pag. 7)

UTILIZAREA FORȚEI DE MUNCĂ

Una din problemele de mare importanță pentru economia noastră națională, în etapa actuală, o constituie raționala folosire a forței de muncă, pornind tocmai de la rolul său decisiv, ca factor esențial al dezvoltării economice.

În literatura de specialitate se poartă ample discuții asupra acestui aspect, vizînd deopotrivă elementul teoretic cît și cel practic. Ținem să precizăm că s-au exprimat puncte de vedere, uneori diferite, pornind de la însăși definirea conceptului de folosire a forței de muncă. Unii autori abordează problema sub raportul folosirii; „depline” și „eficiente”. Alții, al căror punct de vedere ni se pare mai cuprinzător, preferă termenul de „folosire rațională”, cu includerea atît a elementelor de ordin cantitativ cît și a celor calitative ale utilizării forței de muncă.

Ceea ce își impune sublinierea de la bun început este **necesitatea tratării acestei teme dintr-o largă perspectivă**. Acest lucru este cerut, în primul rînd, de însuși conținutul deosebit de complex al categoriei forță de muncă. Căci, este foarte adevărat că forța de muncă constituie, în primul rînd, o categorie economică; dar, trebuie să fim de acord, conținutul ei depășește substanțial sfera economicului.

O altă precizare de fond pe care ținem s-o facem se referă la faptul că **analiza aspectelor pe care le ridică problema utilizării forței de muncă trebuie realizată din perspectiva cadrului creat de relațiile de producție socialiste și a multiplelor implicații ale revoluției științifice tehnice contemporane**. Studiarea ei trebuie să se facă în strictă concordanță cu obiectivele pe care și le propune societatea noastră în fiecare etapă. Mai mult, în abordarea acestei probleme trebuie avută în vedere **interdependența existenței între forța de muncă și potențialul economic de ansamblu, între forța de muncă și progresul tehnic, între forța de muncă și creșterea economică**.

Fără îndoială, pornind de la realitatea că forța de muncă este un factor de producție, **la baza folosirii ei raționale trebuie să stea criteriul economic**. Deși criteriul economic este prioritar, apreciem că acestuia i se mai adaugă o serie de alte criterii. Între acestea le-am menționat, în primul rînd, **pe cele politice și sociale**, care influențează substanțial procesul folosirii forței de muncă. Afirmăm în vedere faptul că factorul uman constituie, în același timp, beneficiarul dezvoltării de ansamblu a economiei.

Folosirea forței de muncă trebuie abordată într-o viziune dinamică, răspunzînd atît sarcinilor imediate cît și celor de perspectivă ale economiei. În legătură cu acest aspect considerăm necesar să subliniem că problema îmbunătățirii utilizării forței de muncă se înscrie în cadrul general al perfecționării vieții noastre social-economice.

Privită din perspectiva criteriului economic, problema **utilizării raționale a forței de muncă aduce în atenție cîteva coordonate esențiale, de ordin cantitativ și calitativ**.

În documentele partidului nostru este insistent subliniată necesitatea de a se asigura o rațională folosire a resurselor de muncă. Referindu-se la o serie de lipsuri și deficiențe care dănuie încă în activitatea noastră economică, la Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1972, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „Aceste neajunsuri trebuie să preocupe în mod serios organele noastre economice, organizațiile de partid, lichidarea lor hotărîită trebuie pusă în centrul eforturilor generale ale oamenilor muncii pentru a se asigura valorificarea cu maximum de randament a potențialului material și uman al societății, pentru accelerarea dezvoltării economico-sociale a țării”.

Una din coordonatele care dezvoltă o rațională folosire a resurselor de muncă o constituie **atragera acestora în proporții crescînde la activitate și structurarea lor judicioasă**, în strictă concordanță cu evoluția întregului organism economic și social. În acest context menționăm că datele statistice scot în relief o **creștere mai rapidă a populației ocupate față de creșterea populației în vîrstă aptă de muncă**. Consemnăm totodată, faptul că creșterea gradului de ocupare a forței de muncă a avut loc în principal pe seama creșterii numărului de salariați.

În ceea ce privește distribuția și redistribuirea forței de muncă pe sectoare și ramuri, apreciem că ea trebuie să urmeze îndeaproape și să reflecte totodată schimbările structurale ce au loc în cadrul economiei naționale. Se știe că P.C.R. a situat în centrul construcției economice industrializarea și extinderea tehnicii moderne în toate ramurile, pornind de la convingerea că orientarea dezvoltării intensive a economiei constituie un mijloc esențial pentru utilizarea rațională a forței de muncă. Această orientare a adus, implicit, în atenție problema atragerii spre sectoarele neagricole a uriașului potențial de muncă existent în mediul rural. Amintim în acest sens că am realizat **îmbunătățirea raportului dintre populația in-**

Nicolae NICULESCU

(continuare în pag. 10)

S. DAMIAN;

Psihologia succesului

Eseul lui S. Damian despre psihologia succesului literar, despre statutul moral și estetic al tinărului scriitor român este o carte de excepție și ne miră faptul că a trecut aproape neobservată. Spunem aceasta dintr-un sentiment al recunoașterii autenticității și valorii originalului și singularului tratat de morală literară apărut în 1972 la Editura „Cartea românească”. Actualitatea și necesitatea lui e mai mult decât evidentă. El semnalizează și condamnă, poate prea blând, o anumită morală a scriitorului de astăzi, formele cele mai vizibile — și constante — ale hipertrofiei eului în viața literară. E o monografie care reflectă, caracterologic, fluxurile și refluxurile „vieții literare”, fauna ei, „fizionomiile” care apar, metamorfozele lor. Este discutată ideea de climat, de competiție valorică, de polemică. Eseul mai ales în prima parte, este un sondaj în psihologia tinărului scriitor, a aspirantului la gloria literară, în modul său de a se expune, de a conviețui. Cu un remarcabil talent de romancier, S. Damian după o experiență de peste două decenii în viața literară, reconstituie lucid și fără complexe, psihologia și morală scriitorului neconsacrat, etica lui, creșterea măști de o uimitoare identitate cu unele reale, de astăzi pe care mulți dintre noi le întâlnim în redacții, edituri, librării. Meritul fizionomiilor îl descoperim în coincidența măștilor, în verosimilitatea lor. S. Damian construiește bazat pe o experiență îndelungată masca debutantului: etapele ieșirii lui din anonim, neîncrederea în forțele sale, stinjenirea în fața publicului, modestia și sfiala exagerată sau mimată, nevoia reală de a fi înțeles, lansat, definit exact, primele semne ale succesului, reclama, ascensiunea rapidă, competiția valorică, orgoliul, vedetismul, ignorarea criticilor etc. Toate acestea și încă multe altele se produc în spațiul vieții literare: tinărul va fi acceptat de ea, va fi integrat ei. Apare însă și o altă problemă, de obicei trecută cu vederea: cât va rezista aspirantul succesului real sau celui provocat de o critică prea amabilă sau neavizată? Cunoașterea al mecanismului psihologic succesului literar, S. Damian ne convinge că, acolo unde există o vocație adevărată, există și modestie, timiditate, putere de a te sustrage publicității, vedetismului, căci „...autentica zămislire a talentului presupune puterea de a tăcea, de a aștepta, de a răbda, fără a înceta să crezi” (p. 11). Nu lipsesc nici excepțiile: descoperit, susținut, lansat cu aplauze, tinărul scriitor devine însă, nu o dată, de nerecunoscut. Metamorfoza se produce: „...cât de repede se schimbă psihologia celui care capătă reputație, ce înfățișări neașteptate ia, după primul succes, timiditatea și stingăcia inițială, cât de încilcît devine atunci jocul intereselor și al vanităților! Nici n-ai fi crezut vreodată că tinărul modest, atît de stăpînit de neliniști superioare și torturat de nevoia intransigenței etice, va căpăta, într-un timp extrem de

scurt, siguranță arogantă, trufie, intoleranță agresivă față de confrăți, și, mai ales, un dispreț primitiv pentru critici și pentru posibilitatea schimbului liber de opinii în jurul propriei creații. Alianțele care păreau eterne (ce naivitate!) se rup foarte lesne, cel recunoscut pretinde subit a-deziune totală, nu mai admite contrazicerea, e gelos pe o cronică închinată altora. De ce să ne mirăm atunci că exegeții care își consumau resursele de generozitate sufletească în actul de a discerne valorile și de a le analiza — se îndreaptă spre zone mai neutre, unde e diminuat procesul neprevăzutei oscilații de temperament?” (p. 12—13). Care este poziția criticului în astfel de cazuri „neașteptate”? Bucuria descoperirii tinărului scriitor se transformă în amărăciune, în scepticism, în înțelepciune, dar el nu va renunța să scrie despre versurile și romanele anonimului de ieri. Generozitatea criticului român este fără margini, ca să nu spunem proverbială! S. Damian a verificat acest adevăr, a cunoscut multe decepții, multe trădări, consolidându-și însă o filosofie de sceptic, dar nu a „dezertat” de la postul său de mare și dezinteresat animator care așteaptă, ca altădată E. Lovinescu, ivirea Operei, a Capodoperei. „Funcția voluntară de animator literar revendică însușiri puțin comune. Nu numai mărinimie, capacitate de a ieși din orgoliu și egocentrismul creației tale, spre a dăruia altora timp, energie afectivă, putere de concentrare. Se cere și un simț special de a adula de la distanță vinatul, astfel încît să nu poți greși ținta. E nevoie de o recepție la ineditul veritabil, șlefuit prin cultură, prin gust, printr-o anume deschidere a subiectivității. În van se cheltuiește sforțarea de sprijinire, dacă anima torul nu posedă discernămintul critic rapid și sigur” (p. 17).

Masca scriitorului tinăr obsedat sau trădat de mirajul succesului, al gloriei, scoasă din circulație, din mediul literar pentru un moment și examinată la rece, mai prezintă și alte aspecte: o hipertrofie a eului, dilatarea enormă a vanității („Eu și Nietzsche, Eu și Balzac, Eu și Dostoievski, Eu și Eminescu, Eu și Sadoveanu...”), mistificarea și automistificarea, megalomania, spiritul miticist balcanic, impostura obraznică unită cu lenea de gîndire și respingerea efortului de cunoaștere („Nu citise măcar operele celor cu care polemiza”), degradarea demnității morale și literare etc. S. Damian cunoaște și ne face cunoaștință cu toate „păcatele” vieții literare, creșterea tipologiei a unor anumiți scriitori care sub tirania, mania succesului s-au metamorfozat în personaje de roman. Tipologic, „fizionomiile” lui S. Damian sînt personaje, fără îndoială, personaje autentice, memorabile.

Viața și literatura vieții scriitorilor — iată o temă de meditație, una actuală și de mare interes psihologic și social. S. Damian ne invită, contrar părerilor curente, de sorgintă structuralistă, să valorificăm în cercetarea monografică și detaliile de biografie. Opera literară nu e totul: dincolo de structura ei, de compoziția ei estetică, se ascunde un om, o experiență, un destin, o viață care s-a transformat în literatură: „La noi o anume lipsă de atenție pentru faptul brut biografic derivă, poate dintr-o viziune prea puritană asupra operei. Comentariile excelează prin finețe, urmăresc descendențe și disocieri, pline de semnificații pe planul artei, înscriu temele și tendințele în mari coordonate filosofice și etice. Ceea ce e foarte bine. Nu se comite, însă, o exagerare eliminându-se adesea din obiectivul explorărilor persoana fizică a autorului, perimetrul propriu de trai, împrejurările mărunte, chiar ciudățeniile, manile socotite (din suspectă pudoare) „împure” pentru cercetare? Se caută evident, stricta cauzalitate, legătura de lege care exclude bizareria de amănunt” (p. 60—61). Excesiva tehniciere a analizei, neputința unora de a ieși din spațiul „noii critici” franceze care nu e „la modă” în Europa, suprasolicita-re ei, nu mai satisface astăzi publicul care vrea să știe despre scriitorul interpretat totul, căci „există o sete de adevăr și autenticitate pînă la scara cea mai de jos a stîrilor (în limitele decenței), care se cere satisfăcută”, cu riscul de a anula sau modifica imaginea pe care ne-am format-o despre, să zicem, Sadoveanu sau Argezei, pentru că, se întrebă din nou S. Damian: „Se va tulbura, câteodată imaginea de iconă? Nu-i nimic... Ea va deveni mai verosimilă, mai neprevăzută, mai atrăgătoare. Măreția creației se naște din efortul de învingere, de depășire, de exorcism. Efortul merită să fie văzut. Se resimte o nevoie de document, de autentic, de senzorial în descriere. O dată cu potolirea ei, Adevărul va înlesni și în acest fel comunicarea între operă și public” (p. 63).

Ceea ce aș reproșa lui S. Damian, în acest tratat de etică scriitoricească, e că nu are curaj suficient să dea nume. Anatomia psihologiei succesului literar ar fi câștigat în varietate tipologică, în autenticitate, iar rețeta scriitor-personaj ar fi fost admirabil realizată. Teama de a da nume e o „boală” a criticii de astăzi. Cine s-o vindece dacă nu critica? Cîți o fac?

Expunându-și în prima parte a eseului principiile de critic animator, ideile de devotat îndrumător, S. Damian ne demonstrează în Analize că în practica sa critică curentă nu există nici o contradicție între vorbe și fapte. Tot ceea ce susține teoretic S. Damian este confirmat de textele analitice.

AL. PHILIPPIDE în interpretări critice

Const. CIOPRAGA

Acum doi ani, Editura Eminescu inaugura o nouă colecție, Biblioteca critică, primul volum purtînd titlul Bibliografia română ilustrată (1944—1970). Dintr-o motivare către cititori, rezultă că respectiva colecție își propune să ofere tineretului studios o informare substanțială, mergînd spre esențe. Au apărut în continuare volume cuprinzînd fragmente sau studii critice in extenso, scriitorii vizați fiind B. P. Hasdeu, Tudor Arghezi, G. Călinescu, Camil Petrescu, Zaharia Stancu, iar recent Al. Philippide. Ținînd seama că volumele în discuție sînt concepute ca instrumente de lucru, selectarea paginilor critice presupune o anumită rigoare. În medie, în cele 160 pînă la 185 de pagini ale fiecărui volum se reproduc idei provenind de la zece pînă la treizeci de comentatori, iar în partea finală, sub titlul Bibliografie ilustrată, se dau, în unele cazuri, foarte succinte extrase, într-un fel de apendice. Deși colecția, în ansamblu, denotă buna orientare, se constată, totuși, unele discordanțe de la un scriitor la altul. Ne vom referi mai pe larg la volumul consacrat lui Al. Philippide, însă aceasta nu înainte de a arunca o privire și asupra celorlalte. Arghezi și Călinescu, de exemplu, nu beneficiază de un cuvînt înainte: la Hasdeu și Camil Petrescu găsim scurte date lămuritoare depășind cu puțin dimensiunile unei pagini; privilegiat într-un fel, Al. Philippide dispune de o introducere de nouă pagini. Nu e nevoie să mai demonstrăm necesitatea unei biografii despre operele scriitorilor respectivi; un memento cronologic în datele lui fundamentale, ar fi chemat să facă o legătură mai exactă cu fragmentele critice oferite spre informare. Nici un fel de indicație de acest gen nu se găsește în volumele despre Arghezi, Călinescu și Camil Petrescu. De menționat pozitiv, volumul consacrat lui Zaharia Stancu (singurul extins pe 350 pagini), care se deschide sugestiv cu citeva confesiuni ale scriitorului, oferă o grupare pe probleme a textelor critice și se încheie cu o amplă cronologie (Viața și opera în date), cu bibliografia operei și o bibliografie a traducerilor. Totul realizat cu mare atenție. Referindu-ne la profilul colecției în totalitate, utilă s-ar dovedi o discuție despre criteriile ce au prezidat la selecționarea opiniilor critice. Să ne mărginim a constata că aceste criterii nu au în vedere totdeauna valoarea. Nu o dată, unora dintre criticii citați li se acordă o atenție restrînsă; se întîmplă chiar ca autori de lucrări solide să fie ignorați, în avantajul altora cu nume de prestigiu, dar fără contribuții deosebite în problemele pentru care sînt citați.

Antologia textelor critice cu privire la Al. Philippide, alcătuită de George Gibescu, răspunde, în linii mari, decideratului de a introduce pe cei interesați în cadrul dezbaterilor despre un mare creator. Principala dificultate, în cazul interpretării poetului, ține de dualitatea reacțiilor acestuia, între romantism și clasicism, de unde interesul exegeților pentru o latură sau alta. Într-un comentariu la primul volum, Aur sterp, Ovid Densusianu vedea în Al. Philippide un simbolist, un „vizual” și un „imaginativ” la nivelul simbolismului de pe la 1885, „în prima fază a poeziei nouă”. Tot de simbolism vorbea și N. Davidescu, acesta precizînd că pentru autorul Aurului sterp poezia e „viziunea plastică a naturii, și raportarea ei, nu la o stare sufletească propriuzisă, ci la un echivalent concret al unei stări sufletești”. Patru decenii mai tîrziu, într-o retrospectivă a întregii opere poetice, Eugen Simion conchide că în poemele mai noi, Al. Philippide „pare a clasiciza cu distincție...”. „Acheron, Achile, Proteu, Slix, Orfeu, Euridice, Cerber, Parca sînt nume mitologice care se întîlesc în versuri. Impresia de clasicism (sau elenism!) e însă falsă...”. În realitate, poetul e „un neoromantic în tradiție eminesciană, cum se și intitulă, semnificativ, studiul pe care criticul i-l consacra; cu precizarea că Al. Philippide „tratează mișturile eminesciene din perspectiva unui romantism spiritualizat, trecut prin experiența școlilor literare din primele decenii ale secolului XX, expresionismul indoezebi”. Cu toate modernismele care lui N. Iorga îi apăreau mai mult sau mai puțin inteligibile, la debutantul din Aur sterp istoricul distingea „accentele puternice și nobile ale unui Prometeu vrednic de înaltașul său elenic”. Deci, semne ale viziunii clasice. Mihai Ralea era frapat, dimpotrivă, tocmai de spiritul modern. Poetul „ține de poezia contemporană prin lipsa de sentimentalism”, Al. Philippide fiind „un cerebral, uscat, fără moliciuni și indușării”, un „indiferent”, dar unul al cărui indiferentism se exprimă „violent”. Pe scurt, „pornită de la o stare de suflet egală și detașată” (de la un nivel clasic am spune noi, cu alți termeni), poezia lui Al. Philippide capătă, după opinia lui Mihai Ralea, „accente brutale, impetuoase”. traduse în „formule mari, de înaltă oratorie”, „în „împrecații și apostrofe care aduc aminte nu numai de Tudor Arghezi, dar și de Victor Hugo”. Nici asupra tentației către absolut, criticii nu găseseră o limbaj comun. În concepția lui Mihai Ralea, poezia lui Al. Philippide devine „o metafizică universalistă”, viziunea din Stînci fulgerate peregrinînd prin „spații interplanetare, în vidul pur, dezumanizat”. G. Călinescu pare a polemiza tacit cu Mihai Ralea, care găsea că poetul, vorbind „mereu” de „reci minerale, de fenomene siderale, astronomice”, și-ar fi arătat „disprețul și deziluzia” în ce privește „aspectul uman al existenței”. Ce crede G. Călinescu? Poetul, notează el, „dorește să înțeleagă principiile ascunse, Mumele goetheene, adică prototipii și printr-un adevărat animism, simplele pietre devin Pietrele, entități tăcute, de esența sufletului. Ce este aceasta? „Speculație” metafizică? Nu. Aici nu intră nici o dialectică, ci numai o mare sensibilitate pentru situațiile fundamentale în univers, pentru poezia grandioasă, pentru versul încordat, pentru emoțiile elementare, din care lipsește, din păcate, numai erotica”.

Dacă, în ce privește contactele poetului cu liricii germani, mai toți comentatorii sînt de acord, unii vorbind de Novalis, alții de Richarda Huch sau de modernul Dehmel, în rest divergențele sînt relativ mari, ele ținînd de polivalența creatorului însuși, personalitate complexă, derutînd prin varietatea dimensiunilor. Romantismul și clasicismul sînt, în interpretarea lui Al. Philippide, valoros teoretician literar, „două mari categorii sufletești” („Adevărul literar și artistic”, 1937, nr. 856). Cel mai sigur mod de a ne apropia de fondul intim al poetului rămîne, credem, acela de a porni de la propriile sale idei. Prin natura sa, Al. Philippide este un romantic, prin cultură un clasic. „Romantismul (argumentează scriitorul într-un articol din 1963: Ce însemnează clasic) nu se poate dobîndi prin educație, prin cultivare, prin exercițiu. Clasicismul se poate căpăta. Te naști romantic, poți deveni

(continuare în pag. 13)

Moșca — sat cu casele parcă ținându-se de mină ca într-un danț, de o parte și de alta a șoselei. Oamenii în haine de sâr-bătoare. „Vorniceii” îmbrăcați pitoresc (peste minecile hainei de oraș și-au tras altele, împodobite cu motive folclorice) trec de la o poartă la alta, cu sticla de țuică în mână, cheamă sătenii la nuntă. „Sint două nunți aici, azi” ne spune directorul căminului cultural. „Am nimerit bine”. „Nu aveți grijă, sala e plină”. Și într-adevăr așa este, chiar dacă structura auditorilor lasă oarecum de dorit: mai mult de jumătate din sală este ocupată de elevii din clasele mici și mijlocii; restul — câteva bătrâne, cițiva bătrâni, cițiva tineri.

Chipurile fetițelor din bănci, par, fiecare în parte, copii după Tonitza. Spre sfârșitul recitalului sala este arhiplină, se pare că au venit adevărații auditori și, parcă, ar trebui s-o luăm de la capăt. Un (aproape) bătrîn, Ion Sîrghi, își cere permisiunea să citească și el niște poezii. „Sinteti invitatul nostru”. Puști-mea e contaminată de amintirile din copilărie, versificate, ale „bardului de la Moșca” și noi de asemenea — de harul lui în a le „spune”

Orice întâlnire cu cititorii are, după tipic, și un capitol de întrebări. Invățătoarea Elena Costea întreabă dacă există un „timp al poeziei”, un coas propice scrișului, adică, și dacă se poate scrie poezie „la comandă”. La prima întrebare se răspunde cu seriozitate, la a doua cu gravitate.

Din stradă răzbat ecourile alămurilor însoțind alaiul nunții. Cum recitalul nostru este încheiat, ieșim să vedem mirii. „E frumoasă mireasa” spune cineva. „Dar care mireasă nu e frumoasă?”

Dialoguri

cu învățătoarea Elena Costea:

— Vă pasionează poezia?
— Foarte mult. Mă străduțesc să le dezvolt și elevilor mei gustul pentru poezie.

— Și cum procedați?
— Li pun să citească o poezie și apoi să spună ce au înțeles, mai întâi în ansamblu și pe urmă vers cu vers.

— Ce anume „căutați” într-o poezie? Ce îi cereți?
— Li caut ideea, frumusețea. Li cer să aibă muzicalitate.

— Care sînt sursele dv. de informare, aici la Moșca?

— În primul rînd biblioteca. Este o bibliotecă bogată, cu vreo zece mii de volume, găsești aproape tot ce vrei.

— Dar pentru biblioteca personală cum vă procurați cărțile?

— De la Pașcani sau Iași. Dar se întîmplă de multe ori să nu găsească cărțile poezilor preferați.

— Ați putea să-mi citați cîteva nume?

— Otilia Cazimir, George Lesnea, Ana Blamdișna, Cornelii

O oră la Moșca

Nicolae TURTUREANU

Sturzu, Adi Cusin. Totuși, de ce apar atît de puține cărți ale poezilor din Iași?

— (Ridicare din sprîncene).

— Imi place mai ales să ascult poezie, ascult toate emisiunile de poezie la radio, urmăresc și la televizor.

— Vă place cum își recită poezii versurile?

— Foarte pușini știu să recite. Nu prind ritmul muzical.

— Chiar așa? Obiectez! Și apoi poezii nu sînt obligați să aibă și talent interpretativ.

— Atunci să nu recite. Totuși, dumneavoastră cei de la recitalul de astăzi ați recitat bine.

— Mulțumim. Mai aveți vreo doleanță?

— Da. Scrieți că nu sînt de acord cu tovarășul Adrian Păunescu care a afirmat că profesorii foarte buni se găsesc numai în București. Și la Iași și la Cluj și la Timișoara sînt profesori foarte buni.

— La țară, nu?

— Și la țară.

(Am scris).

În fața unui stand de cărți din holul căminului cultural, dialog cu doi tineri, unul constructor pe un șantier, celălalt muncitor la R.M.R. Pașcani.

— Care este ultima carte citită de dumneavoastră?

— „Păi, nu prea citim, nu avem timp”.

— Dar cînd ați citit ultima oară o carte?

— (Nu-și amintesc). „Eu am fost în armată...”. „Eu mă duc acum la o școală de strungari și cred că acolo am să citesc”.

— Dar în timpul liber, cit este, ce faceți?

— „La un film, ne mai uităm la televizor, o plimbare”.

Cu bibliotecara Maria Bucan:

— Cîți cititori aveți în comună dumneavoastră?

— La Moșca circa patruzeci la sută din populație are fișă la bibliotecă.

Primul și cel mai important lucru în susținerea unei „acțiuni cu cartea la sate” este, pe cît mi-am dat seama, formarea unei echipe. Organizatorii trebuie de multe ori să apeleze la o adevărată diplomatie pentru „tentarea” celor vizati. Deși prezumtiva în-

tilnire nu-i competitivă, unul dintre argumentele care i se aduce fiecărui invitat în parte este... numele celorlalți. „Merge și Cutare!” (Se întîmplă că în ziua hărăzită Cutare să nu meargă „la țară” fiind reținut de chestiuni importante „în oraș”).

Un alt argument: localitatea și programul. Sigur că orice loc din țara aceasta este demn de a fi cunoscut, sigur că oricine are dreptul de a te cunoaște, dacă meriți în adevăr această cinste. Un amănunt peste care adeseori se trece: compoziția sălii. Și o întrebare: important este, oare, ca această sală să fie întesată, indiferent cu cine, sau să existe douăzeci de oameni cu care să poți comunica? (Cineva a și scris o schiță despre un recital susținut de un grup de poeți în fața unui auditoriu de surdo-muși...). Ești anunțat, spre exemplu, că va fi o întâlnire cu liceeni din clasele mari și în sală te așteaptă puștii dintr-a V-a...

Apoi, ora de începere a acestor întâlniri este cît se poate de elastică. Imi povestea poetul Nicolae Ioana, aflat în „virtejul” lunii cărții la sate: „Trebuia să mergem într-o comună de lingă Birlad. Deși întîlnirea era programată pentru ora 16, locuitorii au fost chemați de la ora 15. Bineînțeles s-au plictisit așteptînd, astfel că n-am mai găsit în sală decît cițiva”.

Peste toate acestea însă, întîlnirea poezilor cu oamenii satului are, de fiecare dată, valoarea unui eveniment, marcîndu-i deopotrivă pe oaspeți și pe gazde. Așa a fost și la Moșca. Fetițele acelea desprinse parcă din pinzele lui Tonitza, tinerii aceia care lăsaseră nunta spre a asculta poezie, femeile înfășurate în maramă și gestul lor de a-și trage pușin basmaua de pe urechi spre a asculta mai bine, bărbații solemnii dar gata să rememoreze ei înșiși ritmuri de mult învățate, compuneau o unică imagine a curiozității, a dorinței de a afla.

Lăsăm Moșca în plină ceremonie, celebrîndu-și mirii, și o pornim spre Iași. Treptat, pe măsură ce comuna aceasta în care am poposit o oră, rămîne în urmă, imaginile „festive” se estompează, conturîndu-se altele. Dialogul cu acei tineri care nu-și aminteau de cînd n-au mai citit o carte, standul din holul căminului cultural și răspunsul gestionarei „nu prea s-au vîndut cărți” ne incită să depistăm cauzele pentru care „cetitul cărților” nu este, peste tot „o dulce și de folos zăbavă”, cum zicea cronicarul. „Adevărul e că difuzarea cărții la sate este încă o problemă, spunea economistul

Mihai Condrea. Anul acesta dăvem plan de aproape patru milioane lei vînzare, ceea ce înseamnă circa 10,5 lei pe cap de locuitor. De ce este greu de realizat acest plan? Pentru că merceologii voiajori nu fac aprovizionarea ritmic, iar cînd o fac urmăresc valoarea cărții în „lei” și nu valoarea literară a cărții. Ei spun așa: dă-mi atîtea cărți de 2,50, atîtea de 3,75, atîtea de 4 sau 5 lei. Nu interesează ce cărți sînt acelea și dacă vor trezi interesul cititorilor”. Consemnez și opinia lui Mihai Apostol, inspector principal la Comitetul județean pentru cultură și educație socialistă, Iași: „Gestionarii nu au pregătirea necesară pentru a recomanda o carte. Necîțind ei, sigur că nu știu să le spună altora de ce să citească o anumită carte. Tocmai de aceea cărți care s-au epuizat la oraș se găsesc în mediul sătesc. Sau și de aceea”.

O oră într-un sat fără indolia e pușin, ca o „dulce zăbavă” Satul însuși e o carte, uneori deschisă, alteori cu paginile încă netăiate, așteptîndu-și cititorii.

IRIMESCU Ion :

„Amintiri”

antract

„MELOMANII...”

N. BARBU

Întii a fost gramafonul. Cu pilnie sau fără, gospodarii se mîndreau altădată și-și invitau cunoscuții la audiții, în zile de duminică, să-l asculte pe Zavaidoc sau, în cazuri foarte onorabile, coloratura celebrei primadone Amelita Galli Curcci, în ariile „Traviatei”. Orgoliul întregii familii se simțea datorită armo-niilor revărsate generos, spre desfătarea trecătorilor de pe stradală sau a vecinilor, peste zaplazuri.

Plăcerea resimțită odinioară prin laborioasa învîrtire a manivelei avea să-și înzecească însă resorturile și intensitatea odată cu răspîndirea radio-ului. În afara de prilejul binecuvîntat și efectiv al cultivării multilaterale, aparatele moderne, cu antene înălțate pe acoperiș, ofereau posesorilor și mijlocul de a organiza adevărate competiții. În locul sunetelor sfios picurate dîndărătul transparentelor de la geamuri se înfruntau adevărate orgii sonore care-i încîntau pe cei zeloși să dovedească, vezi bine, că aparatul său cîntă „mai tare” decît al vecinului.

Taciturn și solitar, trecătorul care nu devenise încă meloman și nu avea oricînd dorința arzătoare de a as-

culta naiul lui Fănică Luca sau fanfara cutărui regiment de cavalerie, se putea refugia cu ușurință în colțuri mai tihnite. Pînă a apărut tranzistorul. Minunată și subtilă dovadă o ingeniozității omenești, plăcut și util auxiliar al călătorilor ori al informării imediate și lesnicioase a auditorilor care nu se pot rezuma la audițiile de la domiciliu!

Iată însă că, părăsind intimitatea apartamentului, radio-ul portativ devine un prețios instrument de legătură între oameni. La restaurant, la plimbare, pe Calea Victoriei sau la Șosea, la meci sau în autobuz, în unele birouri, la cinematograful și chiar... la Teatrul Național (fără exagerare, am văzut și așa ceva) purtătorii miniaturalelor cutii vorbitoare și muzicale trăiesc aceeași plenitudine a personalității, gratificînd urechile, gîndurile și... nervii concetățenilor, fie cu volubilitatea crainicilor sportivi, fie cu inflexiunile maxime ale cutărei soliste, fie cu ritmurile amplificate electronic ale cutărei formații glorioase. Proliferînd asemenea plăceri oferite pe gratis, se poate întrevădea chiar și o imagine de coșmar, în ipoteza că fiecare cetățean, prevăzut cu cîte o minusculă cutie, ar arunca în văzduh sonoritățile propriilor sale preferințe, cele care-l exprimă „plenar”, fără a se sinchisi de melodia vecinului! Cred că rezultatul ar depăși imaginația legendarilor constructori ai Turnului Babel, ba chiar și sufocanta atmosferă kafkiană. Și ce profundă proză ar genera un asemenea univers supratranzistorizat!

Uniformizarea sonoră, holocaustul auditiv ne-ar contopi deopotrivă în ritmurile unui infern mecanizat și — poate — profilul interior al individului ar suporta mutații caracteristice... Cine știe?!

Am admirat figurile confuze și nedumerite (atunci cînd nu sînt chiar violente) ale celor care, trași de minecă, refuză să reducă intensitatea aparatelor aduse în public. E o perplexitate care pune în evidență pasiunea generoasă și bravura atîtor melomani! Cum — nu iubești muzica? — am auzit replicîndu-se cu neprefăcută uimire. Păi cine nu iubește muzica, tovarășe, este... etc.

Desigur, nimeni nu poate fi obligat prin lege să aibă în același moment aceleași preferințe. Dar nimeni nu poate fi împiedicat să adevăreze voluntar la manifestări ce dovedesc superioritatea... melomană a ființei! Cum am mai protesta? Doar a trecut de mult epoca tabinetului sau a madrigalurilor de salon; serenadele de altă dată presupuneau timp și mentalitate romantică. Nu poate fi desconsiderat un întreg proces evolutiv, care a schimbat, și în privința distracțiilor spirituale, orizontul și tehnica. Ascultați dar, scumpi melomani, emisiunile dorite. Fiți generoși, faceți-și pe cei din jurul vostru să le audă, chiar dacă fiecare e concentrat și la muzica sa. Cu timpul, urechile vor cîștiga, desigur, mai multă finețe și vor putea discerne dintr-o dată zeci de melodii! Nu folosiți niciodată casca de ascultat doar în propriul vostru pavilion auditiv. E un accesoriu care vă separă de alții, vă izolează în interior, vă poate angosa, lipsindu-vă și de bucuria de a acționa asupra semenilor, de a cuceri, într-un fel lumea, acționînd cu rîvnă asupra ei. Iubiți... muzica. Și iubiți și oamenii! Faceți-i chiar și pe cei mai îndărătnici să participe la spiritualizata voastră bucurie, faceți să crească secta melomanilor tranzistorizați, cucerind „recunoștința” umanității. La lucru dar, cu „melodia preferată” în avangardă!

VIRGIL CUȚITARU:

Cărți și idei

Curios, acest volum a suscitât și altitudini evidente pătimașe, unui recenzent, dintre cei care-și văd adesea numele tipărite în aceleași pagini de revistă, încercând să-i nege orice calitate, doar prin suprapunerea unor citate. Așa cum se știe, însă, simplul citat, izolat din context și servit cu malignitate, nu poate echivala cu discuția la obiect. O carte intitulată **Cărți și idei** nu poate fi exclusă aprioric din discuție, „desființată”, cum se spune, fără a se aborda măcar o singură idee din cele pe care autorul ambiționează să le emită, fie chiar respingându-o. Analiza conținutului rămâne o datorie elementară a criticii și ținând seama de aceasta am căutat să citim volumul lui Virgil Cuțitaru fără prejudecățile pe care le-ar putea crea anterioarele negații. Autorul pornește de la cărți, spre a ajunge de fiecare dată la stabilirea unui profil al autorului. De aceea, fie că-i vorba de Labiș sau de Ion Brad, de Ion Bănuță, Maria Banuș, Nina Cassian sau Ion Petrance și Steliana Baboi, critica sa nu echivalează cu stearpa relateare, cu înșiruirea de teme și procedee, ca în cazul comentatorilor lipsiți de emoție sau care lucrează cu emoții de-mprumut.

În toate cazurile, procederea lui Virgil Cuțitaru este integratoare, pornind de la aspectele dominante, pe care le exemplifică și le nuanțează prin cazul particular al volumului sau bucăților (proze, poezii) aduse în discuție. În mai toate situațiile aflăm caracterizări de ansamblu exacte, câteva chiar îndrăznețe, așteptându-și confirmarea. „Ion Brad dovedește că pentru sine poezia este o stare, o necesitate impetuoașă, manifestată dincolo de orice reținere și comprimată definitiv în curgerea copleșitoare a cîntecului”. Paginile consacrate lui Ioanid Romanescu debutează chiar cu afirmarea specificului: „O minie incandescentă (...) un straniu amestec de resemnare și revoltă și, în fine, o zbatere acerbă” etc. Cornelii Sturzu este „poet al miracolului intelectual” manifestînd „predilecție pentru concret”. Ion Bănuță este „un bonom drăcos și enigmatic așezat pe glume dintre cele mai grave și mai încărcate de sens, un veșnic nemulțumit de enigma materiei (...) temperament vulcanic și întreprinzător (...) înfuriat pe mituri și răscolat împotriva lucrurilor prestabilite”. Urmează o serie de explicitări și nuanțe suplimentare pe care le permit cărțile avute în vedere. Ambiția confruntării cu întregul este, în orice caz, prezentă, și de multe ori îl conduce pe autor la rezultate remarcabile. De altfel, de cite ori are prilejul, Virgil Cuțitaru își exprimă grija programatică de a nu pierde din vedere, prin proceduri exclusiv analitice, sensurile și valoarea întregului. „Distingerea laturilor constitutive ale unui poem nu mai păstrează (cel puțin pentru cel care-ncearcă) farmecul primar al înțelegerii întregului așa cum fusese el conturat” (p. 117). Cu altă ocazie, ocupîndu-se despre criticul Mihai Drăgan, autorul insistă, arătînd că „numai de undeva, de deasupra, se poate privi în adîncime, descoperind adevăratele contururi și hotare ale obiectelor, umbrele și dimensiunea reală a lumii ce ele o propagă. Dominînd întreg cîmpul de observație, criticul are posibilitatea opțiunii...” (p. 154). Bineînțeles, afirmația nu este chiar inedită, dar reluînd-o în termeni personali, Virgil Cuțitaru își definește propria poziție cu care este consecvent, subliniînd-o cu moderație, fără poze ostentative. De pildă, procederea sa integratoare are în vedere, de obicei, și valorile stilistice, trezite prin folosirea anumitor rezonanțe lexicale sau forme gramaticale sau prin specificul eufonic al cuvintelor. Totuși, autorul nu exagerază nici în această privință, evitînd interpretările unilaterale. Critica sa este ghidată de emoția artistică autentică, detectabilă și în considerațiile pe care le face ca istoric literar, îndeosebi cele referitoare la proza eminesciană, unul din studiile cele mai bune pe această temă. Privirea în paralel a navelor Sărmanul Dionis și a romanului Geniu pustiu, analiza acestuia din urmă, cuprinde și afirmații inedite sau reformulări vrednice de reținut, mai ales cu privire la demonismul și armonia romantică (altă față a contrastului romantic). Sînt, de asemenea, interesante sugestii cu privire la receptarea lui Eminescu de către contemporani și la specificul operei sale deși, în ce privește apropierea de Sadoveanu, („prin simțul naturii din epica sa”) avem încă rezerve, Sadoveanu rămînd structural un clasic.

Chiar dacă e vorba de referirea la un unic volum al unui autor, (așa cum e cazul în a treia secțiune a cărții), tentativa de a reconstitui global personalitatea este evidentă și, de cele mai multe ori, reușită. Aflăm astfel, în afara scriitorilor deja citați și pagini de analiză despre Labiș, Lesnea, Mihai Ursachi, Horia Ziliieru (printre cele mai concludente, deși e vorba de un autor dificil), Ion Hurjui, Ion Chiriac, apoi Fl. M. Petrescu, Const. Nonea, Ion Cringuleanu ș.a.

Trecînd peste unele inadvertențe de formulare, peste tentația de a se exprima cu pompă și de a amplifica meritele, explicabilă, poate, prin dorința accentuării notelor caracteristice, lăsînd la o parte, de asemenea, și unele neglijențe stilistice sau ticuri de exprimare (spiralic, cascadic, sferic, calmitate etc.), e firesc ca atenția să ne fie reținută de calitățile de fond ale acestui volum care atestă un literat de seriozitate și aplicație.

RADU ȘT. MIHAIL

...acolo la marginea dealului unde începe pădurea de pini și se văd înălțimile coborînd tot mai clare înspre adîncimea lumii, rotunjimi de femeie coborînd ca un pîntec spre firul alburii de rîu. Și deodată, dincolo de limba de nisip, brațul celălalt, mult mai tulbure, probabil foarte adînc, altfel s-ar fi încumetat cineva măcar cu o barcă să-l treacă, dacă nu cumva vîrtejurile ca niște ochi de pînă nu l-ar fi prefăcut în culoare.

Încolo, înspre albia ca un pîntec de femeie, soarele bîntuie încă din cauza cerului opac ca o oglindă, lumina persista incremenită după ce soarele trecea de ultimul deal retezînd pini din rădăcină. Orizontul se deschidea nebănuit de precis și de aproape în perspectiva care părea topindu-se în fiecare moment al spațiului, doar la cincizeci de kilometri, precis și amenințător. De al fel, orice existență vie și imobilă, dar perfect imobilă, se profilează amenințătoare.

În spatele promon'orului satul de-a lungul șoselei naționale se simte, asta datorită distanței desigur și certitudinii că și el este viu. La timpul suspendat dintre amurg și noapte, numai umbra, noaptea crescînd dinspre cele două cîmîlire, unul de lingă albia rîului gros, altul sub colina plină cu meri chiar lingă turla bisericii care lasă cea mai adîncă umbră ca a unui ceas solar.

Brusc, pădurea de pini zgîndărînd noaptea, maiestruoasă, tulburătoare, ce suflă al nostru s-a clădit în ea înalt, în tuburi de orgă tragice cu a lor rezonanță de catedrală...

„Pietrișul sfîrmișos amestecat cu lut uscat. „N-a plouat de mult”. „Ce-ai spus, Călin?” „N-a plouat de mult. Al naibi scîrțîie pietrișul”. „Ascultă, omule, mi-e frică. Mai ajungem în sat? făcu Helga”. „Așteaptă să ajungem la marginea pădurii și să vedem ce fac și ceilalți”. „Ceilalți?”. „Da. Așteaptă numai să ajungem”. Helga merse cu pași mici, proptiți bine, ca să nu alunecă.

„Dă-mi mîna, am să-mi rup gîtul, am impresia că la fiecare pas e o groapă și am să calc în ea”. „Cine ne-a pus să o luăm pe scurtătura?” mîrși Călin. „Dă-mi mîna. La fiecare pas am impresia că e o gaură, din cauza întunericii. Și eu încă văd bine, îmi închipui cum mergi tu”. „La ce bun așteptarea? Adică Paul crede că dacă așteptăm pînă în zori la marginea pădurii, o s-o luăm de la capăt cu alte rezultate? Cel mult fetele, înțepenite de frig și de oboseală, chiar dacă o să ațipească, n-o să mai fie bune de nimic a doua zi. Dacă nu cumva le prinde o răceală. Aici parcă picură umezeală din fiecare țep de pin, chit că n-a plouat de două săptămîni. Și panta pe care au ales-o e atît de abruptă, poți să te trezești alunecînd zece metri cu fundul pantalonilor pe pietricele și ace de pin, și ce se face Helga pe care naiba a pus-o să îmbrace rochia subțire de plajă cu nasturi în față, sperînd că, ajunși sus, înainte de a face cotul spre mînăstire or să facă plajă lingă pîru.

O luă de mîna. „Ce distanță mai este de la marginea pădurii pînă în sat?” tremură Helga. „La haina mea, zise Călin, trebuie să-ți fie frig. Aici încă s-a răcit mai greu, cînd o să ieșim o să-ți dai seama”. Helga își puse haina pe umeri șuierînd printre dinți de frig. „Ascultă, fiecare cuvînt răsună. Îl auzi cum răsună? Am impresia că cineva îmi ascultă vorbele. Nu mi-ai spus ce distanță este de la marginea pădurii pînă la sat?”

„Doar n-o să-i spună că rămîn la marginea pădurii, cel mult atunci cînd ajung și dau și de ceilalți, atunci, cu ceilalți de față, Helga n-o să se mai apuce să bocească.

„Ascultă. Fiecare cuvînt răsună”. „Ai să obobșești dacă trîncănești alît, mai tare obobșești coborînd cînd trîncănești, decît la deal”. „Ce distanță, surdule” se încapățîna Helga scîncînd. „Sapte kilometri”. „Și cît e ceasul?”. „Opt”. „Și în cît timp facem șapte kilometri?”. „Nu sînt șapte kilometri”. „Dar cîți?”. Călin simți că-și iese din fire. „Doar n-o să mă pisălogești tot timpul. La urma urmelor nici nu sînt convins dacă mergem încotro trebuie, deși, coborînd, pădurea asta trebuie să se termine. Pe întunericul asta nici nu-mi dau seama dacă am trecut pe aici sau nu, la deal”. „O să ieșim de aici?”. „Sigur. Alît că nu știu dacă îi mai întîlnim pe ceilalți”. „Nu contează, se bucură Helga. Bine că ieșim. Pe urmă putem merge acasă”. „Încetează odată, știi că trebuie să-l găsim pe Alexandru”. Helga cîrîi plictisită. „Nu știu ce tot aveți cu el. S-o fi săturat de pâlăvrăgeala voastră. O fi luat-o peste dealuri. Nu l-ai văzut la mînăstire? Nici nu se uita la picturi. Nu-l interesează decît persoana lui”.

Faptele noastre trecu'e rămîn în punctul clar și imobil care este orizontul. Mai mult decît vorbele sau gîndurile, ori altă scuză pe care o numim intenție... Dacă am avea curajul să mergem pînă în punctul acela să ne amestecăm cu faptele noastre neînzorzonate și să le privim așa cum ne uităm la o piatră, fără nici un sentiment. Atunci, din faptele noastre am afla adevărul despre noi înșine... Curajul...? Puterea sau nebunia să mergi pînă acolo și să rabzi priveliștea faptelor tale scrise în piatră. Și dacă pe piatră tu nu scrie nimic. Da, dacă nu scrie nimic? Atunci trebuie, desigur, dacă ești laș, să rămii tu însuți la orizont ca unică inscripție despre tine... Orizontul e la cincizeci de kilometri, nu e atît de mult. E înspăimîntător cît de neclintite și mai ales cît de aproape sînt faptele noastre.

Privirea lui se contopise cu orizontul.

Călin o căra pe Helga printre copaci. Adierea vîntului răzbătea mai concretă, marginea pădurii nu putea fi de parte, dinspre vale, de peste dealurile pustii vîntul ridicîndu-se seara înspre pădure.

Cerul îi înălță brusc și adîncimile orizontului. Marginea dealului, umbrită ca o buză de neant, abruptă... și perspectiva. Brațul gros, domol, o vîna plină cu sînge murdar.

Călin o lăsă pe Helga pe pămîntul plin de iarbă mărunță și deasă. Scăpase de obsesia pădurii. De spaima nu atît a rătăcirii cît a drumului fără rost, cînd își vine să te culci la întîmplare pe pămînt și să simți vîrful ascuțit al unei pietre fără să te cîlîtești. Lăsînd piatră să pătrundă în carne, în mușchi, cu o plăcere barbară că nimeni nu te poate opri să te lași pătruns de o piatră, categoric bucurîndu-te că ai libertatea asta și dreptul deplin ca și cum. ai fi învins drumul, l-ai făcut inofensiv culcîndu-te în ca-

lea lui spunîndu-i: te-ai terminat, drumule. Exact în locul asta te-ai terminat unde am vrut eu. Nu mai există. Nu-i curios?

Alît timp cît eu nu mai merg, tu nu mai ești.

Ștu se mai gîndi dacă ajunseseră la locul stabilit pentru

întîlnire sau cel puțin prin apropiere. Se duse la marginea dealului. Își aprinse o țigară, în picioare. În dreapta lui, marginea pădurii făcea o curbă neagră și se vedea mai clară profilată pe cer, lăsînd un spațiu liber pînă la linia sînuoasă a dealului, ca o faleză plină de dîmburi. Departe, la vreo două sute de metri, poate mai mult, nu-și putea de seama din cauza întunericii, văzu o scînteie de țigară luminîndu-se și stingîndu-se. Se întoarse cu fața spre lumina țigării. Își băgă două degete în gură și șuieră lung. Duse țigara la buze și trase cîteva fumuri unul după altul pentru ca cel cu țigara să-l poată vedea și să știe de unde

VAL CONDURACHE

Orizontul e la cincizeci de kilometri

vine fluieratul. Numai să nu bată vîntul prea tare și să nu ducă sunetul în partea cealaltă.

Se auzi un răspuns. Călin mai fluiera o dată trăgînd de trei ori din țigară la intervale scurte. Celălalt făcu la fel. Perfect. Inseamnă că l-a văzut. Rămase pe loc în așteptare cu fața întoarsă spre dreapta dealului. „Am impresia că e Paul cu fetele” zise el. „Cum o să ajung acasă, sînci cu fruntea în palmă Helga. În halul asta nici nu pot să mă mișc. Am o febră îngrozitoare. În mod normal trebuia să fi ajuns în sat. Mama cred că a început să sară în sus. Cred să o să înebunească așteptîndu-mă. În cît timp putem ajunge?” Taci odată, se enervă Călin. Taci. Așteaptă să vedem ce-au făcut ceilalți. Pe urmă o să vedem ce-i de făcut”. „Mama e-n stare să mă caute cu miliția. Tu n-o cunoști”. „N-ai nici o grijă, nici nu apucă să ajungă pînă în oraș. Nu are cu ce. Iar pe milițianul din satul asta nu-l scoate în nici un caz la ora asta”. Călin își aprinse altă țigară ca să poată fi observat în permanență. Fumul i se păru mai neplăcut pentru că abia o stînsese pe prima. „Dar dacă nu e Paul”, se impacientă Helga. „Vorbești prostii”. „Dar dacă, într-adevăr, nu e Paul? Dacă sînt niște bărbați străini?”

Călin nu răspunde. Celălalt își aprinse altă țigară. Deși nu putea aprecia exact, Călin își dădea seama că se apropiaseră serios. Helga se ridică. Se apropie de el. Călin duse mîinile căuș la gură: „Paaaauul!” Ecoul se răspîndi multiplicat strecurîndu-se printre copaci. Pădurea asta este o orgă. O aud cum mă multiplică maiestruoasă ca o catedrală. Așa o fi simțînd Alexandru cînd se apucă de scris, ca o orgă, plină de tuburi, prin care reverberază sufletul lui. Și de aceea probabil nu mai recunoști sufletul lui în sunetele orgii pentru că nu mai știi precis cum sînt dispuse tuburile și pe urmă fiecare are o rezonanță a lui și nu mai distingi în muzica de la urmă fiecare sunet în parte. „Căliiii!” veni răspunsul.

„Ți-am spus? profită Călin. Numai ție pot să-ți treacă prin cap prostii de genul asta. Cum o să fie alți bărbați? E Paul”. „Puteau să fie, că n-au fost e altceva și dacă ar fi fost ce te-ai fi făcut?” insistă Helga. „Nu mă făceam nimic. Numai că nu au fost”. „Dar dacă ar fi vrut să-mi facă vreun rău?”. Călin rupse plictisit un fir de iarbă în dinți. Paul se vedea acum, umbra lui, și Angela și Magda. Inseamnă că nici ei n-au dat de Alexandru. De fapt ar fi trebuit să-și dea seama mai de mult, dacă Alexandru era cu ei, striga și el, pentru că pe el îl căutaseră toți. „Nici voi nu l-ați găsit” spuse Paul cînd se apropie. „Nu”. Apoi Helga se încapățîna: „Ascultă Paul, Călin n-a vrut să-mi spună în cît timp putem ajunge în sat. Paul schimbă o privire cu Călin. „Nu ajungem”, spuse. „Cum adică?”. Paul aruncă țigara nervos. „Tu de ce dracu nu i-ai spus? Ca să nu mă pui pe mine în situație proastă?” îi zise lui Călin. Helga holbă ochii. „Să nu te-apuci să plîngi, auzi? Dormim aici. Îl căutăm și mîine dimineață”, îi spuse Călin. Angela se duse la marginea dealului. Helga se uită în urma ei. Umerii subțiri ai Angelei stăteau neclintii.

Vinovăția noastră? În nici un caz nu rămîne în noi. E poate singurul lucru care răzbate în afară, mai mult decît fericirea, binele și speranța la un loc. Știi cum? Ca un trăsnet care preface un copac în cărbune. Ne face să uităm soarele și ploaia. Ai văzut un trăsnet? Eu am văzut. La bunicii mei. Eram mic pe vremea aceea. Stăteau amîndoi în poartă, într-o ploaie caldă, mărunță, de vară. Din spațele casei printr-o despicătură de cer, răzbătuse soarele. Se oprise singur pe umcrii lor. Apoi trăsnetul. Oamenii au ținut minte numai trăsnetul, nimeni nu și-a amintit că soarele începuse să se vadă.

Se așeză la marginea pădurii. Rîul îi biciuia ochii. „Ascultă, Paul, zise, Călin, pe mine m-a cam luat cu frig. Nu vrei să mergem o idee și să fumăm o țigară?”

Se ridicară. Pini de la marginea pădurii își clătinau coroanele crescute spre vîrf foșnînd impunători. Niște pini numai buni să se vadă luna deasupra lor. „Să mă bată sfîntul dacă nu aș vrea să apară luna. Chit că mi-ar părea rău pentru Alexandru că nu prea ajunge pînă la el printre copaci, așa cerul îmi pare mai neclintit și din cauza asta mi se pare mai frig afară. Luna parcă e o plită. Știi?”. „Pentru ce m-ai chemat, aruncă Paul. N-am chef să stau prea mult”. „Am vrut să te întreb ce crezi?”. Paul scoase din buzunar o țigară. „Dă-mi un foc”, întinse Călin țigara spre Paul. Trase cîteva fumuri. Paul se posomorî. „Nu cred

(continuare în pag. 13)

PARTICIPARE ROMÂNEASCĂ

la congresul internațional
de literatură comparată

AL. DIMA

Faptul pe care îl dorim înregistrat și comentat de data aceasta e un eveniment de seamă al dezvoltării contemporane a disciplinelor umaniste. Ne referim anume la cel de al VII-lea Congres al Asociației internaționale de literatură comparată care se va desfășura peste cîteva luni, în august, în Canada, și la care vor participa delegați și oameni de specialitate din întreaga lume, din toate continentele. Firește, nu va lipsi nici reprezentanța noastră și am crezut, de aceea, necesar să informăm aci asupra acestor însemnate manifestări ale științei internaționale.

După cum se știe, literatura comparată a cunoscut — în ultima vreme, de un sfert de veac — o dezvoltare mondială puternic accentuată. Învățămîntul superior i-a acordat o atenție tot mai susținută în multe țări ale lumii întemeind catedre și încurajînd teze cu teme din cuprinsul ace-

stei discipline, singura revistă de specialitate, cea din Paris, apărută în 1921 a fost încadrată de alte periodice în S.U.A., în R.F.G., în Ungaria ca de pildă „Arcadia” la Bonn sau „Neohelikon” la Budapesta, aceasta din urmă devenind organ oficial al Comitetului care editează un Tratat de istorie a literaturii de limbi europene. Asociația internațională de literatură comparată și-a întezit, la rîndu-i activitatea organizînd centre de lucru în diferite țări și utilizînd pe larg congresele ei. Într-adevăr după reuniunile dintre 1948 și 1966 desfășurate sub conducerea Federației internaționale de limbi și literaturi europene, Asociația de care vorbim începînd din 1958 și pînă astăzi, și-a concentrat munca de stimulare a disciplinei într-o reușită serie de congrese printre care cele din Belgrad și Bordeaux s-au bucurat de un ecou multiplicat și rodnic. În cadrul acestor manifestări se integrează și Congresul din Canada.

Tematica ce va fi tratată cuprinde două mari probleme, una referindu-se la literaturile americane, la dependența, independența și interdependența dintre acestea din momentul dezvoltării lor originare și pînă astăzi, cealaltă la încadrarea literaturii comparate printre tendințele actuale ale studiilor literare. Va fi vorba aci de periodizarea procesului istoric în literatura comparată, de contribuțiile antropologiei culturale, de noțiunile de valoare în literatura comparată, în sfîrșit de analiza discursului. Se vor adăuga la acestea trei interesante simpozioane internaționale cu privire la relațiile America-Africa, relațiile Orient-Occident și statutul literaturii comparate la universități. Este evident că toate aceste teme și simpozioane exprimă importante interese contemporane și că ele privesc disciplina în toate țările lumii și nu mai puțin la noi. Faptul se dovedește printr-o participare românească largă ale cărei date principale le vom aminti pentru prima oară aci.

S-au înscris în seria comunicărilor internaționale aproape 20 dintre specialiștii noștri încadrîndu-se dezvoltării mai tuturor temelor amintite. De pildă relațiile dintre literaturile americane și celelalte literaturi vor avea participarea noastră la raporturile dintre Edgar Poe și literatura română sau la influența discursului din literaturile americane asupra literaturilor europene. Alte comunicări românești au fost preocupate de periodizarea în literatura comparată, dar cele mai multe s-au referit la noțiunile de valoare în această disciplină. Este vorba aci de raporturile literaturii comparate cu valoarea estetică, etică, politică și socială și altele, adică de preocupări din cele mai actuale și mai discutate astăzi privind deopotrivă diferitele literaturi contemporane. Desigur interesul nostru a fost trezit și de simpozionul occident-orient și de cel relativ la statutul literaturii comparate în universități mai cu seamă acesta din urmă preocupîndu-ne în mod deosebit dată fiind discuția de la noi cu privire la însemnătatea acestui obiect pentru știința și învățămîntul românesc. Dorim să mai adăugăm că dezvoltarea comparatismului nostru în ultimii ani a determinat pe organizatorii Congresului din Canada să acorde o atenție accentuată participării românești, să aleagă dintre specialiștii noștri, în afară de un membru al Asociației internaționale care lucrează în acest cadru de șase ani, un raportor cu privire la comunicările internaționale relative la statutul literaturii comparate în învățămînt ca și trei președinți de secție la diferitele teme amintite. Comitetul român de literatură comparată se străduiește, de asemenea, să publice, cu acest prilej un Buletin cu unele contribuții dedicate Congresului.

Într-un cuvînt va fi o manifestare a științei umaniste internaționale la care delegația noastră își va da concursul ei în cadrul general al difuzării contemporane a valorilor noastre peste hotare.

cîntec de trecere

I

Oceanul meu de plante carnivore :
Eligii încrustate în bazalt...
Lubiri învăluindu-ne sonore
Din zbor înalt spre zbor și mai înalt

N-a fost aici un semn numai de ore
Pe spațiul într-un clocoț răscolat
Răstrîngerii de erau prinse în hore,
Spirala însemnase singur hat.

Precum se torc miresmele în trunchiuri
Plezînd voios la timpul sorocit
Treceau pe cer de păsări albe unghiuri
Fremătătoare ca un răsărit

Și trecerea rămase însemnata,
Nu trupul ce-o avea înel
Pe spații, mai presus de spații,
In limp și mai presus de el.

II

O zbatere și-o luptă și-au primenit ursita
Crescînd în sine pîn-la subțiori :
Un murmur și-o tăcere zidînd la temelie
Și-un fremăt de trezie punînd drept căpriori

Tălăzuînd zăgazuri, atîns-au gîtul, capul
L-au sumețit, să creadă l-au făcut
Că de-ngropase via în ierni adînci cit veacul
Azi poama țipă-n sine de marele-i avut

Peste dulceața iernii spiralele se-apeleacă
In semn că timpul fostu-le-a altoi
Tot ce talazul duse, azi vine către mine
Cu ezitări domoale și gesturile pline
Știutul Eu în sute de cristale
Rotîndu-se imbină viersul Noi

STELIANA DELIA BEIU

III

Strugur plăpînd ca gestul meu dintii,
Nu cere spațiului ce nu se cere :
Să se întindă la picioare blind
Ca pielea vitelor după tăiere

Nimic nu se întoarce după ceas
Cum se întorc vitejii după luptă
Și nici s-apeși mereu pe-acelaș ton
Chiar dacă struna a fost ruptă

Te pleacă-albastrului de căpătii
Ca început și unicul diluviu
Peste lumirea veacului dintii
Ne vom găsi pe țarm de mare fluviu

scrisoare

Uitații mei, mă-ntorc acasă
Într-un declin nespus de blind
Ca o calotă de mătasă
Pe fruntea unui singur vînt

N-am spus nimic din ce crezusem
Și am uitat numele lor
Al celor care se frămîntă
Ca păsări dincolo de zbor

Acum e liniștea apoasă
Fără mișcare, fără gînd
Numai calota de mătasă
Pe fruntea unui singur vînt.

un lung alai

Un lung alai de fete și de ierburi
Iși aminteau de jocul legănat :
Un tobogan e jocol de-a uitarea
Ce primeni-va scutecu-ți curat

Dar națli berbeci de maluri sparge marea
Și vagi catarge lunecau pe rînd
Un joc de-a toboganul e uitarea.
Doar albe flămuri fluturînd...

Și păsările-au fost departe :
Așa e jocul de-a uitarea
Și vîntul va să le mai poarte
Precum catarge poartă marea...

POEZIE ȘI REPORTAJ

Const. COROIU

Scriitor al cărui nume pare menit să innobileze o epocă literară, Eugen Barbu este, în același timp, o prezență activă și tonifiantă a Cetății. În ultimii zece ani, ca să mă refer la o perioadă limitată, Eugen Barbu nu a ocolit aproape nici o formă a manifestării prin scris. A scris (și scrie) despre probleme social-politice, despre artă, cultură, despre literatura veche și contemporană, despre sport, a intervenit prin verbul său caustic (amintind adesea de cel argezezi-an) ori de cite ori a simțit că se mai manifestă meschinăria, pasivitatea, arivismul și neomenia, a scris eseuri și reportaje despre România sau despre diverse spații din afara hotarelor patriei (să ne amintim acea fascinantă Foame de spațiu, pe care, în paginile acestei reviste, recenzînd-o, o caracterizam la apariție ca fiind de fapt foame de cunoaștere, curiozitatea unui scriitor care vrea să fie mereu în contact cu viața, cu realitatea — condiție sine qua non a zămislirii unor opere

menite să se impună în fața publicului și a timpului). Eugen Barbu este un jurnalist din familia marilor scriitori—jurnaliști români, din familia lui Argehezi și a lui N. D. Cocea. Această pasiune a sa nu se manifestă numai semnînd în paginile revistelor și ziarelor, ci și în conceperea unor publicații, autorul **Principelui** fiind în acest sens un arhitect cu idei originale, mereu surprinzătoare. L-am văzut cu ani în urmă, pe cînd conducea o importantă revistă literară, cu cită tenacitate și emoție urmărea noaptea, lîngă rotativă, tipărirea unui număr. M-au interesat, mai ales, reacțiile colaboratorilor, ale tipografilor a-colo de față. Îl ascultau și îl urmăreau cu interes și convingere : prezența sa acolo, în zumzetul mașinilor miraculoase era de altfel familiară. O familiaritate exprimată într-un relativ pe care, fără surprindere, l-am înregistrat — **nea Jerică**. Volumul **Cu o torță alergînd în fața nopții** — titlu sugestiv — reunește un mare număr de reportaje, dar el nu constituie decît o mică parte dintr-o activitate publicistică greu de egalat ca întindere și varietate. Citînd, recitînd reportajele lui Eugen Barbu m-am gândit, amintîndu-mi de antici, că literatura cu toate genurile ei nu constituie de fapt decît un singur gen, genul liric, Poezia. Eugen Barbu — ca orice mare scriitor, fie el prozator, poet, dramaturg, eseist sau critic literar — este mai înainte de toate, un liric.

Groapa e un turburător poem epic, **Principele** cu atît mai mult. Romancierul e un mare poet epic, dar el este și un mare re-

porter—poet. Unele dintre textele din volumul recent apărut la Editura Eminescu sînt ocazionale, sînt mici luminițe de o zi. Și totuși ele se citește cu plăcere, se revendică „păstrării” între copertile unei cărți, pentru că sînt documente (semnate de un nume notoriu) și, mai ales, pentru că sînt scrise de un poet. Iată o dovadă dintr-o mie : marea văzută la ceasul toamnei tîrzii și triste: „Imi era și mai dragă, așa, neprimitoare, singură, puternică, urînd, trimițîndu-mi în nări frigul sărat și nu mă mai înduioșă vaietul fără nume, mai adînc și mai tragic decît orice.

Mării poți să-i vorbești ca unei ființe pe unul care a biciuit-o cu vergi de fier. O merită pentru că uneori este sireată și crudă. Ademeneste și cheamă, și legendele cu sirenele lui Ulise devin plauzibile.

Bătrîna vrăjitoare are vârste ca oamenii. Lîngă țarm, acolo unde valurile se domolesc, pare o copilă vicleană. Dacă o străbați, o vei găsi bărbat, căutînd să te supună, să te facă să i te rogi. Pierdut, departe de țarm, în puterea ei, o vezi în jocul vârstei de aur, irezistibilă, înfricoșătoare.”

Sînt aici, de fapt trei versete unde lirismul autentic este rezultatul firesc al unei stări, al unui moment de meditație de intensitate bogziană.

Cineva spunea că Eugen Barbu este scriitorul care are complexul culturii în sensul cel mai nobil al cuvîntului. Aceasta se vede și în reportajele sale ce devin adesea prilejuri de neașteptate și reconfortante asociații livrești re-

zervînd spiritului celui ce le citește o aleasă satisfacție intelectuală. Adîncimea observației și disponibilitatea mereu proaspătă pentru asemenea asociații apartin, firește, romancierului, creatorului de personaje (multe memorabile) și de situații, dar și omului cu remarcabile lecturi și cu ambiții uneori savante.

Reporterul este un călător. Reportajul fără drumeție e contra-făcut, cu alte cuvinte nu există. Eugen Barbu, călător sensibil, observă și ceea ce ar părea rezervat numai specialiștilor. Un text despre costumul românesc (**Românul**) ar putea da de gîndit creîndu-le complexe și celor mai specializați cercetători în materie. Costumul specific anumitor zone etnografice este văzut în contextul preocupărilor oamenilor, proiectat în peisajul geografic, un peisaj interpretat artistic, stilizat cu rafinament.

„Artistul popular nu vede forme, ci reliefuri, nu lucruri, ci simboluri. Cine reușește să redea o pădure, cu adîncimea, taina și întunecimea ei, numai prin înfățișarea a trei copaci, poate să creadă despre el că are și o filozofie și o mitologie”. Mereu contestatar, spirit eminentepoletic (cred că dacă Eugen Barbu nu ar avea motive și oameni cu care să duzele, s-ar contesta pe sine cu o ciudată cruzime) autorul face o subtilă observație (care este și de bun simț) referitor la **Miorița**: „Tragedia ciobanului din balada **Mioriței** mi se pare curioasă. Insușindu-ne o astfel de filosofie, ar însemna să cădem în gîndism, ceea ce nu e în firea dinamică a poporului nostru, răz-

bătător, inteligent, cu șiretenie și, în cele din urmă, învingător al piedicilor”.

Despre Iași s-a scris destul de mult, încît a încerca să-l mai descrii, mai ales în ceea ce are el vechi, secular, ar fi o tentativă dificilă de a-l atrage pe cititor. Eugen Barbu reușește totuși să capteze printr-o vibrație a condeiului, care nu este alta decît vibrația inimii. E la început de iarnă : „Pomii bătrîni, acum sus prima zăpadă, par mai puțin înalți, povara de omăt îi girbovește. Te aștepți să vezi o troică urcînd spre Tatarasi, pe care din treptele acesteia numeroase va fi urcat Petru cel Mare să-l întilnească pe Dimitrie Cantemir ?

Pe pavajul stricat de bombele ultimului război au călcat patriarhii Răsăritului la marelă s'nod convocat de Vasile Lupu. Unde va fi locuit ciudatul Alexandru Lăpușeanu ? Dar marelă Ștefan pe ce uliță va fi intrat în acest oraș ?

Este prea multă istorie în Iași ca să nu înțelegi de ce el a adăpostit atîți poeți, pentru că există și o onoare a locurilor, așa cum există o onoare a indivizilor...”.

Și în încheierea reportajului din care am citat, autorul se smerește în fața celebrei bojdeuci. Era firesc, exclamă privind modesta locuință a humuleșteanului din celălalt veac : „Ar trebui să ne descoperim. Geniul transformă în temple și căsuțe ca acestea...”.

Alergînd cu o torță în fața nopții, Eugen Barbu ne invită la popasuri cu adevărat spirituale, popasuri menite să intensifice însăși flacăra torței scriitorului.

POLIȚIA MULȚUMEȘTE. Filmul politic, expresia cea mai caracteristică și cea mai frecventă a cinematografului actual, a atras în sfera sa și genul polițist; este adevărat că fenomenul revigorează și redimensionează un gen considerat adesea inferior și îl așează pe o scară a valorilor care ne obligă să-l privim cu toată seriozitatea. Cel puțin acesta este cazul peliculei lui Stefan Vanzina „Politia multumește”, unul dintre cele mai serioase și mai grave filme pe care le-am văzut în ultimul timp. El este doar o secvență dintr-o mișcare mai largă, dintr-o tendință fermă a unei părți a cinematografului italian, tendință caracterizată prin spirit contestatar, replică socială deschisă, nedisimulată atitudine politică de stînga. Cum poate servi un film polițist asemenea tendințe? „Politia multumește” este poate exemplul cel mai limpede. Personajele sînt obișnuite: într-o tabără — criminali de drept comun, în cealaltă — polițiști. Dar scenariul (Steno de Caro) și regia au fost astfel gîndite încît mesajul filmului nu rămîne la stricta și, la urma urmei, mărunta răfuială între cele două tabere. Nu, intervine atitudinea față de lege, se metamorfozează în paravan pentru dosirea răufăcătorilor. Brigada de criminalistică a

DOUĂ FILME

comisarului Bertone luptă nu numai pentru prinderea acestora, ci și pentru convingerea judecătorilor care, împotriva evidenței, se pierd în paragrafe și formule juridice. Criminalii scapă de pedepse minime sau chiar nepedepsiți. Și din acest punct situația se complică, filmul părăsește sfera restrînsă a genului polițist și intră în categoria filmului politic. Se iveaue o așa-zisă „asociație anonimă anticrimă” care își propune (și acționează în acest sens) să pedepsească acolo unde poliția și justiția se dovedesc neputincioase. Și începe vinătoarea de vinovați. Sînt uciși pe rînd: un criminal de drept comun, o prostituată, un pederast. Se pun afișe care par de cea mai bună intenție: „Roma este a noastră, ajutați-ne s-o menținem curată”. Răufăcătorii rămași nesancționați vin și se predau poliției preferînd închisoarea în locul pedepsei capitale pe care „Asociația anonimă anticrimă” o aplică fără judecată.

Comisarul Bertone este singurul care înțelege sensul ascuns, periculos al acestor acțiuni de așa-zisă „curățenie socială”. În spatele „asociației” se ascunde de fapt o grupare politică subversivă de nuanță neofascistă

care, pornind de la simple acțiuni de pedepsire a unor vinovați nesancționați de lege, urmărește introducerea haosului în locul unor libertăți democratice, și, în ultimă instanță, instaurarea unei dictaturi a violenței. Inteligent și exersat, comisarul Bertone depistează urmele acestei asociații și ajunge la capul ei, dar voind să-l aresteze cade răpus de gloanțe; nu înainte de a constata surprins că chiar subalternii ai săi făceau parte din asociație.

Filmul este serios și grav, pentru că serioase și grave sînt problemele pe care le dezbate. Mai mult, ca produs al genului polițist, pelicula are remarcabile calități: tensiune, suspens, emoții, surprize, răsturnări de situații, momente-cheie, ritm palpitant, ton grav. Un bun operator, Riccardo Pallotini filmează cu iscusință și rafinament, servind excelent intențiile regizorului. Dar marele merit al filmului stă în distribuție, mai exact în prezența lui Enrico Maria Salerno în rolul principal (comisarul Bertone). Precizia, rigoarea, inteligența sînt caracteristicile jocului său; interpretul este convins că ceea ce joacă nu-i o simplă idee de film, ci o atitudine socială și politică. Nu putem încheia dis-

cuția despre el, fără a aminti că este regizorul (debutant!) al unui splendid film de dragoste pe care l-am văzut nu de mult și care se numea „Anonimul venețian”.

RĂZBOIUL LUI MURPHY, peliculă dintr-o suită de filme engleze prezentată nu de mult în Capitală, ne readuce un îndrăgit și prețuit actor, pe Peter O'Toole. Dar de la Beckett la acest trăsnet Murphy e o cale foarte lungă; și totuși actorul o străbate cu dezinvoltură. Murphy, un marinar englez, a asistat la scufundarea vasului său de către un submarin german (în timpul ultimului război) și la asasinarea bestială a camarazilor. Singur supraviețuitor al unui înfiorător carnagiu, se hotărăște să-i pedepsească pe vinovați. Și pornește, doar cu ura, împotriva unui submarin echipat de război; atitudine de un romantism exacerbat. Se folosește de mijloacele tehnice aproape primitive pe care i le oferă un quaker — un avion cît un cărăbuș (pentru pilotarea că-

ruia se califică la „locul de muncă”), un șlep cu macara, două damigene cu benzină, câteva brichete de exploziv — și lupta „cu taurul” începe. În treacăt fie spus, n-am văzut niciodată marinarii mai naivi decît cei de pe submarinul german; naivitate care-i costă viața, căci Murphy îi torpilează cu propria lor torpilă și-i înecă, pierînd și el în valuri. Povestea lui Murphy are în ea ceva absurd și ceva sublim în același timp; e ca un naiv joc de copii, iar eroul pare un clown făcînd cu seriozitate minuni despre care știm cu toții că sînt trucuri, dar le acceptăm cu plăcere și cu admirație față de cel ce le face. Am avut această senzație urmărînd jocul lui Peter O'Toole, joc în care și-a exagerat, poate chiar și-a autoironizat, excepționalele sale calități actoricești. Privit așa, ca autoșarjă actoricească, parcă i-am găsi o justificare acestui ciudat războinic, amestec de Don Quijote și samurai.

Pe Peter O'Toole îl secondează cu mare discreție și finețe Philippe Noiret (Louis) și Sian Phillips (doctorița).

Regizorul Peter Yates este autorul unui film mult mai bun: „Locotenentul Bullit”.

Ștefan OPREA

Expoziția VICTOR TĂBĂCARU

O lăudabilă inițiativă a Comitetului pentru cultură și educație socialistă al județului Vaslui se pare că începe să prindă contururi precise: organizarea expozițiilor unor plasticieni profesioniști, desprînși de pe aceste meleaguri. Astfel, după pictorul Gheorghe Iliescu, originar de lângă Huși, elev al lui Camil Ressu, a fost rîndul sculptorului Victor Tăbăcaru (născut la 4 iunie 1898, la Cursești), elev al lui Dimitrie Paciurea, să expună la Casa de cultură a sindicatelor din Vaslui.

După prima expoziție personală (1930 — sala „Mozart” din București), mai multe participări la Saloanele oficiale îl consacră definitiv. Victor Tăbăcaru participă și la expoziții colective în anii 1947, 1949 și 1972. Dintre lucrările sale achiziționate de stat, semnalăm în colecția Academiei Republicii Socialiste România, busturile unor iluștri oameni de știință: academicienii Stoilov, Sanielevici și Barbilian (poetul Ion Barbu).

Expoziția de la Casa de cultură a sindicatelor din Vaslui a reprezentat, totuși, pentru Victor Tăbăcaru, încă un debut: artistul a expus pentru prima dată și pictură (de care se ocupă din anul 1960). Cele 30 de uleiuri, însă, au apărut, dacă nu ca o decorație a sălii de expoziție, atunci doar ca o latură paralelă cu activitatea sculptorului, latură mai puțin diferențiată tematic (cele mai multe tablouri ne oferă flori și naturi statice cu flori), nedezvăluînd anume predilecții coloristice, tehnice. Remarcăm în mod deosebit lucrările „Petunii”, „Maci cu albăstrele”, precum și două naturi statice în care lumina dă o intimitate aparte cadrelor.

Cele 34 de sculpturi (reliefuli, busturi, proiecte de monument, statuete) ne-au dezvăluit cu adevărat structura creatoare a artistului, introducîndu-ne ca-

recum retrospectiv (căci sînt expuse cîteva lucrări din faza de debut, alături de celelalte realizate în ultimii ani) în atmosfera proprie a unui meșter de frumos, format la școala lui Paciurea — maestrul „himerelor” și al „giganților” fiind printre foarte pușinii sculptori care au avut intuiția monumentalului.

Dintre piesele de sculptură mică, se detașează „La prînz” (pămînt ars), lucrată în genul statuietelor romane, și „Vinzătorul de gazete” (bronz), datat 1930, reprezentînd un personaj tipic antebelic. Sculptorul a expus și cîteva lucrări în lemn („Baciul Moldovan”), iar dintre busturi remarcăm cu predilecție lucrările „Spătarul Milescu” (ghips), în care masivitatea o traducem prin importanța culturală și istorică a personajului, „Ion Creangă”, „Mihail Sădoveanu”, „Academicianul Gheorghe Vrinceanu”, precum și interesantul portret de muncitoare, în care feminitatea modelului, surprinsă cu rafinament, e completată de robustețea construcției. Relieful „Lupta de la Podu Inalt” (ghips patinat) îl definește pe Victor Tăbăcaru ca elev al lui Dimitrie Paciurea, sculptorul reușînd să redea avîntul interior al personajelor, tinzînd deci spre exploatarea expresivă a materialului — ceea ce conduce la simbol. În fine, despre proiectul monumentalului lui Burcel, putem spune că se integrează în concepția modernă asupra monumentalului, ceea ce dovedește că sculptorul a fost convins de insuficiența lucrărilor „de salon” încă înainte de ultimul război mondial. E o frumoasă carte de vizită, dacă luăm în considerație anul creării sale (1937).

În general, sculptorul a prezentat lucrări ponderate ca sentiment, armonios construite, evidențîndu-și marea școală de care a avut parte. Datorită acesteia, Victor Tăbăcaru și-a creat o poziție în artă: monumentalul ca mod de tratare a temelor de largă penetrație socială, ca definitivare a structurii psihice a personajelor reprezentate în busturi. O poziție demnă de stimă.

Mihail HAREA

Cei mai tineri compozitori

Datorită radiodifuziunii române — care pornește de la sensurile înțelepte fraze enesciene, în virtutea căreia tinerețea este o stare a spiritului, și am adăuga noi, măestria nu așteaptă numărul anilor — am putut cunoaște operele celor mai tineri compozitori români: Dan Buciu, Anton Dogaru, Iancu Dumitrescu, Costin Cazaban, Anton Zeman și Vasile Spătărelu.

Dan Buciu este spirit neoclasic; a îmbinat tehnica serialismului dodecafonic cu elemente mai tradiționale, totul pe un fond discret de folclor românesc. Sonata pentru pian, minunatele madrigale inspirate din viața celor mici și puri ca ninsorile, piesele concertante pentru pian și orchestră sau violoncel și orchestră foarte valoroase — ne stau mărturie în această privință.

Tot un temperament neoclasic este și Anton Dogaru, mai apropiat însă de modurile cromatice din folclorul nostru. Dacă madrigalele sale relevă vitalitatea satului românesc, liederurile pe versuri de Iosif — recent imprimate, cu expresivitate, de Virginia Manu în Berlinul Occidental — ne arată un fel aparte, poate straniu, de a-l tălmăci pe acest poet senin și pastoral. Muzica rămîne atrăgătoare și, fără exagerare, foarte personală.

Iancu Dumitrescu — în a sa lucrare pentru cvartet de coarde — cultivă athenismul, tehnica structurilor, un „bandit al culorii instrumentale aprinse”, preluînd creator pe Xenakis sau Penderecki. Talentul este incontestabil! O notă specială pentru măiestria sa instrumentală. Spun acestea, chiar dacă nu împărtășesc întotdeauna ideile sale expuse în Săptămîna. Dar ce plictiseală ar fi, dacă cu toții am gîndim la fel! Apoi, cum l-aș dojeni pe Iancu Dumitrescu cînd la vîrsta lui eram la fel de usturător în cronici, ba uneori și iconoclast!... „Ride dracu de porumbe negre și pe sine nu se vede”... Sînt convins că va sosi ziua, cînd Iancu Dumitrescu se va liniști, în sens olimpic, devenînd din dionisiac, un blind și curat apolinic. Și va înțelege, chiar dacă în clipa aceasta mă dezaprobă, cîtă dreptate avea Eugen Lovinescu, cînd ne cerea să mărîm armonia în lume cu 1%, — mai bine decît să distrugem 99% de uriciune...

Costin Cazaban mi se pare cel mai talentat critic muzical din tînăra generație. Îmbină cu farmec stilul muzicologic — savant — cu metaforele fecunde. Il citesc cu emoție în paginile revistei Luceafărul. Am plăcerea să-l prezînt — în primă audiere — într-un concert lecție, la sala Dalles, cu un ciclu de lieduri, foarte avansate ca tehnică componistică, dar nu lipsite de ceea ce numim de obicei inspirație. (Solistă va fi Stela Cazaban, soția sa, o soprană valoroasă, specializată în liedul contemporan).

Anton Zeman este deja cunoscut. Ce pași imenși a făcut acest compozitor ieșean — bînățean la origine, din „cătatea de foc”, Reșița — de la prima sa simfonie la poemul Izvoade. Ce bine l-a caracterizat Mihai Moldovan: „...Fondul peste care se derulează melodile, este de factură impresionistă, evidentă, printr-o exacerbare coloristică, prin finețea de filigran a detaliului”. De la Anton Zeman se așteaptă foarte mult...

Alt ieșean, Vasile Spătărelu, este mai liric, mai cantabil, mai apropiat de temperamentul semnatarului acestor rînduri — și poate de aceea subiectiv în ceea ce privește aprecierea. Cred că nu mă înșel considerînd — mai ales muzica sa vocală, cu acel fermecător madrigal eminescian — că tot ce a scris, pornește din inimă, sau cum ar spune Radu Boureanu: „Un ecou de suflet într-o strofă”...

Cum să nu mă bucur, cînd remarc atîtea talente! Sînt atîtea „haite nebunești de sentimente”!! Și-mi vine să spun: „Cine nu stă în ambianța celor mai tineri, îmbătrînește foarte repede”!!!

Doru POPOVICI

IRIMESCU Ion :

„Chemare”

IRIMESCU Ion :

„Portret”

IRIMESCU Ion :

„Sandra”

confesiuni

irimescu ion

(urmare din pag. 1)

Cel mai aproape de firea intimă a lui Irimescu Ion pare a fi acel motto pus pe fruntea monografiei lui Eugen Schileru (Meridiane, 1969) și extras din Rodin: „orice lucru nu-i altceva decât limita flăcării căreia îi datorează existența”. Or, flacăra aceasta a început să ardă într-o anumită metrică, un anumit ritm de sensibilitate, decantația în lucruri și în ordinea lor. În ograda Irimeștilor fiecare unealtă reprezenta o migală întirziată de meșter, în casa lor orice ustensilă era o prelungire a ambiției omului pentru ca toate actele vieții să se împlinescă într-un cadru mîngiat de dragostea pentru frumos. Dar un frumos simplu, curat, cuviincios, ca o lege orală trecută prin generații.

Intr-un asemenea cadru a copilărit și s-a format Irimescu Ion înainte de a păși în atelierul lui Dimitrie Paciurea, vizionarul taciturn al măreției spațiale sau al lui Oscar Han, acest tenace organizator de relații precise între simț și rațiune, înainte de a pleca la Paris să studieze la Fontenay aux Roses ca bursier al statului. Și peste tot, el a purtat într-o tainică fără lacăt comorile de-acasă.

Criticii de artă îi judecă opera din diferite unghiuri și o comentează; omul din public o admiră în monumentalitatea urbană (București, Iași, Cluj,Constanța, Craiova, Ploiești, Lupeni, Rîmnicu-Vîlcea, Slatina, Mangalia, Vatra-Dornei) sau în interioare de muzeu și de expoziții și rămîne în reculegere. Irimescu e prezent în aproape toate muzeele de artă ale țării și în numeroase colecții de peste hotare (Paris, Anvers, Tel-Aviv, Moscova, Varșovia, Oslo, Berlin etc.) opera sa circulînd deci într-un perimetru foarte larg și prestigios, Totuși, el este la fel de integral înțeles fiindcă se exprimă simplu și la fel de apreciat fiindcă sculptura lui e de fapt muzică, o muzică foarte accesibilă. Irimescu Ion e un rapsod al eposului românesc transferat în volume neafiate în repaos. Totul la el se naște din ritm, un anume ritm grav în fond și fluid în redare. Critica de specialitate menționează că artistul „nu trece indiferent pe lângă viziunile și limbajele promovate de sculptori ca Laurens și Zadkine sau existente în plastica etniilor negre din Africa” (Eugen Schileru) omîțînd însă că această ritmică subliniată prin stilizare descinde din plastica artei noastre tradiționale. De pildă, lucrarea sa „Mama și fetița” de la Mamaia, aflate pentru prima dată față în față cu marea, nu „mimează naivitatea”, ci stau cuviincios, bine legate de pămîntul lor și de creanga pe care au adus-o de departe, firesc uimite în fața noului, abia așteptînd să-i afle taina nemărginirii mișcătoare. E atitudinea țăranelor români în fața civilizației care îl asaltează: cu picioare puternice de stăpîn al pămîntului și cu plăcută mirare, în ochi, dar nu cu spaimă, receptînd noul.

În tot ce sculptează meșterul urcă seva vitalității românești, formele emană muzicalitate, degajă robustețe. Îmi amintesc de vizita la Iași a savantului Henri Coandă, cînd a fînuț să se fotografieze cu soția lângă bustul Veronicăi Micle. A privit îndelung bronzul poleit de soarele după-amiezii de vară și ne-a spus:

— Nu știu de ce anume, dar am impresia că chipul ei mi-i cunoscut. Nu putea să arate altfel. Poate că așa mi-am închipuit-o și eu: o frumusețe robustă, totuși suavă, de o suavitate interiorizată. În orice caz nu o zîmă sau o vedenie, ci un chip de femeie de-a noastră.

Omenia trebuie considerată nota dominantă a operei acestui bărbat cu unele trăsături fizionomice aspre, care-l apropie ca înfățișare de Rebreanu dacă n-ar fi musteața tușinată și privirea scrutătoare a ochilor ce vor să vadă cît mai mult.

„Vechiului meu prieten de meserie, cu sinceră prețuire pentru strădaniile și reușitele sale, pentru acele opere care vor rămîne ca valori permanente, pentru ma-

rea lui omenie” citesc pe o dedicație adresată unui sculptor din Iași.

„Omenescu e trecător, dragul meu, dar omenia rămîne în tot ceea ce realizăm și reușim. Și ea ne ajută să fim mai mult oameni și să spunem semenilor ce avem de spus, mai bine decît omenescu” citesc în scrisoarea adresată unui prieten pictor ieșean.

De aceea Irimescu Ion înseamnă ritm al unei muzicalități pe care el o aude perfect cînd sculptează, dar, mai ales, înseamnă omenie. Omenia noastră românească.

Există diferite modestii printre care și cea falsă. Dar există modestia omului conștient de valoarea sa, educat însă așa fel încît n-ar pretinde pentru nimic în lume să se răstoarne ordinea lucrurilor pentru el, ori să fie considerat centrul atracției universale.

Descins de la Paris, după ce expusese la Salonul oficial francez și primise mențiunea de onoare și după ce îi fusese decernat Premiul Ministerului artelor (1934) ca urmare a participării la Saloanele oficiale bucureștene, Irimescu Ion este numit... profesor de desen la gimnaziul C.F.R. Pașcani. (Ce au de spus absolvenții de facultăți?!). Abia după 6 ani, după ce primise alte trei premii de anvergură națională, ajunge profesor la Academia de Arte Frumoase din Iași, iar din 1944 director. În perioada ieșeană primește trei mari premii ale ministerelor: nu rîmnește capitala. În 1950, cînd Iașul nu mai are institut, trece la Cluj. Acolo primește Premiile de stat cl I și cl. a II-a, dar abia în 1960 acceptă să se stabilească în Capitală.

De atunci, Irimescu Ion a urcat toate treptele consacării, numele său fiind azi un motiv de mîndrie națională. Dar meșterul a rămas același, scriîndu-i sincer lui Petre Hârtopeanu:

„Mi-e dor să facem împreună noi, moldovenii o expoziție frumoasă cum a fost cea din 1947” (E vorba de expoziția de la Dalles a grupului artistic „Moldova” N. A.).

Acum cîțiva ani se agita necesitatea reinființării la Iași a unui Institut de arte plastic idee neabandonată nici azi, mai ales azi. Un pictor ieșean a fost însărcinat să soneze atragerea unor cadre didactice de prestigiu. Primii care au acceptat să predea la Iași au fost Irimescu Ion și Corneliu Baba.

Există modestii și filiații care nu pot decît impresiona.

Atelierul unui sculptor reprezintă dinamismul efortului fizic daltă care așchiază piatra scofînd scintei, mularj de lut umed, lemn cioplit bărbătește, ciocane care bat... Totul însă e dominat de muzică, scaldat în ritmurile largi ale simfoniei pe care o difuzează instalația stereo foarte ingenioasă. Discoteca meșterului e, în adevăr, impresionantă. Între icoane vechi, ceramică și lemn încrustat, podoabe adunate din întreaga țară, a-cordurile din Beethoven prînd o rezonanță deosebită. Le ascultă cu egală încordare macheta statuii lui Mircea cel Bătrîn, bustul lui Dinu Lipați, și „Fata din sat”, cu ochii ei rotunzi și buzele întredeschise.

Locuința din str. Zambaccian poartă și mai mult decît atelierul amprenta meșterului. În primul rînd, întreaga mobilă e executată după desenele sale, totul e aranjat pînă în cele mai mici amănunte de mîna lui. Doamna sa cunoscîndu-i slăbiciunea, i-o cultivă. Dintr-un balcon închis, artistul a făcut o adevărată logia de esență românească, mai curînd un pridvor deschis spre amintiri, deci spre Fălticeni, așa cum e de altfel întreaga-i casă.

Ea era elevă, el era elev la Fălticeni. Acolo s-au îndrăgostit; de acolo au pornit împreună în viață. Împreună sînt și astăzi în casa de la București. Pe vremea adolescenței lor cea mai impozantă clădire din țîrg era prefectura.

— Nici nu îndrăzneam să pășim pe scările care urcau spre intrare, își mărturisise unul altuia!

Și tocmai o asemenea clădire a fost propusă spre a adăposti lucrările meșterului donate orașului său drag, lucrări care se pregătesc de plecare... acasă.

Așadar, Irimescu Ion și doamna sa Ioana fîn să nu fie despărțiți de Fălticeni.

crochiu

3 DIN WASHINGTON

Val GHEORGHIU

La Biblioteca Americană din București expun trei reprezentanți ai artei din Washington, oraș care nu are o tradiție prea întinsă, dar care afirmă astăzi cîteva mari valori, încercînd consolidarea unei școli capabilă să concureze pe cea new-yorkeză, deja faimoasă.

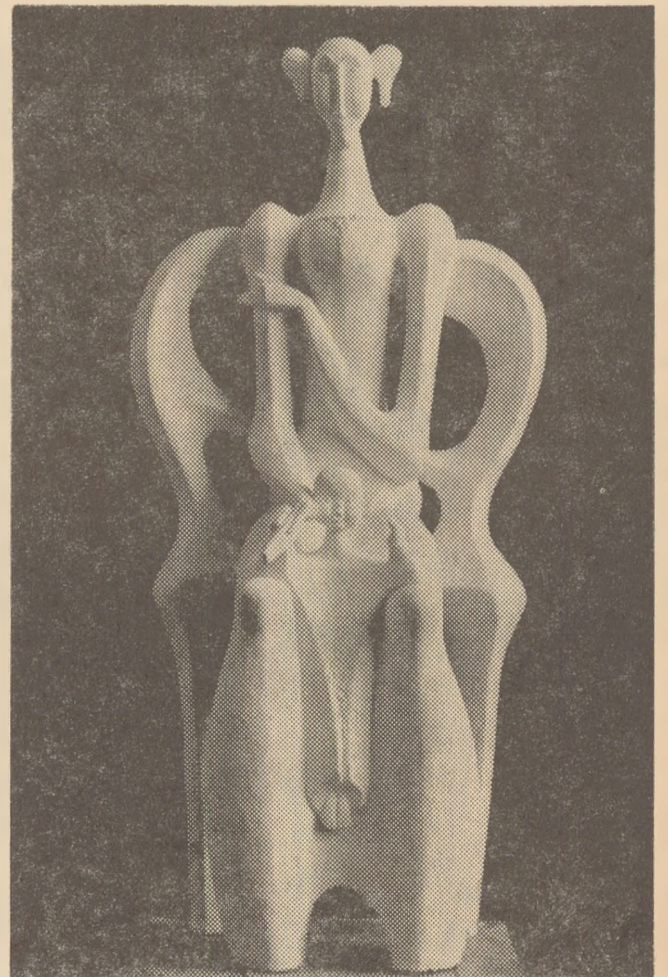
JAMES TWITTY. E formidabilă această neliște a înțelegerii spațiului. Balansare între obiectele pe care poți pune mîna și cele spre care de abia tinzi. James Twitty a fost constructor de aeroporturi iar în timpul liber lua o barcă cu pinze și își propunea să atingă o insulă abia zărită în ocean. Cînd și-a terminat mandatul de constructor, s-a retras și a început să facă pictură. Putea însă un astfel de om să facă pictură fără obsesia spațiului? Putea șterge de pe retină marile panouri ale hangarelor sau involburările cerului și ale apei? Cînd Mondrian compunea acele pinze curate în care obiectele de lingă el, masa, fereastra, erau sumare scheme abstracte iar dincolo, la sute de metri, cîmpul se structura naturalist, impresia era năucitoare. Pictorul se frămînta nehotărît între concret și abstract, se afla într-o fază, experimenta. Acum, Twitty nu mai experimentează, intenția lui e clarificată, îi stau la îndemînă vechile date, astfel că lasă impresia unui cunoscător rafinat și abil. El crează iarăși acea tensiune a înțelegerii spațiului, servindu-se însă de procedee proprii. Prim planul e o schemă simplă, geometrică, prin pauzele căreia, ca prin ferestre de hangare, se văd involburări, suprafețe de culoare agitată, imagini abstracte ca atare, dar creînd iluzia naturii. Execuție impecabilă din toate punctele de vedere, fără să fie părăsit arsenalul tradițional.

CARROLL SOCKWELL, membru al majorității negre din Washinton, desenează cu plăcerea nedismulată a copiilor. În plus: rafinamentul. Cîteva planșe sînt mici, cit cărțile poștale, în ele Carroll Sockwell se amuză în genul primilor cubiști, lipind bucăți din ambalaje și încadrîndu-le cu desenul său sensibil și fin, alte planșe sînt enorme, mari suprafețe de hirtie, unele din acestea arse la cîte un colț, pe care virtuosul desenează liber, estompînd ici, colo. Ductul său e de-a dreptul incitant pentru cel care simte plăcerea desenului.

JOHN SAFER. Un alchimist pedant. Patentul său tehnic concurează lingourile de aur și cuarțurile. Cu o meticulozitate incredibilă, John Safer ne propune aventura sa spațială, o mișcare diversă, spectaculoasă printre obiecte de o frumusețe elegantă. Plecarea în această aventură începe sub lumini colorate. Sculptorul ne invită astfel pe o rampă feerică, cînd mai sînt doar cîteva minute pînă la lansarea spre stele.

Erată la articolul „GALERIA CRONICII”.

1. Coloana 4, rîndul 12, în loc de infernale, se va citi: inefabile.
2. Coloana 5, rîndul 12—13, în loc de: al gradului de pur contur, se va citi: la gradul de pur contur.

IRIMESCU Ion :

„Mama și copilul”

Mi-a spus un prieten

Andi ANDRIEȘ

Mi-a spus un prieten (prietenul acesta e un truc vechi, îl folosesc și literații și neliterari, dar ne-am obișnuit să-l acceptăm), mi-a spus, deci, un prieten :

— Sînt încă naiv și încă mai fac unele confuzii.

— La vîrsta ta ?

— La vîrsta mea. Cîte o dată amestec borcanele și nu e bine.

— Mă faci curios, spune-mi.

— De pildă, confund agitația cu energia.

— Dar dacă în anumite cazuri înseamnă același lucru ?

— Nu mă refer la ele. Vorbesc numai despre acele cazuri în care eu fac confuzia. Nu ți s-a întîmplat să urmărești mișcarea vreunui, agitația lui stearpă și inutilă, tonul ostentativ acut și exploziv — nu ți s-a întîmplat să crezi că totul înseamnă neapărat energie ?

— Nu.

— Ești fericit. Eu încă mai fac confuzii. Confund modestia cu comoditatea.

— Imposibil!

— Crede-mă, de multe ori am gîndit despre niște oameni că sînt incapabili de efort, de organizare, că sînt comozi, că sînt pur și simplu leneși, pentru ca după aceea să înțeleg că nu le plăcea să dea din coate, atît, că își vedeau de treabă fără zgomot. Nu ți s-a întîmplat ?

— Nici o dată.

— Ești fericit. Eu încă sînt naiv. În naivitatea mea îmi închipui, nu o dată, că lîngușitorul e bunăvoința personificată, că insinuantul reprezintă atitudinea, că birfitorul mi-e cel mai bun confident. Nu ți s-a întîmplat ?

— Nu.

— Nu ți s-a întîmplat să confunzi fîgăduielile cu adevărata capacitate de a produce ?

— Nicidecum.

— Nici aroganța cu prestigiul ? Nici arivismul cu tenacitatea ?

— Nici.

— Ești fericit. Eu sînt încă un naiv și mai fac unele confuzii. Bine că nu le faci și tu, bine că nu le faci și alții, bine că sînt singurul. Închipuiește-ți ce erori s-ar produce dacă unul ca mine ar decide asupra altora și ar fi pus în situația de a-i clasifica pe un oarecare plan social !

Într-o accepție largă noțiunea de simbolism poate fi atașată artei dintotdeauna, sub toate formele ei de manifestare și fără îndoială, funcția de simbolizare a intelectului uman nu se epuizează aici. Mitul, arta, religia, sunt de domeniul simbolismului și Lévy Strauss observa că ține de natura societății ca ea să se exprime simbolic în obiceiuri și instituții. În sensul strict însă, impus de istoria literară, simbolismul s-a manifestat ca o reacție critică la adresa naturalismului și a poeziei parnasiene, cărora le reproșează lipsa de ideal și sensibilitate. De aici revendicarea unui alt mod de cunoaștere și a unei noi tehnici poetice capabilă să traducă nu adevăruri filosofice abstracte sau stări afective obiectiv concepute, ci reacțiuni profunde ale vieții interioare, pentru a face din poezie un veritabil instrument metafizic: „Este posibil — se întreba Rainer Maria Rilke — ca, în ciuda invențiilor și progresului, în ciuda culturii, a religiei și a cunoașterii universului să rămînem la suprafața vieții?” (*Les Cahiers de Malte Lauride Brigge*). Dincolo de planul gîndirii clare, rațional întemeiată, dincolo de concept și de cuvîntul în care se materializează, reprezentanții simbolismului își propuneau explorarea unor realități mai adînci, dinamice și „inefabile”, prin mijlocirea metaforelor și a comparațiilor simbolice. În filosofie, bergsonismul va întreprinde o operă analogă, utilizînd, în conformitate cu impulsul idealist care i-a stat la origine, resursele „metafizice” ale intuiției.

Rămîne de văzut însă cum ar putea fi gîndit și exprimat un „inefabil” despre care se spune doar că există.

Problema limbajului va căpăta din această perspectivă o însemnătate deosebită. În voința lui de reformă, simbolismul va declara război cuvîntului, cuvîntului lipsit de „mister”, modelat după tiparele rigide ale rațiunii, pentru a înstitui un alt limbaj, punînd accentul pe utilizarea valorilor plastice și muzicale ale instrumentului verbal. Ceea ce vrea să atingă această poezie este un „dincolo” al vieții autentice și profunde, refuzînd să fie înțeleasă ca simplă podoabă sau cîntec superficial, aspirînd să devină o pură incantație, purtătoare a unui mesaj magic și sacru. *

Înainte simbolismului francez, german sau englez, întîlnim însă în cultura greacă o atitudine asemănătoare: avîntul unei poezii dornică să atingă dincolo de cuvinte și idei rațional formulabile, o realitate care le depășește, ceva analog „inefabilului” atît de des invocat în epoca noastră. Este mărturia unei puternice nostalgii, imprecise și dureroase, proprie unui suflet romantic, contrastînd atît de frapant cu înclinația raționalistă a geniu-

Antecedente clasice ale simbolismului

Ernest STERE

lui elin. Nu poate surprinde astfel faptul că sensibilitatea grecilor a fost puternic atrasă de farmecul muzicii, că muzica a jucat în viața spirituală a acestui popor un rol considerabil, nu mai prejos de acela al artelor plastice, deși prea puțin cunoscut. E greu destabilizat, din această perspectivă, o linie precisă de demarcație între muzică și literatură. Poetul e un cîntăreț, în dublu sens al cuvîntului și cel puțin pînă în perioada alexandrină, modul rostirii muzicale a cuvintelor, a jucat un rol determinant în producerea efectului poetic. Se știe de asemeni că existau vechi melodii religioase al căror efect „binecunoscut” — după cum ne relatează Aristotel în *Politica* — consta în „a trezi entuziasmul în inimi...” În cuprinsul unui paragraf din *Păsările*, Aristophan descrie impresia tulburătoare produsă de cîntul privighetorii: grație acestor melodii care străbat în tăcerea limpede a nopții, ne putem face o imagine mai exactă despre ființa zeilor și natura înconjurătoare. Atunci cînd le aude Apollon, zeul armoniei, nu poate face altceva decît să ia în mîini lira cu podoabe de fildeș, pentru a cînta la rîndul lui și a-i face pe zei să cînte...

Rolul de intermediar între om și forțele ce-l înconjoară, pe care Aristophan îl atribuia privighetorii, Platon îl conferă artistului, poetului în primul rînd: „O forță divină îl însuflă — ni se spune în *Ion* — asemănătoare aceleia ascunsă în piatra pe care Euripide o numește magnetică și care se numește de obicei piatra lui Herakles. Ea este în stare, după cum se știe, nu numai să atragă inelele de fier, ci să dea și o anumită putere acestor inele, care le face capabile la rîndul lor să atragă alte inele și poate fi văzut uneori un întreg lanț de inele și de obiecte mărunte de fier, suspendate unele de altele. Tuturor acestor obiecte piatra le dă putere. Muza face același lucru. Ea înzestrează anumite ființe cu o inspirație divină și grație acestor ființe stăpînite de divinitate se creează un întreg lanț de oameni cuprinși de entuziasm. Nu tehnica explică valoarea acestor buni poeți, ci entuziasmul lor și zeul care îi inspiră și care îi face să scrie toate aceste frumoase poeme. La fel și liricii după cum *Coribanții* (preoți din Cybele — n.n.) nu ar fi putut dansa dacă nu se înfierbîntau, tot așa și poezii lirici nu-și pot zămislî operele lor splendide cînd sînt în deplina posesie a rațiunii, ci atunci cînd trăiesc influența ritmului și armoniei, atunci sînt ca posedată, devenind un fel de Bacante...” Poetul apare ca mesager al unei alte lumi, și muzicii care însoțește sau care izvorăște din cuvîntul inspirat, i se datorește acest miracol. Se pare astfel că odele lui Pindar erau rostite cu acompaniamentul unor instrumente, muzica imprimînd textului o notă aparte de sugestie evocatoare, asigurîndu-i o capacitate de rezonanță spirituală pe care nu ar fi putut s-o obțină prin simpla înlănțuire a unor operațiuni discursive.

Înainte lui Pindar ideea fusese susținută, din unghiul de vedere al unei ontologii matematice, de către filozofii pitagoricieni care au așezat mai presus de orice virtuțile numărului și armoniei: „Așează numărul, armonia, măsura, în viața ta — ar fi spus Pitagora — vei deveni mai bun; asigură-le în cetate și ea va deveni prosperă”.

Dar cine spune număr, armonie, admite ordinea și legea; și este evident că, dusă pînă la ultimele ei consecințe, această idee, frecventă în gîndirea și poezia elină nu a putut decît să tempereze avîntul unei transgresiuni a ordinii naturale; armonia este înțeleasă ca lege a tuturor lucrurilor, a celor „muritoare”, ca și a celor „nemuritoare”. În ciuda aparențelor, se desprinde din sentimentul de admirație și încredere în eficacitatea spirituală a muzicii, o intenție pozitivă: nu numai universul material, dar și zeii, deopotrivă, se supun legilor supreme ale ordinii și armoniei...

în acest oraș ca o poartă rotundă

o ureche uriașă
ascultă din văzduh
cum mințim și spunem adevărul
cum urcă apa în caprifoi
cum se face noapte
la ora care scrie în calendar
în acest oraș ca o poartă rotundă
spre uitare și poem
am douăzecișiopt de ani
și viața mea nu e încadrată
de coloane somptuoase
am o vîrstă obișnuită
într-un oraș obișnuit
nu sînt încă ipocrit
nu sînt luna ca pe arcă de gheață
în care cei ca mine
pot pluti
către marile pajere ale melancoliei.

moi fond'en mot

toată această carne
crescînd pe un schelet de cuvinte
asemeni lucernei crește
umerii mei sînt adjective

DAN MUTAȘCU

genunchii substantive
fiecare fir de păr o prepoziție
astfel îmi spuse poetul
iar creierul lui cald ca un papyrus
un mare verb era

numai astfel privit
devenea cel adevărat
numai astfel privit
ca-ntr-o pedagogie a cuvintelor
pot spune despre mine
(zicea poetul)
ceea ce interesează pe mesteceni
pe zăpada sunînd
ca o vază violent de albă
sau ca mirosul unor nori în poem

IRIMESCU ION :

„Orga II”

TRUSTUL DE CONSTRUCȚII - IAȘI

Documentele de o deosebită însemnată dezbătute și adoptate de Plenara C.C. al P.C.R. din 28.II.-2.III.1973, cuprinzătoare a cuvântare rostită de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au jalonat calea de urmat pentru îndeplinirea exemplară a planului pe 1973 și crearea condițiilor pentru îndeplinirea cincinalului în 4 ani și 6 luni.

În întreprinderea noastră, realizările obținute în primii doi ani ai cincinalului 1971-1975, precum și pe primele două luni ale anului 1973, demonstrează că planul pe acest an a fost conceput pe baze realiste, iar dimensionarea sarcinilor este pe măsura posibilităților și a rezervelor de care dispunem.

Între anii 1970-1972, la Trustul de construcții Iași, cheltuielile la 1.000 lei producție au fost substanțial reduse față de anii anteriori.

Fiind continuu preocupat de creșterea eficienței economice, colectivul de conducere al Trustului și Comitetul oamenilor muncii au pregătit din vreme și cu multă minuțiozitate planul pe 1973. Este cert că îndeplinirea ritmică, zi de zi și decadă de decadă planului la nivelul prevederilor sale maxime, va asigura realizarea la vreme și la toți parametrii planului pe an și vor crea premiza realizării cincinalului după angajamente, anul 1973 fiind anul cheie în realizarea cincinalului înainte de termen.

Corelat cu creșterile de plan majorate față de anul 1972, Trustul de construcții Iași are și sarcini fizice sporite, concretizate prin punerea în funcțiune a unor obiective importante, cum ar fi: 3350 apartamente proprietate personală și fond de stat, Alimentarea cu apă a orașului Iași din sursa Timișești, Alimentarea cu apă F.A.I., Baza de întreținere și exploatare auto Pașcani, săli de clasă, ateliere și laboratoare, creșe, cămine, cantine, grupuri școlare, etc., obiective importante pentru viața economică și socială a județului nostru.

De remarcat este faptul că, pentru anul 1973, sarcinile fizice sînt cu mult mai mari decît în anul anterior. Pentru a se putea asigura realizarea lor, vor trebui mobilizate toate forțele întregului colectiv de muncă, vor trebui depistate toate rezervele interne.

Una dintre marile rezerve interne, constă în creșterea productivității muncii.

Pentru a putea realiza sarcina creșterii productivității muncii, vom extinde metodele industriale de execuție prin valorificarea rezervelor în cadrul capacităților existente ale sectorului de producție secundar-industrial.

De asemenea, se va susține calificarea cadrelor prin organizarea a 23 cursuri de calificare la care sînt înscriși 690 muncitori, iar prin sistemul de ucenicie la locul de muncă se vor califica un număr de 240 muncitori. La cele două forme de calificare se

mai adaugă și cei cca. 300 muncitori ce vor fi calificați prin școala profesională de construcții.

Va fi extins sistemul de organizare a muncii cu plata în acordul global pe baza noii metodologii de acord global care permite organizarea și plata muncii după acest sistem a unor grupări cît mai largi: lot, șantier, grup de șantier etc. atît pentru muncitorii direct productivi cît și pentru personalul T.A.

De asemenea, se prevede terminarea lucrărilor de construcții-montaj din etapa a II-a din Baza de producție a trustului, unde vor fi puse în funcțiune noi spații de producție, ca: ateliere centralizate pentru fasonarea oțelului beton, platforme pentru prefabricate de beton și o nouă stație de preparat mortare.

Tot în această bază vor fi centralizate toate depozitele trustului, înlăturîndu-se astfel cheltuielile suplimentare generate de dispersitatea spațiilor de depozitare. În felul acesta, se va asigura o eficiență sporită a factorului „aprovizionarea cu materiale”, prin scurtarea unor distanțe, aprovizionarea cu sortimentele și cantitățile cerute, înlăturarea retransportărilor, a risipei, a manipulărilor inutile etc.

Pentru realizarea prevederilor și a măsurilor propuse, Comitetul oamenilor muncii, organul colectiv de conducere, va antrena în măsură tot mai mare Consiliul de control muncitoresc și Comisiile pe probleme create și care au și început să activeze încă din prima lună a anului 1973.

FABRICA „ȚESĂTURA” -- IAȘI

În magazinul fabricii „Țesătura”

Noutăți, tendințe...

Nici nu ieșim bine din iarnă și deja este necesar să adaptăm stilul și coloritul ansamblurilor noastre vestimentare cu frumoasa primăvară ce dă să apară...

Evident, orice tip de îmbrăcăminte, de la lenjerie de corp pînă

la materialele pentru bluze, rochiile, cămăși, costume, apărute pe piață în acest sezon, în caracterul lor de noutate îmbracă și conținutul, tendințele moderne, pe care încă din toamnă, creatorii textilști s-au străduit să

le asimileze și să le lanseze.

Sortimentele de țesături tip bu-bac, din poliester în amestec, vor fi în această primăvară foarte căutate, ca de altfel în întregul an 1973. Cu precădere, materialele de cămăși bărbătești

fantezi, bluze și rochii sînt (de altfel) o cerință mondială.

Creația industrială și-a dinamizat activitatea sa conceptuală pe această direcție, cu atît mai mult cu cît noi capacități de producție apar în 1973 pentru prelucrarea țesăturilor din poliester.

Astfel, la „Țesătura” Iași, se va da în exploatare industrială noul finisaj de țesături din poliester pentru cca. 30% din sortimentele țesute în decursul unui an.

De reținut că finisajul deosebit, la valoarea tehnică mondială, care se va aplica țesăturilor, va conferi acestora calități, aspect și avantaje superioare tuturor țesăturilor similare existente.

Amintim printre aceste noi calități: neșifonabilitatea, nemurdărirea, tratamente „spală-poartă”, tușuri deosebite și colorit extrem de frumos.

Articolele noastre: Narcisa, Lulu, Dana, Vichi, Victorel, Vărațic, Romeo, au toate aceste calități, fiind deosebit de apreciate cu ocazia avizării lor în cadrul Consiliului Tehnico-Artistic al Centralei Industriale, în prezența delegaților comerțului și a fabricilor de confecții.

Paleta coloristică a sortimentelor cuprinde grupele:

— culori vibrante și rafinate care alcătuiesc culorile de bază;

— culori deschise, pasteluri ușor grisate, în armonii diverse, care antrenează vioiciunea culorilor de bază și îndulcesc culorile clasice;

— culori clasice pe bază de gri și negru.

Se remarcă o tendință de altfel caracteristică multor țesături din poliester, în prezentarea su-

porturilor de țesături tip „crep” pentru mărirea capacității de mulare și drapare impuse de modă.

Aceste țesături ușoare, fluide, constituie sortimente de bază pentru bluze, una din piese de îmbrăcăminte cele mai importante ale anului 1973.

În ideea de a fi în avangardă pentru vară, s-a insistat, la țesăturile vopsite în fir, pe desene geometrice mozaicate, cu simplificare de culori pentru scoaterea mai bine în evidență a desenului de bază, importanța deosebită avînd-o dungile transversale și diagonale.

Pentru copii și tineret se recomandă carourile cu colorit accentuat, vioi, luminos, avînd rapoarte mijlocii și chiar mari, de tipul lui Valerius caro, Bogdanus, Tibius.

TOATE ACESTE ȚESĂTURI SE GĂSESC EXPUSE SPRE VINZARE ÎN MAGAZINUL NOSTRU „IASITEX”.

La magazin, împreună cu un bogat sortiment de țesături pentru rochii, bluze, cămăși, costume, lenjerie, pijamale, se poate obține și recomandări de specialitate în baza studiului tehnic de creație a Institutului de creație București, pentru stabilirea liniei de modă a ansamblului vestimentar, contexturi de orice tip pentru toamna și iarna 1973-1974.

Nu uitați deci: Magazinul „IASITEX” de pe strada Socola, vizavi de Casa de Cultură a Sindicatelor, vă pune la dispoziție ultimele noutăți de creație și vă informează cu linia viitoarei mode.

Vă așteptăm.

A. ZVONARU

Fabrica PARTIZANUL Bacău

Partizanul-Bacău o veche fabrică în permanentă
întinerire

Cînd acum aproape un veac a luat ființă această fabrică nimeni nu putea să se gîndească la amploarea ei de astăzi, cu un volum atît de mare de producție și atît de diversificată. În anul 1876 ea se prezenta sub forma unui atelier rudimentar unde, cu unelte din cele mai simple, se tăbăceau piei de vite, provenind de la abatoarele din localitate, cu coajă de stejar și de brad, adunate din pădurile din împrejurimi.

Drumul parcurs de la acest atelier simplu pînă la impozantele clădiri de astăzi și la complexele utilaje cu care este înzestrată fabrica, e rezultatul strădaniei a multor generații de muncitori, ingineri, tehnicieni și maiștri care au muncit, au conceput și creat acest ansamblu în care se produc numeroase bunuri de consum ce contribuie la creșterea nivelului de trai al oamenilor muncii din țara noastră. În mod deosebit, în ultimii 25 ani producția a crescut și s-a diversificat foarte mult.

Fabrica produce actualmente un sortiment bogat de piele și talpă în secțiile de tăbăcărie și o gamă largă de produse în secția de încălțăminte. O bună parte din producția tăbăcăriilor este destinată producției proprii de încălțăminte, iar ceea ce prinosese se livrează altor fabrici de încălțăminte din țară sau unităților cooperatiei meșteșugărești.

În mijlocul anului 1972 a intrat în funcțiune o nouă secție în care se pro-

duce un înlocuitor de talpă, pe bază de fibre celulozice, ce poartă denumirea de „fibrotex”. Și acesta este folosit, într-o anumită proporție în producția proprie de încălțăminte, iar cea mai mare cantitate se livrează către mai toate fabricile de încălțăminte din țară.

Dispoziția sortimentală a produselor de încălțăminte este foarte variată, de la încălțăminte pentru copii mici, tip „Baby” și pînă la încălțăminte foarte grea, cum sînt cizmele de protecție pentru lăbăcari și pescari.

Se produce încălțăminte din piele și încălțăminte din înlocuitori de piele. În gama încălțăminte din piele sînt cuprinși pantofii bărbătești și de adolescenți, bocanci cu talpă din piele și talpă din cauciuc, cizme tip „moto”, îmblănite, ghete îmblănite pentru adulți și diferite sortimente similare de încălțăminte, din piele, solicitate la export.

De asemenea și gama sortimentelor de încălțăminte din înlocuitori de piele este destul de variată producîndu-se sandale pentru adulți și adolescenți, papuci de casă și pentru gimnastica, ghete „Baby”.

Față de anul 1950, luat ca an de bază, sînt împetuoase creșteri de producție în 1972 și anume: producția globală — 612 la sută; productivitatea muncii —

320 la sută; produse de încălțăminte — 864 la sută.

Fabrica „Partizanul” este o importantă exportatoare de încălțăminte. În ultimii doisprezece ani produsele fabricii au pătruns în numeroase țări ale lumii cum sînt: Republica Federală a Germaniei, Belgia, Olanda, Franța, Luxemburg, U.R.S.S., Sudan, Iordania, Siria și multe altele. Față de anul 1961, livrările la export din anul 1972 reprezintă o creștere de 431 la sută.

O dată cu creșterea capacității de producție a pătruns în fabrică tot ce este nou în domeniul tehnicii și tehnologiei de prelucrarea pieilor, ceea ce a contribuit la obținerea unor produse de calitate superioară, apreciate de consumatorii din țară și de cei de peste hotare.

★ Marca „Cotidian” este o cheazășie pentru cumpărători că sînt purtătorii unor produse durabile și aspectuoase.

Harnicul colectiv de muncă al fabricii „Partizanul” din Bacău nu se dă în lături de la nici un efort pentru a-și însuși noile tehnologii, a folosi cu grijă materiile prime, reducînd consumurile de materiale și micșorînd, fără întreprupere, cheltuielile de producție.

Realizările de pînă acum sînt o cheazășie că angajamentele luate de a realiza planul pe anul 1973 și pe cincinal, înainte de termen, în patru ani și jumătate, se vor îndeplini în întregime.

Cotidian

Iată o marcă de încălțăminte cum nu se poate mai bine aleasă. Cotidianul înseamnă mișcare, iar mișcarea apelează exclusiv la încălțăminte. Nu fără temei un vechi proverb românesc spune că nu e nimic mai rău decît să te doară mîseala și să te strîngă încălțăminte. Alegînd această denumire de sortiment, specialiștii de la Partizanul — Bacău au avut în vedere tocmai calitățile de bază ale încălțăminte: comoditatea, elasticitatea la mișcare, rezistența în orice condiții. Un pantof care vine turnat pe picior îți face mersul firesc, plăcut te dispune la acțiune, deci e o primă condiție a muncii tale de fiecare zi. Iar de la comodatitate la eleganță nu e decît un singur pas. O încălțăminte incomodă nu poate fi nici elegantă, nici modernă, fiindcă modernul merge spre înlesnirea mișcării, a naturalei în tot ce facem. Confectionarea încălțăminte trebuie să pornească de la studierea mișcărilor, acele mișcări pe care le facem de sute de ori pe oră și de care, în condiții normale, nici nu ne dăm seama. Meșteri de la „Partizanul” au reușit această fericită îmbinare a utilului cu frumosul, realizînd o gamă excepțional de bogată, dar toate modelele corespunzînd exigenței clientului. Să ne gîndim că numai în primul trimestru al anului 1973 Partizanul a introdus în fabricație nu mai puțin de 50 modele noi de pantofi, sandale, ghete și cizme pentru bărbați și copii, mergînd spre o specializare ce se dovedește foarte interesantă. Așa se și explică faptul că această fabrică are un profil bine definit și un renume ce se consolidează pe piețele externe, primînd aprecieri frumoase la diverse expoziții și târguri internaționale.

Ca urmare a preocupărilor de cercetare în uzină să notăm că „Partizanul” a definitivat 70 de noi modele executate din piele și înlocuitori de piele care vor fi lansate pe piață în trimestrul III al acestui an.

Pe latura preocupărilor pentru frumos, fabrica a organizat o bandă de producție de serie mică prin care se urmărește sondarea gusturilor și pretențiilor clientelei din țară. Producția respectivă e oferită publicului în magazinul-expoziție al fabricii. O vizită în acest magazin din centrul Bacăului e convingătoare privind efervescența creatoare de la Partizanul, care alături ingineri, tehnicieni și creatori de modele, toți aflați în slujba clientului. Iar — la rîndul său — acesta ține să-și exprime în cartea de sugestii atît aprecierilor cît și propunerile în vederea îmbunătățirii sortimentelor și modelelor.

Aceasta întrucît COTIDIAN rîvnește a se afla în prețuirea noastră în toate anotimpurile și la toate nivelele, de la papucii cîi cojile de portocală pînă la cizmele greoate de pescari și vînători. A devenit, deci, o necesitate cotidiană.

Arb.

Uzina mecanică „NICOLINA”-Iași

Adunarea generală a oamenilor muncii din această uzină a analizat cu multă competență modul de realizare a indicatorilor de plan pe anul 1972, precum și sarcinile de plan pe anul 1973, cel de al treilea an al cincinalului.

Dezbaterile ce au avut loc în cadrul adunării generale au scos în evidență problemele majore legate de îndeplinirea sarcinilor de plan, îmbunătățirea condițiilor de muncă, de educare socialistă a salariaților, în lumina ideilor și principiilor cuprinse în programul elaborat de Plenara C.C. al P.C.R. din 3-5 noiembrie, privind îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii, așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza normelor eticii și echității socialiste.

Un accent deosebit s-a pus pe ridicarea continuă a calității produselor, îmbunătățirea ritmicității producției, valorificarea unor noi rezerve, îmbunătățirea coeficientului de schimb, reducerea cheltuielilor materiale, perfecționarea pregătirii profesionale, îmbunătățirea condițiilor de muncă.

Creșterea producției an de an în raport cu etapele de reprofilare, a fost posibilă prin înzestrarea treptată a uzinei cu noi mașini și utilaje de mare productivitate, cât și prin crearea de noi capacități de producție.

În cadrul planului cincinal producția marșă fabricată va spori an de an, astfel ca în anul 1975, sporul de producție față de anul 1970 va fi de peste 3 ori.

Accastă creștere este posibilă prin aplicarea programului de modernizare și dezvoltare a uzinei, în lumina sarcinilor trasate de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, Secretarul general al Partidului Comunist Român, cu prilejul vizitei de lucru efectuate în județul Iași în luna ianuarie 1973.

Dintre principalele produse ce se vor fabrica în anul 1973 cităm:

I. Utilaje pentru prepararea, transportul și punerea în operă a betoanelor.

— Betoniere cu amestec forțat de 1.200 litri

— Centrale automate de beton mobile de 16 mc/h

— Centrale staționare de 16 mc/h

— Idem de 30 și 45 mc/h

— Silozuri de ciment de 25, 81 și 250 tone

II. Utilaje pentru construcții și întreținerea drumurilor.

— Instalații pentru preparat mixturi asfaltice

— Repartizator — finisor de mixturi asfaltice de 200 t/h

— Topitoare de bitum și asfalt de cite 2500 l.

III. Utilaje terasiere.

— Echipament buldozer pe tractor S 651

— Echipament buldozer pe tractor S 1500

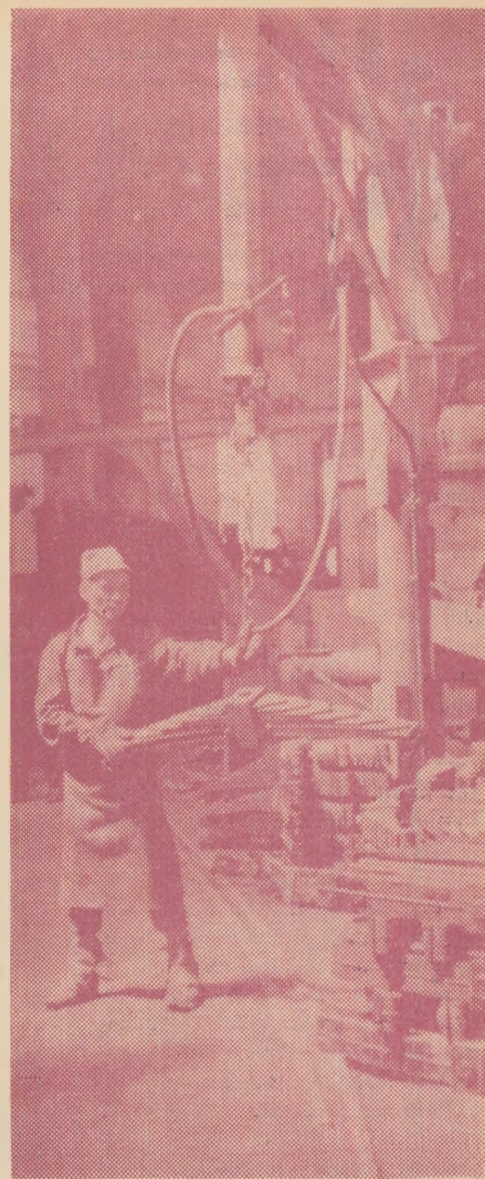
— Echipamente de scarificatoare pe tractor S 651 și S 1500.

Unele dintre aceste produse se livrează și pe piața externă, de exemplu:

Buldozere, scarificatoare, centrale de beton de 30 000 mc. pe an.

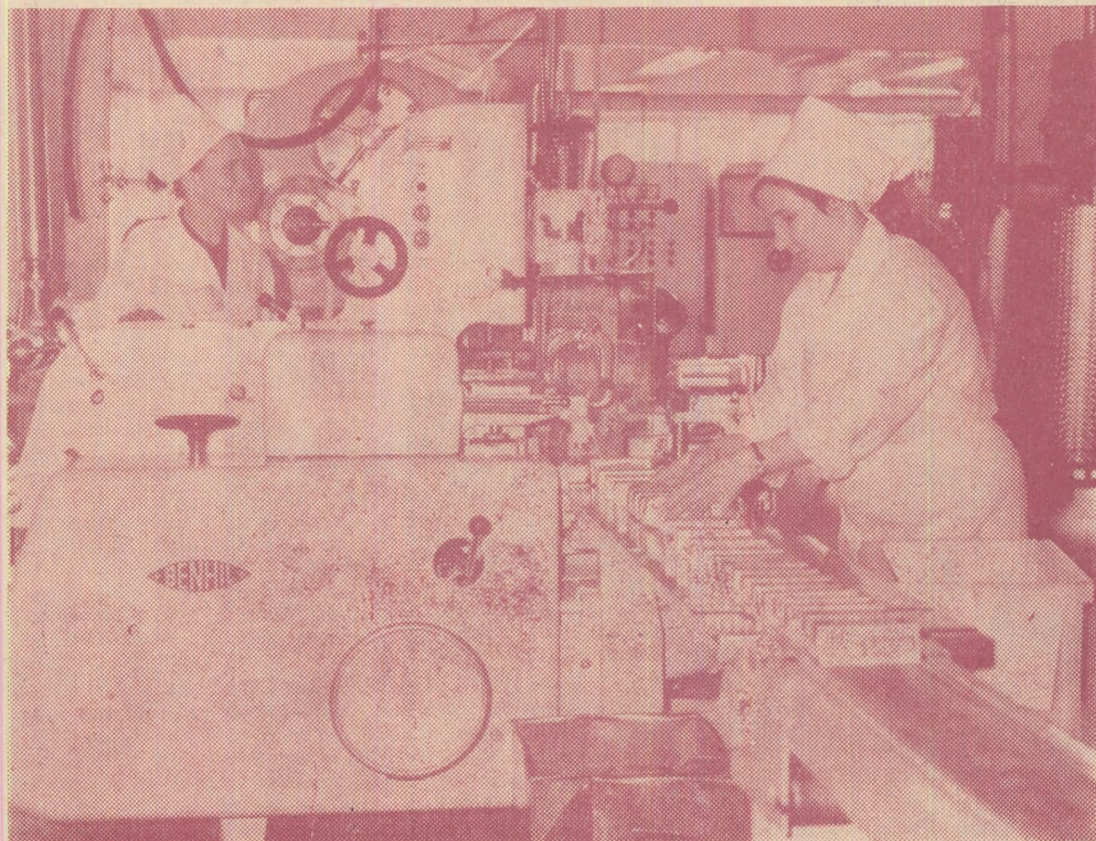
Muncitorii, măștrii, tehnicienii și conducerea întreprinderii acordă o atenție deosebită calității produselor fabricate, care de la o perioadă la alta a fost ridicată pe o treaptă tot mai superioară.

Am citat numai câteva din produsele ce se vor fabrica în anul 1973 la Uzina

Mecanică Nicolina Iași, fiind seamă că în actualul cincinal sarcinile prevăd creșteri importante față de realizările anilor precedenți.

Sarcinile crescînde, an de an, pun în fața colectivului de la Uzina Mecanică „Nicolina”, probleme noi care vor fi rezolvate cu succes.

Fabrica de ulei „UNIREA”

Consumatori!

Produsele Fabricii de Ulei „Unirea” Iași, sint de calitate și prezentate în condiții optime.

Consumați-le cu încredere!

VIZITAȚI

GALERIA CRONICA

deschisă zilnic

la sediul revistei noastre

Iași, str. Vasile Alecsandri 8

PRIMA EXPOZIȚIE pe tema:

OM ȘI SENTIMENT

următoarea expoziție

la începutul lunii aprilie

ÎNTRERINDERE MECHANICĂ „CEAHLĂU”

Paleta industriei pietrene include o unitate ce aduce un surplus de dinamism orașului de sub Pietricica: Intreprinderea Mecanică „Ceahlău”.

Dezvoltându-se treptat sub ochii noștri, ea ne exemplifică cel mai bine interalianța om-mașină. În scopul supunerii metalului, confirmând afirmația șefului secției Scule Petru Ciubotaru:

— „Omul și piesa care-i iese din mână au un fel de trăsături comune și acolo unde este nevoie se reprezintă reciproc, personalitatea omului regăsindu-se în metalul prelucrat. Dar, bine înțeles, omului trebuie să i se pregătească perfecționarea o dată cu exigențele producției moderne; ori uzina noastră de câțiva ani cu lege roadele acestui salt în pretențiile pe care omul le are de la mașină, oglindite strălucit în produse. Dar, nu totdeauna a fost așa. Până mai acum un deceniu, uzina risca, cu o dotare precară și un personal lipsit de competență tehnică, să rămână o anexă a industriei locale. Uzina mecanică Ceahlău însă a evoluat repede spre un progres tehnic și o concepție despre acest progres care o scoate din anonimat și o alătură celor de nivel republican”.

Exigența, ca și participarea omului, încep să crească corespunzător timpului nostru condiționând acțiunea unor noi cadre care, știm bine, pot asigura ritmul asimilării noilor concepții de muncă. Or, mi se pare că întreprinderea mecanică Ceahlău, n-a

pus lipsă în ultimii zece ani de oameni cu o puternică personalitate de organizare care au schimbat destine și iată-i afirmați în scurt timp cu produse speciale pe plan național.

Cred că vorbind despre stadiul acesta avansat de producție, trebuie să-l amintim în primul rând pe tovarășul director ing. Gheorghe Zamfirescu. Bineînțeles că el n-a fost singur ci i-a avut și îi are alături pe inginer șef Aanei, economist Ioan Cocile și mulți alții care au pus umărul la dezvoltarea fabricii.

Uzina mecanică CEAHLĂU din Piatra Neamț mai păstrează încă ceva din vechile amenajări, cu ateliere de prelucrări dispersate; în curând însă se va muta în construcțiile moderne de la DUMBRAVA ROȘIE, acolo unde de fapt viața a și început să pulseze în câteva secții.

Intrevăzând perspectivele uzinei, ing. Gh. Zamfirescu evocă situația de acum 15 ani când a poposit aici, la Piatra Neamț:

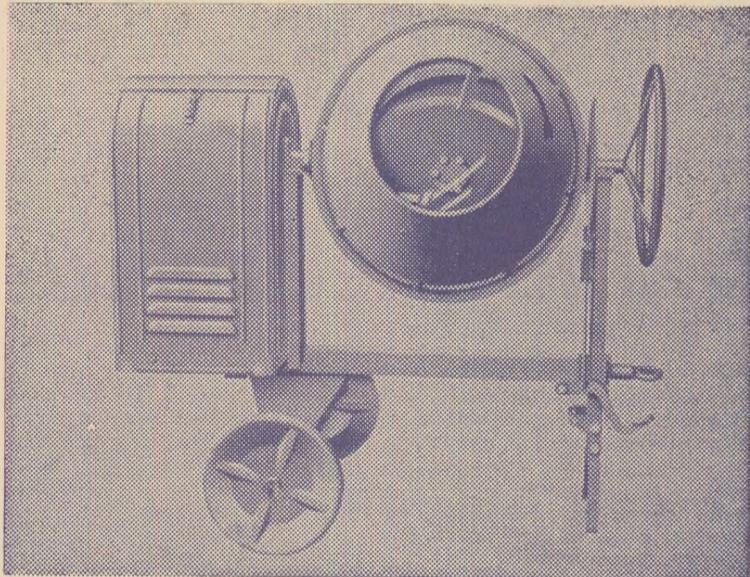
— „Este adevărat că de atunci am astupat multe bălți și accese pline de noroale, după cum am modernizat ateliere rudimentare. În curând însă vom beneficia de spații noi, civilizate, așa cum de fapt le merităm în actualul stadiu de dezvoltare. Este un lucru pe care l-am dorit din ziua când m-am oprit aici. De altfel nu este singurul. I se alătură acela de a crea o personalitate uzinei noastre, conducând-o spre niște produse de certă recunoaștere pe plan intern ca și extern.

sau pină acolo unde recunoașterea uzinei ar putea fi făcută printr-o simplă enunțare a produselor noastre: betoniere, filtre de presiune, superfiltre, grape, instalații de irigații și aspersiune etc.

Rezultatele anului 1972 ne-au dat satisfacții și încredere în tentativele noastre. Mă gândesc la asimilarea unui produs de mare dificultate tehnică, dar în același timp prestigios și mult căutat pe piața internă și externă: MAȘINA DE SEMĂNAT S.P.C. 6 M. Existența unor minime condiții ne-a încurajat să începem producția ei cu 8 luni mai devreme, iar rezultatul acestui experiment, dacă îi putem spune așa, ne suride astfel încât de la o producție de 50 bucăți pe lună am ajuns la finele anului, adică în luna decembrie 1972, să producem 350 bucăți. Vă dați seama că ne așteaptă și unele greutăți de încadrare într-un ritm constant, dar acestea nu ne sperie, ne cunoaștem între noi ca oameni, de asemenea și posibilitățile obiective ale uzinei. Sperăm într-o reușită deplină privind asimilarea acestui produs reputat al economiei noastre naționale, căruia, florc, îi dorim o competitivitate corespunzătoare.

Acești oameni pe care i-am găsit la uzina mecanică CEAHLĂU din Piatra Neamț se confruntă dur cu metalul și s-au călit, astfel încât ei formează astăzi un fond de aur al întreprinderii.

L. T.

Betoniere

Instalații de irigații și aspersiune

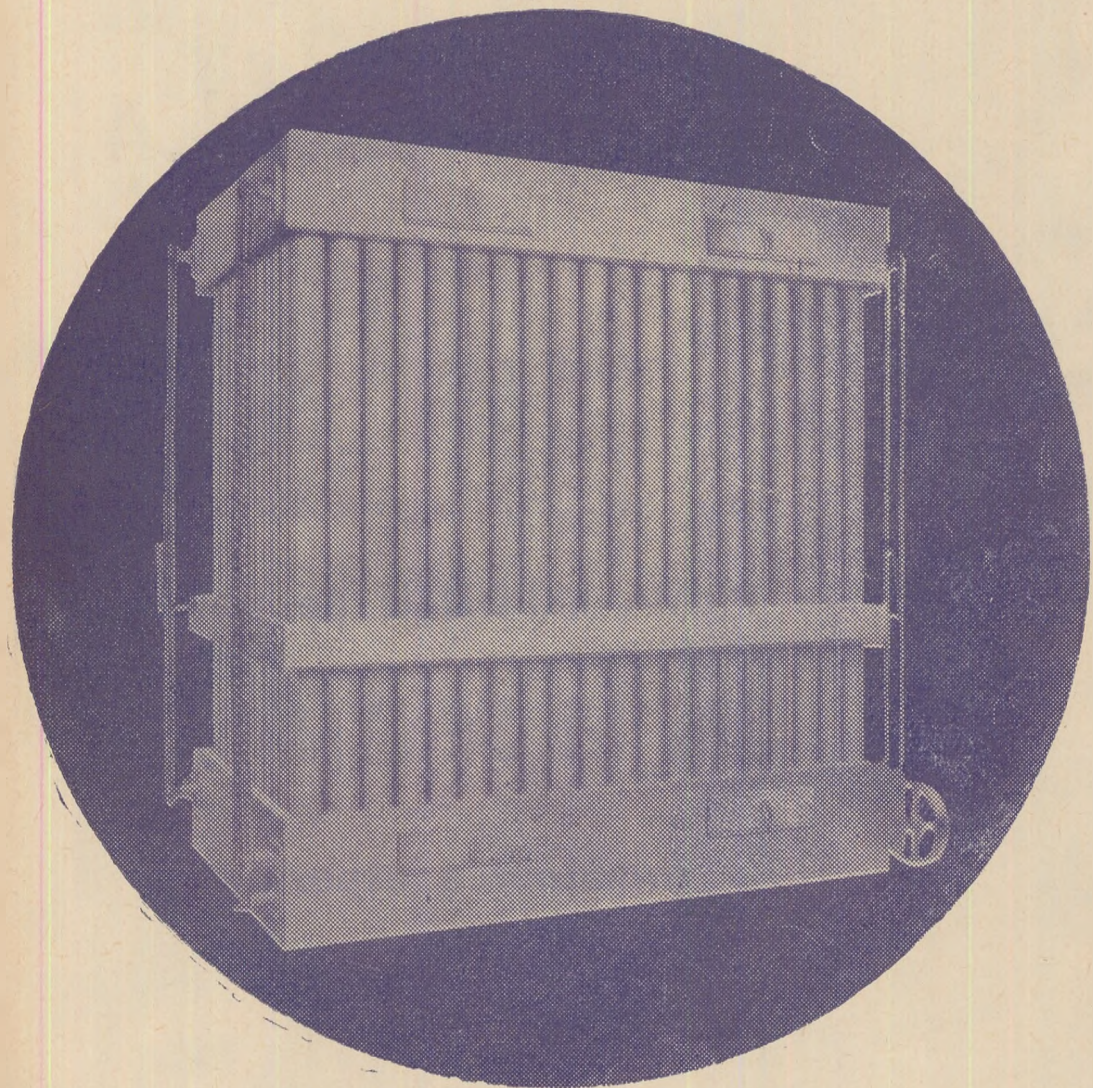
CEAHLĂU

Frumosul oraș Piatra Neamț se află dintotdeauna sub atotputernicia Ceahlăului, bunicul de piatră al Moldovei. Numai că în vremurile noastre această tutelă începe să prindă sensuri noi, descinzând din alegorie în activitatea de toate zilele. Când și-a ales o titulară prestigioasă din punct de vedere geografic, modesta întreprindere mecanică de industrie locală din orașul de pe Bistrița, a urmărit tocmai să fie legată de aria teritorială a activității sale. Să se știe — adică — unde funcționează o asemenea unitate care — de altfel — nu avea ambiția de a depăși granița județeană. Numai că în epoca noastră modestia nu mai are nici o contingență cu locul geografic și nici provincia sensul de altă dată. Astăzi orice județ al țării are titluri de mândrie la scară internațională și mai ales Neamțul. Numai că județul Ceahlăului era cunoscut în ultimii ani pe plan industrial prin U. F. Săvinești sau prin Azotoase, prin elementul Bicăului și mucavaua fabricii „Comuna din Paris”, prin Laminorul sau Prefabricate — Roman, în nici un caz prin Ceahlău, ca întreprindere.

Și iată că neștiuta pe plan național I.M. Ceahlău a prins aripi ce cresc vulturește. Și aceasta datorită în primul rând ambiției oamenilor care muncesc aici. O asemenea dezvoltare are în ea ceva din frumusețea creșterii vegetale, când sădești un puiet și îl urmărești pină se prinde coroață rotată și dă roade tot mai bogate. I. M. Ceahlău capătă un profil personal ca verigă a lanțului producției naționale, devenind o adevărată uzină pietreană, alături de consorele mai mari. De la deservirea necesităților imediate și oarecum mărunte ale pieței locale, sarcină de bază pentru oricare unitate de industrie locală, I. M. Ceahlău a urcat spre nevoile agriculturii la modul general. A început timid cu grape și unele agregate spre a se dedica apoi instalațiilor de irigare. Când străbateți vara plaurile moldovene și vedeți cozile de păun formate din curcubeie ale dispersoarelor ce rotesc jeturi de apă peste culturi; când întinși pe malurile Moldovei, ale Siretului și ale Prutului instalații de urcare a apei în jghiaburi cimentate ce descriu o geometrie a belșugului, căutați pe angrenaje marca I.M.C. și veți ști că le-a trimis la muncă bătrînul Ceahlău.

Ultima premeră a uzinei pietrene e o complicată mașină S.P.C. 6 — mai explicit o Semănătoare-combină pentru culturile în linie. Mașina are un câmp de acțiune de 6 m putând îngropa sămînța între 4—12 cm cu distribuitoare pneumatice, cu o viteză de lucru ce atinge 12 km. la oră și cu instalație de erbicidare. E o mașină de precizie și pretențioasă care a solicitat o perioadă de acomodare, dar pină la urmă întreprinderea a reușit să realizeze fabricarea ei pe bandă rulantă.

La ora actuală Piatra se află tot sub falnică umbră a Ceahlăului, bunicul munților Moldovei, dar și sub prestigiul pe care și l-a cștigat I. M. Ceahlău, cea care trimite peste mări și țări numele, devenit emblemă: CEAHLĂU.

Filtru de presiune

POEZIA „STĂRII DE URGENȚĂ“

Liviu LEONTE

Însoțindu-și volumul antologic *Starea de urgență* de un Avertisment explicativ, Ben. Corlaci nu a intenționat doar să ne ofere o „cheie” a cronologiei inverse a culegerii, ci, mai ales, să atragă atenția criticii asupra acelor ultime versuri pe care poetul le afeccionază prioritar și care, dacă deducem după nemulțumirea tresărind printre rinduri, nu și-au căpătat încă interpretarea așteptată: „Toate, însă, în cartea de față (cu o singură excepție), urmează cronologia inversă: 1971-1941. Ideea de bază a acestei decizii își are rezidența în necesitatea de a-i ajuta pe cei grăbiți (o, și cit de grăbiți ne ducem existența!), să vadă mai ușor și ceea ce sunt (pe cit e posibil), nu numai ce am fost (pe cit era posibil)”. Fiindcă altfel, cronologia inversă nu duce la o nouă structurare a materiei după criterii culegere, cum se întâmplă cu ultima culegere de Versuri a lui Șt. Augustin Doinaș, ea însemnând de fapt o simplă răsturnare a ordinii volumelor iar, în cazul versurilor din *Postume* și *Explozia sertar*, dispunerea lor în succesiune întoarsă.

Indiferent însă dacă îl citim metodic, urmărindu-i atent configurarea profilului, sau plecăm de la ultimele culegeri, mai revelatoare prin dramatismul mesajului liric, ajungem la desprinderea a două ipostaze esențiale ale poetului, bine diferențiate în timp: cea dinții aparține culegerilor *Tavernale* (1941), *Pelerinul serilor* (1942), *Arhipelag* (1943) și *Manifest liric* (1945), cealaltă se degajă din ultimele selecții, *Explozia sertar* (1971-1945), *Postumele* (1967-1945), ca și din risipitele și greu databilele *Poeme fără carte*. Ben. Corlaci a început prin a scrie o poezie a condiției mizere a poetului, sufocat și complăcându-se totodată în mediul mahalalei cu taverele prin care trec siluetele livide ale bețivilor și ale florăreselor, tovarăși de libații și confesiuni, lipsiți de speranțe și minaiți de un rău incurabil. *Cronica boemă* alternează cu stampa. Revin, în variante mereu stilizate, tabloul nocturn al cartierului, scaldat în lumina palidă a lunii, imaginea spitalului care traduce obsesia bolii, a suferinței. Cu aceste elemente,

atât de caracteristice, poezia lui Ben. Corlaci nu se retrage în interiorizare și combustie reținută. Dimpotrivă. Ceea ce îi dă nota specifică este tocmai fiinda convertită în violențe de limbaj, expresie a unei vitalități care își cere dreptul împotriva compresiilor exterioare. Poetul are conștiința inaderenței la un mediu optuz, acaparator, de unde sentimentul damnării. Influența imediată a liricii lui Dimitrie Stelaru este evidentă. Plătind tribut și unor teribilisme sau acrobații imagistice, Ben. Corlaci alternează în primele sale culegeri ironia cu sarcasmul, elanurile spre puritate cu comentariul distant cinic. Lipsit de forță vizionară, poetul își controlează cu ajutorul lucidității stările de exaltare, dezgustul de viață, umoarea neagră. Citabile sint, indeosebi, poeziile din *Arhipelag* sau *Manifest liric*, unde poza nu contrazice o autentică trăire interioară. Poetul damnat, „cimpoierul albastru”, care se adresează cu insolență Dracului, răpitor al tinereții „pe ape”, se definește printr-o dublă apartenență. El trece atât prin zonele inferioare ale existenței, cit și prin cele purificate de avântul către frumos: „Eu sunt poetul Ben. Corlaci, / al doilea drac și cel mai puternic, / umblu cu tălpile pline de smoolă, / mereu ursuz și nemernic. / Mama mea a fost o broască țestoasă, / m-a făcut cu trestia cea mai înaltă, / am fost alăptat de-o baltă rîioasă, / culcușul mi-a fost tot o baltă. / Eu sunt poetul Ben. Corlaci, / care-am crescut prin mlaștini clocite, / eu am avut un fund de apă / răscolit de trestii prea învechite. / Un singur nufăr mi s-a prins de gît, / odată, de mult, într-o seară: / nu mă văzuse cit sunt de urît / și cald s-a cuibărit la subsuară” (Fiul mlaștinei).

Umbrele lui Esenin și Villon plutesc peste poemele în care mizeria fizică este etalată ca un blazon și e jeliță tinerețea irosită. În *Manifest liric* revolta sa capătă o finalitate socială mai certă, poetul, în aceeași postură de inconformist, vorbește în numele celor ce au rățacit „flăminzi, clandestin, fără țintă / și agățați de tampoanele vieții” (Testament

200). El e un profet care arată drumul spre nemărginire, spre veșnicie: „Veniți, veniți după mine, cit mai aproape de moarte, / eu sunt Diavolul vostru și Dumnezeu, / în ochii mei cerul revărsă cascadele nopții / și soarele zilei din mine țîșnește mereu. / Acolo nemărginirea vă va scâlta pupilele, / veșnicia-și va revărsa fiorul în noi, / veți cuprinde în brațe oceanele, zilele, / ca niște munți peste ape, zvicniți, uriași” (Muntele ascuns).

Cum s-a transformat pe parcurs poezia lui Ben. Corlaci pînă a ajunge la fața arătată în *Explozia sertar*, *Postumele* și *Poeme fără carte* este dificil de urmărit, dată fiind puținătatea textelor intermediare. Cert este că, timp de peste douăzeci de ani, Ben. Corlaci părea a fi renunțat la poezie în favoarea prozei de largă respirație. *Postumele* au revelat însă persistența unei vocații lirice avind forța de a se împlini prin confruntarea cu sine însuși în afara avantajelor (și dezavantajelor) rezulate din manifestarea publică. Fără a scăpa integral de capcanele retoricii și de crispările Ilm-bajului, Ben. Corlaci și-a adăugat filonul liric, apt acum de a exprima cu o excepțională forță dramatică strigătele de disperare sau mesaje de înțelegere adresate. Poetul clamează împotriva alienării și agresivității, are sentimentul frustrării și al neputinței. Versurile transmit acut sentimentul „stării de urgență” care nu mai are timp decît pentru comunicarea nudă, despovărată de artificii stilistice: „Strigăte oameni / strigăte zări interzise / strigăte stele pentru salvarea Pămîntului / strigăte idoli căzuți în dizgrație / strigăte zei pneumatici/strigăte ură și dragoste dragoste dragoste/strigăte oase și strigăte zdrențe de carne pe zdrențe de suflet / strigăte ochii copilului meu care crede că sunt o planetă de piine” (Strigăte). „Cimpoierul albastru” se revolta altodată în numele unui individualism exacerbant, conștient de propria-i valoare opusă sfidător optuzității. Acum el a găsit punțile de legătură de la eu la noi chiar și în poeziile care amintesc prin

neagra lor disperare Cadavre în vid ale lui A. E. Baconsky. Falsele blesteme din *Avanpremieră* se înscriu în aria unor preocupări etice, ripostă la situații anormale pînă la absurd: „Cu truntea plecată vă veți ciștiga piinea / și apă cu gura închisă veți bea, / femeile noastre vor fi ale altora / și noi nu veți fi ai femeilor noastre. / Veți avea mai departe copii / și o sete de fuși va arde-n copii cu silă de pînți, / în golul prelus prin vertebre un cîntec va fi în genunchi, / un cîntec de vînt ce vă-n-doaie din șira spinării”. Poetul damnat descopere frumusețea dragostei și a comunității cu semenii. Chiar cînd vituperează o face în numele unei humanitas

care i-a innobilat poezia și i-a dat gravitate răspunderilor: „Am avut două aripi destinate să cînte. / Am avut două aripi, voi știți, eu credeam că nu știți, am avut două aripi / născute să taie din pepenele copt al planetei / felile meridianelor / pentru ca lumea să guste din roșul, din dulcele miez / al uitării și liniștii mele / am avut două aripi întregi, / destinate să spintece zările pentru noi toți. / Cu o aripă strig: Să vă fie rușine, / bulion ați făcut, răsturnînd aurora-n hîrdăul amurgului. / Și cînt cu aripa cealaltă: Vă iubesc totuși. / Dacă nu v-aș iubi, ați muri și mi-e milă de voi, / dar e cîntec prelus dintr-o aripă moartă”.

IRIMESCU Ion :

„Pegas și Apollo”

scrisoarea lui Christian

Rosenkreuz către un prieten

circiumar

Iată adevăratul meu sfîrșit :
un trandafir cu patru spini
mă va asasina
în timp ce-mi voi scrie
la 104 ani
memoriile

unii mă vor iubi prea mult
alții prea puțin
luna și limba arabă
mă fascinează
frunzele și femeile de asemeni

voi bea mereu pe ascuns
de pe ramurile pinilor
imi voi auzi visele țipînd
ca mierlele
dacă am fost vreodată
Christian Rosenkreuz
nu-mi voi aminti niciodată
nici dacă am murit virgin
de jur-împrejurul meu e atîta noapte
încît culoarea neagră mi se pare

că luminează
și astfel sunt un poet
aplecîndu-se peste balustrada unui pod...

mai multe feluri de a privi tăcerea

Tăcerea e pantoful cenușăresei
cu ea vom fi aleși
primari
ai balului pe care ghețurile plutitoare
îl vor da într-o carte de logică
privind tăcerea
vom descoperi legături mai mult
sau mai puțin biblice
între poduri și ape zepeline și nori
între adevăr și eroare
și alte monoloage cafenii
ascultînd tăcerea
ceea ce nu e ușor
vom afla cum crește spaima în iepuri
și cizmele în vinătorii de iepuri
ca și micile zgomote astrale
pe care le fac încheieturile noastre
în somn
cînd melancolia vine de la sine
apoi tăcerea e și gerul
care vrea să devină poet
și smulge crengilor declarații

despre berze și despre frunzele înseși
așa cum e și atingerea izvoarelor fierbinți
sub cuvinte

cînd ianuarie își caută un sens o eufonie...

existenz

și aș putea să mai scriu
acum
cînd mă privesc printr-un ocean
de cuvinte
că a exista este o artă este
a copia mișcarea mării
neîncetat a auzi
crescînd iarba pe acoperișurile orașului
neîncetat a simți
cum se naște nostalgia strigătului
a vegetației
imitînd omul și meditațiile sale
așa cum aș putea să mai scriu
acum
cînd mă pipăi prin stofa
unui ger
care ar putea fi și tragic
că a exista este și un vis este
a voi cu pasiune aventurile amurgului
neîncetat a smulge
adevărul din eroare și așa mai departe
neîncetat a descrie
cum șoferi halucinați conduc prin văzduh
automobile de aur

FILOSOFIA- atitudine activă în fața vieții

Este un consens cuasiunanim: adevărata filosofie și-a centrat dintotdeauna evantaiul problematizărilor sale pe mănunchiul de întrebări fundamentale ale vieții. Astăzi, mai mult ca oricând, acest adevăr se impune cu evidență, când avem în vedere destinul contemporan al marxism-leninismului. Masiva pătrundere în rîndul maselor largi a ideilor filosofice marxist-leniniste și transformarea lor, prin aceasta tocmai, într-o uriașă forță materială revoluționară, ca realitate fără precedent a zilelor noastre, este un fapt care pune tot mai acut problema reconsiderării atît a imaginii tradiționale despre specificul, sensul și rațiunea de a fi a filosofiei, cît și a manierei însăși de a face filosofie, aspect de altfel legat de primul prin implicație.

Semnînd „cuvîntul înainte” la recentul volum de eseuri al lui Petru Pânzaru, Convingeri filosofice (Editura Albatros, 1972), Dumitru Ghișe observă cu temei că multă vreme s-a impus prejudecata potrivit căreia „gîndul filosofic nu poate fi exprimat decît în forme consacrate, de cabinet, așa-zis „serioase”, într-un limbaj pedant și rece, pierdut în labirintul unor subsoluri stufoase, încercat — la fiecare răsucire — de un noian baroc de citate și trimiteri mai mult sau mai puțin utile”. Cartea lui Petru Pânzaru este tot ce poate fi mai liber de o asemenea prejudecată, autorul înțelegînd să se pronunțe cît mai succint și cît mai limpede asupra unor din cele mai actuale probleme cu care se confruntă gîndirea filosofică românească, formulîndu-și fără echivoc convingerile în raport cu fiecare.

Cum este și firesc, aria de probleme pe care este constrîns să o abordeze autorul unui astfel de pro-

iect nu poate fi decît foarte largă, îndeajuns de cuprinzătoare, de la dificultăți legate de cucerirea spațiului interuman de către gîndirea omenească la disputele actuale în care este angajată filosofia marxistă, și de la finalitățile multiple ale filosofiei marxist-leniniste la aspectele cele mai concrete referitoare la dezvoltarea continuă a conștiinței socialiste.

Remarcabile sînt îndeosebi considerațiunile autorului privind rațiunea și sensul dialogului pe care filosofia marxistă îl poartă astăzi cu diferite orientări și curente contemporane. Considerînd că dialogul cu alte concepții filosofice este necesar din numeroase motive, Petru Pânzaru subliniază că acestuia nu i se poate atribui sensul defensivei, cu atît mai puțin cel al cochetăriei intelectuale. Dialogul gîndirii marxiste cu oricare alt curent filosofic trebuie să aibă obligatoriu un sens activ, constructiv, dar afirmînd această idee autorul se declară ferm împotriva tendinței de a „dezvolta” teoria filosofică marxist-leninistă prin „topirea” sau adăugirea în ea a diverselor elemente străine ei, potrivit surselor de „inspirație” de moment. Partizanii gîndirii marxiste sînt cei chemați „să dezvăluie clar, argumentat, convingător, natura și virtuțile interne teoretico-metodologice, personalitatea distinctă și indecompozabilă a gîndirii materialist-dialectice și istorice, valoarea unității laturilor sale componente”. Convins că teoria și metoda filosofică marxistă are inepuizabile resurse de autoperfecționare și auto-dezvoltare, profesorul Petru Pânzaru argumentează riguros că viabilitatea și vigoarea marxismului rezultă din raportarea sa lucidă și îndrăzneală la realitățile social-politice contemporane, la stadiul actual de dezvoltare a științei și artei, a culturii materiale și spirituale în ansamblul ei. Numai prin prisma acestor realități și păstrînd nealterată orientarea de bază a principiilor materialismului dialectic și istoric trebuie făcută raportarea și judecarea critică a curentelor de idei nemarxiste, contemporane sau mai vechi. În consecință, sensul dialogului nu poate fi decît unul convergent cu acela al înfruntărilor ideologice, presupunînd ca atare respingerea fermă, dar științific argumentată a curentelor de idei nemarxiste. Filosofia marxistă, conchide în acest punct autorul, nu rămîne prin aceasta închisă în sine, căci ea absoarbe mereu ceea ce e viața în înțelesul plinar al cuvîntului, plecînd de la ea și se întoarce la ea, influențînd astfel întreaga practică social-istorică de făurire a noii orînduirii sociale. Tocmai în această contribuție activă la construcția noii culturi și a noii societăți rezidă, în ultimă instanță, și rațiunea umanistă de a fi a filosofiei noastre marxist-leniniste.

Caracter exemplar are în această carte și analiza întreprinsă de autor în vederea clarificării pseudo-disputei actuale dintre marxism și pseudo-marxism. În spiritul deopotrivă partinic și obiectiv al lui Marx, Petru Pânzaru conturează liniile generale ale unui proiect de critică profund științifică a concepțiilor lui Freud, Fromm și Marcuse, dezvăluind nu numai diferențe, dar și opoziții de fond care nu legitimează sub nici o formă considerarea freudo-marxismului ca o continuare firească a marxism-leninismului, ci cel mult ca o alternativă a acestuia, radical distinctă. Dar această convingere nu-l împiedică totuși pe autor să recunoască rodnicia actualei dispute teoretice dintre marxism și freudism sau neo-freudism, care va avea darul să ducă în mod necesar la „îmbogățirea gîndirii marxiste, la conturarea și mai riguroasă a originalității și personalității concepției noastre filosofice, sociologice și politice, va demonstra încă odată caracterul neviabil, vetust al teoriilor hibride — așa cum este azi freudo-marxismul”.

Numeroase alte probleme cunosc în această carte aceeași tratare marcată de originalitate și simț al nuanței, obiectivitate științifică și spirit partinic: osmoza dintre filosofie și sociologie sau economic, sensul contemporan al moștenirii culturale, originalitate și creație în cultură și practica socială, responsabilitate socială (înțeleasă cu precădere în sens profilactic) etc. Nu lipsesc însă, oarecum firesc, nici formulări sau puncte de vedere discutabile, ca de pildă afirmația după care înăuntru unui anumit sistem filozofic putem întîlni premise, posibilități gnoseologice care permit în egală măsură transformarea respectivului sistem fie în apologetică religioasă, fie în apologetică laică, în funcție de condiționarea factorilor sociali. Dar, cum remarcă și Dumitru Ghișe, aceste eseuri ale lui Petru Pânzaru se citesc cu deosebit interes chiar dacă nu poți fi întotdeauna de acord cu autorul. Aceasta grație impresiei de căutare sinceră și pasionată, pe care o lasă cartea de la început pînă la sfîrșit, dar și stilului captivant în care este scrisă și care îi conferă calitatea de lectură accesibilă nu numai celor pe care-i numim îndeobște specialiști.

UTILIZAREA FORȚEI DE MUNCĂ

(urmare din pag. I)

dustrială (inclusiv construcții) și cea agricolă (de la 14,2% și 74,1% în 1950 la 30,8% și 49% în 1970). Procentul încă ridicat al celor ocupați în agricultură dezvăluie însă rezerve însemnate și dă dimensiunea eforturilor ce trebuie făcute pentru realizarea unui raport corespunzător.

„Dezvoltarea în continuare, în ritmuri înalte, a economiei — aprecia tovarășul Nicolae Ceaușescu — impune sporirea locurilor de muncă și mărirea ponderii populației ocupate în ramurile neagricole, îndeosebi în industrie”. În acest cincinal numărul de salariați urmează să crească cu un milion. Aceasta va asigura cuprinderea în rîndul salariaților a întregului spor natural al populației apte de muncă al perioadei precum și atragerea a cca. 400.000 persoane din agricultură.

Una din schimbările de semnificație economică dar și social-politică se referă la sporirea ponderii muncitorilor în totalul salariaților de la 57,6% în 1950 la 75% în 1970.

Desigur, în judecarea acestui transfer spre sectoarele neagricole nu trebuie pierdute din vedere existența, în timp, a unor intensități diferite a eliberărilor de forță de muncă din agricultură, ca și a unor diferențe, uneori simțitoare, între zonele și unitățile administrativ teritoriale. Aceste realități pledează, implicit, pentru măsuri în consecință. Procesul distribuirii și redistribuirii forței de muncă nu se oprește, fără îndoială, aici. El continuă în adîncime în sensul asigurării unor corelații optime între diferite ramuri și subramuri, între profesii chiar. Așa de pildă, orientarea către dezvoltarea industriilor „de vîrf” și-a pus serios amprenta asupra folosirii brațelor de muncă. Pe ansamblul industriei, numărul mediu scriptic al muncitorilor a crescut în 1970 față de 1960 cu 69%, în timp ce în industria energiei electrice și termice a sporit cu 158%, în industria chimică cu 167,2% și în construcțiile de mașini și prelucrarea metalelor cu 94,3%.

Paralel, progresul științific tehnico provoacă o accentuare a mobilității în asigurarea cu forțe de muncă a sectoarelor și ramurilor economiei naționale.

Să amintim aici că în literatura de specialitate, ca de altfel și în practica economică, se manifestă un mare interes pentru ceea ce se numește „optimizarea structurii forței de muncă” atît în profilul de ramură cît și sub raport profesional.

O rațională folosire a forței de muncă implică și stabilirea unor corelații juste între personalul ce lucrează în sfera producției materiale și cel ocupat în alte domenii de activitate.

O altă coordonată a utilizării raționale a forței de muncă se concretizează în folosirea deplină a fondului de timp de muncă. Realizarea acestui obiectiv face necesară luarea în discuție a mai multor aspecte. Unul dintre acestea se referă, în industrie, la creșterea coeficientului de schimburi prin generalizarea schimbului II și extinderea celui de-al III-lea și repartizarea judicioasă a muncitorilor și personalului tehnico-ingenieresc pe aceste schimburi. În același sens acționează și „întărirea disciplinei în muncă, respectarea riguroasă a regulamentelor de ordine interioară, asigurarea condițiilor ca fiecare lucrător să folosească în mod eficient întregul timp de lucru”. Capătă, din această perspectivă, o deosebită importanță elementele de organizare științifică, a producției și a muncii.

Utilizarea rațională a forței de muncă are, așa cum arătam, și alte coordonate, de ordin calitativ.

Una dintre acestea se referă la corelația dintre înfăptuirea progresului științifico-tehnic și pregătirea forței de muncă. Realitățile arată că este necesară o lărgire a profilului de calificare al lucrătorilor. Relevînd necesitatea continuării procesului de îmbunătățire a pregătirii profesionale, în raportul prezentat Conferinței Naționale a P.C.R. din iulie 1972, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „...lichidarea specializării înguste și a diversificării nejustificate a profesiunilor și meseriilor este o cerință ce se pune în egală măsură în școala generală, în liceu, în școlile profesionale și în învățămîntul superior. Toți tinerii trebuie ajutați să posede un larg orizont de pregătire profesională, să aibă o calificare complexă... Realizarea unei pregătiri multilaterale constituie o cerință importantă a economiei moderne”.

Este presupusă așadar, în această viziune, și ideea ridicării calității pregătirii.

Pe de altă parte, pentru etapa actuală pe care o parcurgem, o deosebită importanță prezintă realizarea calificării forței de muncă în pas cu necesitățile dezvoltării economiei. În acest sens la Plenara C.C. al P.C.R. din 28 februarie — 2 martie 1973, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: „este necesar ca încă la aprobarea execuției noilor obiective și capacități de producție să se stabilească măsuri concrete pentru recrutarea și pregătirea forței de muncă”.

Tot din unghiul folosirii raționale a forței de muncă se impune atenției studierea corespondenței dintre caracterul activității prestate și nivelul de calificare. Din acest punct de vedere capătă o mare importanță asigurarea condițiilor pentru punerea în valoare a pregătirii personalului în general, a celui cu studii superioare în particular. În acest sens, la Conferința pe țară a inginerilor și tehnicienilor din mai 1972, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „...este necesar să fie combătută cu cea mai mare fermitate tendința care mai există la unele ministere, centrale și întreprinderi de a folosi ingineri, cadre cu înaltă calificare tehnică în munci cu caracter administrativ, birocratic, împiedicîndu-le astfel să-și pună în valoare pregătirea, capacitatea, în slujba progresului tehnic, a modernizării producției materiale”.

Un ultim aspect pe care dorim să-l aducem în discuție se referă la corelația dintre nivelul calificării și cel al intensității muncii. De multe ori, ca urmare a neasigurării unui nivel normal de intensitate se ajunge la solicitări suplimentare de personal, lucru ce are consecințe negative asupra productivității muncii, în general asupra eficienței economice.

Ținem să precizăm în final că, prin ansamblul de măsuri inițiat de partid, între care un rol important revine cointeresării materiale și acțiunii de educare, s-a asigurat o continuă îmbunătățire a utilizării forței de muncă, cu multiple efecte economice pozitive.

Aceste eforturi vor continua și în viitor. O expresie concentrată a mai buneii folosiri a forței de muncă se află în faptul că, în perioada 1971-1975, creșterea venitului național (de 76%) va devansa creșterea produsului social (de 56%), conducînd la sporirea ponderii venitului național în produsul social.

DIMITRIE ONCIUL

1856-1923

Acum o jumătate de secol se adăuga la strămoși, încă în plină putere, unul dintre cei mai distinși români, creator, împreună cu N. Iorga și I. Bogdan, al școlii critice din istoriografia noastră: Dimitrie Onciul. Un nume de rezonanță particulară, semnificând disciplina cea mai severă în cercetarea trecutului, spiritul documentării exhaustive și al rigorii absolute.

Născut la 1856, în țara codrilor de fag, și-a făcut studiile la Cernăuți și Viena, într-o epocă în care științele istorice și filologia erau dominate de mari personalități, precum C. Jirecek, F. Miclosik, T. Siekel, O. Lorenz ș. a. Dizertația de doctor, tratând despre începuturile istoriei românești, sub îndrumarea lui Loserth și a lui Ziegler, e semnificativă nu numai pentru dificila tematică abordată de istoric, dar și pentru scrupulozitatea exemplară a tratării. El cantona de la început în cea mai greu explorabilă dintre zonele istoriei noastre: originea și formarea statelor feudale din spațiul carpato-dunărean. Răspunsurile date de D. Onciul sînt în bună măsură valabile și astăzi, inter-

pretarea critică a izvoarelor, largul temei documentar, conferind construcțiilor sale soliditate. Chiar și atunci cînd trata chestiuni de amănunt, demersul său viza formarea spiritului critic, rigoarea metodologică a slujitorilor istoriei. În stadiul de atunci al disciplinei, important i se părea nu atât să elaboreze el însuși lucrări monumentale, cit să contribuie la instaurarea unui climat științific, a unei școli istorice. Ani de-a rîndul el a vegheat răbdător și intransigent, la formarea unei cohorte de „meșteri în cercetarea tainelor trecutului”, cum va mărturisi unul dintre elevii săi, bucurîndu-se de orice nouă afirmare în cîmpul istoriografiei. Imaginea „bunului învățător”, de îndrumările căruia au profitat cîteva generații de studenți, avea să rămînă pilduitoare. Celor care îi reproșau istoricului puținătatea scrierilor, V. Pirvan le răspundea, evocîndu-l, că „nu acela care aduce el mai mult e cel mai vrednic, ci acela care are cea mai curată, cea mai sfîntă bucurie de ceea ce aduc alții”. Așa fusese Dimitrie Onciul și discipolii i-au păstrat de aceea o trainică și curată amintire.

Activitatea istorică și-a început-o în paginile „Corvorbirilor literare”, unde a publicat, în 1884, valoroase studii despre Iuga Vodă, despre Dragoș și Bogdan. O dare de seamă despre cartea lui Xenopol. Teoria lui Roesler (1885), lua proporțiile unei alte cărți, impunîndu-l pe recenzenț ca un cercetător foarte serios, iar alte lucrări, publicate în limba germană (Zur rumänischen Streitfrage, 1887; Zur Geschichte der rumänen in Marmorosch, 1890 etc.), izvorau din necesități polemice legate de problema etnogenezei și a continuității românești în spațiul carpato-dunărean. Fundamental rămîne studiul despre Originile principatelor române (1899), completat ulterior cu un altul despre

Tradiția istorică în chestiunea originilor române (1907).

Pe lângă studiile de istorie care i-au adus de la început o bună reputație, Dimitrie Onciul a publicat și documente în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, „Candela”, „Convorbiri literare” etc. Actele adunate în arhive străine le-a depus la Academia Română, care a și hotărît, la un moment dat, tipărirea lor în colecția Hurmuzaki. Totuși, D. Onciul n-a publicat documente decît accidental. El a contribuit însă într-o largă măsură la formarea spiritului critic al noii generații de istorici, printr-o îndrumare metodică și perseverentă. Existau deja unele colecții de documente, publicarea izvoarelor narrative făcuse progrese, dar „croniclele nu erau în stare să ne facă a deosebi adevărul de neadevăr, știrea corectă de miș”. Era nevoie, în consecință, de un ser ver examen al datelor cuprinse în ele. Cu această convingere, refractar la improvizatie și frazeologie sterilă, D. Onciul a întreprins cercetări care l-au condus la importante concluzii asupra evului mediu românesc și a contribuit, ca profesor la Universitatea din București (din 1895), ca director al Arhivelor Statului, ca membru al Academiei Române (corespondent din 1889, activ din 1905) și al Comisiunii Monumentelor Istorice, la îndrumarea eforturilor noii generații. „Istoriografia românească este abia la începuturile ei. Capitole fundamentale sînt încă nelămurite. Domnii de cea mai mare însemnătate nu sînt încă cercetați; nu avem nici ediții critice pentru izvoarele narrative, nu se publică îndeajuns documentele sau se publică greșit. Gîndiți-vă serios — își îndemna el discipolii, făcînd aceste constatări — la răspunderile care vă apasă, căci în condițiile de azi și multă vreme încă nu se va putea scrie istoria generală a ro-

mânilor”. Indemnurile sale n-au rămas fără urmări și o întreagă serie de istorici se revendică de la preceptele lui metodologice, care erau ale școlii germane. Lecția lui D. Onciul e una a muncii modeste și răbdătoare, dar și o lecție a curajului de a chestiona metodic trecutul, în fundamentele lui. El însuși, observa Pirvan, „nu a întîrziat la întrebări ușoare, la rezumări de documente limpezi, ci, în romantică îndrăzneală, a atacat problema cea unică: misterul originii noastre în țările de azi. Și cumînțenia sa, tactul său, învățătura sa, n-au fost mai prejos de îndrăzneala sa. El a înțeles că problema era mai mare decît mîrginirea unei singure vieți omenești și de aceea a dăruit tot ce avea în puterile sale: statornicia întregii sale vieți întru lupta cu sfînxul” (La mormîntul lui Dimitrie Onciul, 1923). Ordinea desăvîrșită, munca disciplinată și rațională, stăruința analitică, împinsă pînă la epuizarea unei teme, fac parte din catehismul său metodologic. Consecințele acestei orientări în planul valorificării izvoarelor, ca și în acela al reconstrucției istorice, au fost dintre cele mai importante. Din școala lui au descins V. Pirvan, care avea să întreprindă explorarea sistematică a urmelor arheologice, C. Giurescu, care s-a dedicat cercetării metodice a izvoarelor narrative, Demostene Russo, prin care critica textelor și tehnica edițiilor vor ajunge la desăvîrșita lor maturitate. Am cîntat trei nume. S-ar putea aminti încă multe, fiindcă istoriografia română din perioada interbelică, dominată de personalitatea prodigioasă a lui N. Iorga, e intrucîtva rezultatul străduințelor științifice și didactice ale marilor cărturari de la sfîrșitul veacului trecut și mai ales ale lui Dimitrie Onciul.

AI. ZUB

DOCUMENTE

Numele lui Dimitrie Onciul e strîns legat de acela al Academiei Române, în cadrul căreia a activat de la 1 aprilie 1889, cînd a fost ales membru corespondent, pînă la stingerea sa din viață (20 martie 1923), survenită în timp ce-și exercita mandatul de președinte al acesteia, așadar mai mult de trei decenii, marcat prin numeroase și însemnate realizări în domeniul istoriografiei. Este o activitate încă insuficient cunoscută, chiar după densa biografie ce însoțește, sub semnătura profesorului Aurelian Sacerdoțeanu, ediția de Scrieri istorice din 1968. Socotim deci util să extragem din arhiva înaltei instituții cîteva documente care fixează începuturile acestei activități. Cel dintîi e o scrisoare de mulțumire pentru alegerea sa ca membru corespondent. Următoarele două privesc jubileul academic din 1891, la care, cu toată dorința lui de a fi „alături cu iluștrii veterani, luptători pentru cuceririle făcute în acest pîrîr de secol pe cîmpul culturii naționale”, n-a putut lua parte. Ultimul document e o scrisoare către I. Bianu, bibliotecarul Acade-

miei Române, însoțind nota biografică pe care D. Onciul o trimitea, în 1894, prestigiosului for, indicînd, după cum i se ceruse, data și locul nașterii, părinții, studiile, ocupațiile și funcțiile îndeplinite, reședința actuală (Arhiva Academiei, A-7-1894, f. 58). Consacrarea definitivă a istoricului de exemplară scrupulozitate, însă puțin productiv, a întîrziat pînă în 1905, cînd a fost ales membru activ, la propunerea lui D. A. Sturdza, pentru a rosti, în anul următor, discursul de recepție: Epocile istoriei române și împărțirea ei. Lista de lucrări pe care a întocmit-o atunci, după uzul curent, cuprîndea doar 17 titluri (Arhiva Academiei, N. 1896/1907, f. 39), însă fiecare din ele constituia un model de cercetare critică și de metodă. Non multa, sed multum. Aceasta era devisa sub care ostense și e, negreșit, unul din indemnurile cu valoare de permanență pe care le deslușim din opera sa: un indemn la disciplină severă, tenacitate, rigoare.

AL. Z.

Acum vin să vă rog de a primi înștiințarea că, spre marea mea părere de rău, nu pot căpăta concediul, mai ales din motivul că chiar pe timpul acela se ține în est-an examenul de capacitate pentru învățătorii primari, pentru care sînt numit în comisiunea examinatoare.

Regret această împiedicare cu atît mai mult, cu cît ar fi o deosebită onoare și mîndrie să pot participa, alături de cu iluștrii veterani, luptători pentru cuceririle făcute în acest pîrîr de secol pe cîmpul culturii naționale, la serbarea unui eveniment atît de însemnat în anele romanismului.

Vă rog să primiți, prea onorabilul meu domn, expresiunea înaltei mele stime și încredințarea deplinului devotament cu care sînt îndeosebi recunoscător.

D. ONCIUL

Arhiva Academiei, A-7-1891, f. 41-42.

IV

Viena, 18/30 noembrie 1894

Iubite amice,

Scrisoarea Academiei pentru datele biografice și bibliografice am primit-o aici. Alăturat trimit datele cerute, cu rugarea să binevoiți a le preda destinațiunii lor. La publicațiuni n-am putut pune numărul paginilor, neavîndu-le aici. Dacă ar fi de lipsă, aș putea completa datele după reîntoarcerea în țară. Nu cred însă că la publicațiunile mele, apărute mai toate în reviste, numărul paginilor ar putea fi de importanță.

Ea gîndesc să mă întorc în țeară către sfîrșitul lui decembrie st. n. Pînă atunci cred să sfîrșesc lucrurile pentru care stau aici. După întoarcere te voi înștiința. În ianuarie trebuie să fiu în țară și pentru o chestiune foarte importantă ce are să se tracteze în dietă, anume cu privire la istoriografia țării, în care chestiune am fost invitat să prezentez Comitetului țării un proiect. După ce va trece îți voi pute comunica amănunțele ce desigur te vor interesa. Deocamdată însă lucrul e așa-zicînd embrionic.

Te salut cu frățescă dragoste, al tău devotat amic

D. ONCIUL

P. S. Cu privire la publicațiile înșirate am să observ că Revista lui Tocilescu, în care trebuie să apară hrisovul lui Roman, se tipărește de astă primăvară, dar pînă acuma n-am văzut-o încă.

D. O.

Arhiva Academiei, A-7-1894, f. 59-60.

I

Prea onorat prezidiu,

Cu mult prețuita scrisoare de la 5/17 aprilie a. c., nr. 4442, ați binevoit a-mi aduce la cunoștință votul Academiei Române în ședința de la 1/13 aprilie a. c., prin carele am fost ales membru corespondent pentru Secțiunea istorică.

Primind cu deosebită bucurie această înștiințare, vin a împlini o plăcută datorie, aducînd mulțumirile mele cele mai respectuoase pentru această onorifică distincție și încurajatoare recunoaștere a micii mele activități literare. Distinsa onoare de a face parte din cel mai de frunte institut pentru creșterea și sporirea culturii naționale, această onoare puțin meritată îmi va fi un strămur mai mult pentru a mă arăta vrednic de dînsa, năzuind a satisface așteptările d-voastre.

Cu această asigurare, vă rog să binevoiți a primi expresiunea simțămîntelor mele de recunoștință și încredințarea întregului meu devotament

Dr. DIMITRIE ONCIUL

profesor la pedagogiul din Cernăuți
Viena, 16/28 aprilie 1889

Arhiva Academiei, A-7-1889, f. 6

II

Cernăuți, 15/27 mart, 1891

Domnule președinte,

Mulțumind pentru invitarea la serbarea Academiei Române din 1/13 april, cu care ați binevoit a mă onora, vin a vă înștiința că am făcut pașii pentru a obține concediul necesar, ca să pot participa la această festivitate. Dar neprimind pînă astăzi deciziunea guvernului, nu pot să dau încă un răspuns definitiv.

De voi căpăta concediul cerut, voi simți o deosebită bucurie de a mă putea face părtaș de aleasa onoare să serbez cu d-voastră, în sinul Academiei, mijlocirea pătrării de secol atît de însemnat în istoria literelor române.

Vă rog să primiți încredințarea deosebitului meu devotament,

Dr. D. ONCIUL

Arhiva Academiei, A-7-1891, f. 33

III

Cernăuți, 24 mart/5 april, 1891

Prea onorabile domn,

Din scrisoarea ce am adresat prezidiului Academiei Române, răspunzînd la invitarea pentru serbarea din 1/13 april, veți ști că participarea mea atîrna atunci de la întrebarea de voi căpăta concediul necesar.

DE CE RETORICA?

R evirimentul retoricii este o realitate care, prin înmulțirea studiilor special consacrate acestei discipline, nu mai lasă loc scepticismului; ea suscită totuși, întrebarea legitimă privind condițiile, cauzele ce au putut reactualiza unele tehnici de mult osificate a căror persistență în aprecierile asupra literaturii provoacă — după nemulțumirea manifestă a citorva din cele mai răsunătoare nume ale literelor din veacul trecut — iritarea nedismulată a lui Benedetto Croce pentru care retorica de tip clasic nu era decât o manieră de a justifica teoretic „acel mod de a scrie prost care în seamnă a scrie bine sau a scrie după retorică” (B. Croce, *Estetica*, 1901 — vers. rom., Buc., Ed. Univers, 1972, p. 140). Potrivit opiniei aceluiași autor, *categoriile retorice*, vizând, chipurile, determinarea modurilor și a treptelor expresiei. „Își dezvăluie nulitatea filozofică când încercă să se înfățișeze în definiții precise, fiindcă atunci sau se învîrtesc în gol, sau cad în absurd” (ibid.). În ciuda virulenței tonului, nu este vorba de o condamnare fără posibilitate de revenire: subtilul lucrării lui Croce, reluând titlul unei comunicări ținută în 1900 la Academia Pontaniana din Napoli, sugerează ieșirea din impas, lasă să se întrevadă soluții prin care spiritul normativ, dogmatic ar putea fi înlocuit printr-o atitudine reflexivă: într-adevăr, Croce își propune tratarea esteticii „ca știință a expresiei și lingvistice generală”, subtitlu justificat, întrucît, în viziunea filozofului italian, „lingvistica generală, în ceea ce are ea reductibil la filozofie, nu este altceva decât estetică” (op. cit., p. 221). Pornind de la convingerea că „problemele pe care și le propune să le rezolve, greșelile în care s-a zbatut și se zbate lingvistica sînt aceleasi care preocupă și incurcă respectiv estetica” (id., p. 212), B. Croce încearcă, printre altele, revizuirea vechii discipline din perspectiva realității lingvistice, tentativă ce mai fusese întreprinsă de altfel, de către filozofii postkantieni; observatiile răzlete făcute de Croce cu privire la „formularea estetică a problemelor lingvistice”, raportul gramatică-logică, judecata estetică și limba model, au însă, mai curînd, valoarea unor clarviziuni decât aceea a unor rezolvări; soluțiile aveau să vină mai târziu, pe măsură ce studiul sincronie în lingvistică avea să ducă la acumulări capabile să opereze ca instrumente de investigație, ca revelatori ai unor latențe, nu numai neexploatate ci, pur și simplu, neexplorate. Astăzi, o relatare, oricît de sumară, a unor din rezultatele obținute pînă acum este suficientă pentru a furniza dovada de compatibilitate între lingvistică și retorică.

Intr-un studiu demn de luat ca model, *Structure du langage poétique*, Paris.

Flammariou, 1966, Jean Cohen declară, fără ocol, că lucrarea sa vrea să se înscrie printre încercările de a reinnoi vechia retorică folosindu-se de mijloacele puse la dispoziție de lingvistica modernă (op. cit., p. 49); cercetarea lui este subordonată ideii de a găsi un „operator poetic general”, a cărui existență devine posibilă din momentul în care se admite postulatul că „figurile” au o natură asemănătoare; față de acest operator poetic general, figurile n-ar fi decât niște realizări virtuale particulare ce-și capătă identitatea după nivelul și funcțiunea lingvistică în care se actualizează operatorul (de ex.: rima=operator fonic, metafora=operator semantic, metru=operator contrastiv etc.).

Modalitatea de colaborare între lingvistică și retorică apare mai limpede dacă judecăm după rezultatele obținute în studierea unei zone limitate, extrasă din sfera lui *elocutio*, aceea a *metonimiei* și a *metaforei*. Examinarea lor în relație cu știința limbii impune însă, în primul rînd, amintirea, pe scurt, a observațiilor lui Roman Jakobson (*Fundamentals of Language*, 1956) care, studind afazia ca fenomen ce-și poate găsi o descriere lingvistică, încearcă să stabilească aspectele limbajului afectate de această boală; se poate înlesni explicația regresivului verbal, dacă se pornește de la considerarea dublului caracter al limbajului: *selecția și combinația*, tulburările de vorbire apărînd, în general, la nivelul capacității individului de a selecta și combina unitățile lingvistice; în cazurile normale, selecția se concretizează ca limbaj-obiect, iar combinarea ca meta-limbaj. În dezvoltarea discursului apar, întotdeauna, două linii semantice diferite: *similaritatea* (procesul metaforic) și *contiguitatea* (procesul metonimic) întrucît cele două linii semantice își găsesc expresia cea mai condensată fie ca metaforă, fie ca metonimie. În cazurile de afazie, aceste procese, sau unul dintre ele, se află diminuate sau total blocate: tulburările de selecție antrenează suprimarea relațiilor de *similaritate* (se deteriorează operațiile metalingvistice, procesul metaforic; pentru a compensa deficiențele de selecție, bolnavul folosește metonimia), cele de combinare suprimă relația de *contiguitate* (procesul metonimic, se ajunge la un stil telegrafic, la un agramatism funciar) prin alte-

rarea capacității de a păstra ierarhia unităților lingvistice. Cele două procedee interesează lingvistica — și retorică — evident, ca manifestări în cadrul normalității, întrucît ele acționează concomitent, iar studiarea atentă a fenomenului a permis constatarea că, sub influența modelelor culturale sau sub aceea a personalității, prevalează, rînd pe rînd, cînd relația de similaritate (metafora), cînd cea de contiguitate (metonimia). manevrarea acestor două tipuri de conexiune ducînd la caracterizarea așa-zisului stil personal.

Relația metonimie-metaforă se stabilește ușor dacă formulei „metafora este întrucîtva metonimie, după cum metonimia este întrucîtva metaforă”, i se recunoaște o valoare mai mare decât aceea a unei simple butade. Mărturisindu-și rezervele față de definiția dată, îndeobște, metaforă ca *similitudo brevior*, variantă combinatorie a comparației, raport de asemănare, reducerea la reprezentare prin abstracțiune (cf. retorică clasică. Ch. Bally, Șt. Ullmann, M.H. Morier, C. Esnault, A. Breton, H. Adank, I.A. Richards, H. Konrad, T. Todorov) A. Henry ia drept criteriu în definirea mecanismului de formare: ca și metonimia, metafora este o manifestare a comprehensiunii logice, este o reacție sensibilă, o intuiție nouă, o comunicare între imaginații; însă adevărata natură a metaforei, precum și mecanismul spiritual care-i dă naștere, trebuie căutate în caracterul ei de sinteză a unei duble metonimii: spiritual identifică, suprapune, cîmpurile semantice ale unor termeni (doi) aparținînd unor cîmpuri asociative deosebite, uneori foarte depărtate, distanța dintre cîmpuri fiind în raport direct cu expresivitatea. În planul limbii metafora se servește de semnul lingvistic ce desemnează întregul cîmp semic. Căci, în enunț, ca să existe metaforă, substituția este indispensabilă. Prin urmare, potrivit opiniei lui A. Henry, „figurii” nu pot fi decât cele de contiguitate: realizarea lor de primul grad, o constituie metonimia sau sinecdoca, iar cel de al doilea metafora, aceasta din urmă caracterizîndu-se printr-o densitate semantică superioară.

Trecînd de la nivelul teoretic al definirii conceptelor la acela practic al formării lingvistice a acestor figuri, la exprimarea dublei operații metonimice. A.

Henry se angajează într-un studiu morfologic făcînd să intre în joc clasele și speciile gramaticii „normative”; se ajunge astfel, cu mijloace banale, la o captivantă disecare a unităților discursului, cu atât mai seducătoare cînd aceste figuri sînt surprinse ca act, în procesul lor de formare, determinate, în operele literare de realitățile evocate de context. Desi formularea metaforică depășește studiul expresiei pur gramaticale, întrucît ea cere colaborarea semanticii, o astfel de analiză, întreprinsă cu mijloacele gramaticale curente (v. Christine Brooke-Rose, *A Grammar of metaphor*, London, 1958), favorizează stabilirea unor cîmpuri metaforice („Bildfeld” — H. Weinrich, „champ de figures” — Claudel) produs obiectiv și potențial al limbii; prin intermediul acestor figuri, se trece de la sensul noțional la cel emoțional, conotația se substituie denotației; veșmintul lingvistic este deosebit de important — aici se revelează originalitatea — întrucît el acordă expresivitate substanței semantice; plasticitatea materialului limbii, creativitatea lui, oferă o prodigioasă disponibilitate de combinare.

Eficacitatea demersului retoric trebuie, totuși, verificată la nivelul operei literare socotită ca o unitate conceptuală, ca un organism suveran în care „fondul” își găsește expresie nu numai în simpla lui transpunere lingvistică, ci și într-o țesătură meșteșugit creată prin combinarea diversilor semnificați — lingvistice sau nu — căci totul tinde să aibă un sens, să contribuie la realizarea unui sens; în acest act, implicînd o multitudine de procedee, exploatarea funcțională a metonimiei și — mai ales — a metaforei deține un rol notabil; așadar, valoarea stilistică nu se judecă la nivelul figurilor, ci la acela al ansamblului, criteriul fiind distribuția și funcția acestor figuri în dezvoltarea tematică și alcătuirea operei ca sistem expresiv. O astfel de analiză atinge, de fapt, înseși fundamentele limbajului: semnul lingvistic, natura, valoarea lui, deci forma și substanța în același timp.

Abolind dogmatismul sterilizant al vechilor taxinomial, „reconsiderarea” retoricii cu metodele unei științe în care s-au operat mutații revoluționare se anunță pasionantă tocmai prin autorizația pe care o dau aceste metode oricărui cercetător — avizat! — să-și exercite posibilitățile de analiză, de surprindere a elementelor specifice în măsură să confere fenomenelor trăsăturile definitorii pentru stabilirea unei identități. Situațiile conjecturale — invite adesea — nu traduc un impas ci, în primul rînd, — și deloc paradoxal — forța maieutică a unor investigatori adevărați.

Maria CARPOV

VINCENZO CARDARELLI

așteptare

Astăzi cînd te așteptam
n-ai venit.
Și știu ce-mi spune, absența ta
absența ta care se agită,
în locul pe care l-ai lăsat,
ca un astru.
Spune că nu vrei să mă iubești.
Așa cum o furtună de vară
se vestește numai și apoi se îndepărtează,
așa te negi mereu în patima mea.
Dragostea, care se naște,
are din aceste neașteptate suferințe.
În tăcere,
ne-am înțeles.
Iubire, iubire, ca întotdeauna,
aș vrea să te acopăr de flori și de insulte.

(din poezii)

UMBERTO SABA

cuvinte

Cuvinte,
în care inima omului se oglindea
— nudă și surprinsă — la începuturi, un
colț căutat în lume, oaza potrivită
să vă purificați cu plînsul meu
de minciuna care vă orbește. Armonie
a memoriilor înspăimîntate totul
se va topi ca zăpezile în soare.

SERGIO SOLMI

soare de octombrie

Soare alb de octombrie încă viu
care mai luminezi clipa înfiorată de azi
chipul tău de pace este fapt zadarnic
întins scandează timpul orele vieții mele.
Singur eu mai rivnesc brațele tale oarbe acum,
dulcețile tale istovite, sărutările tale

lirică italiană

uitate și grele,
umbra nocturnă aplecată peste noi
o iubire, proaspăt mormînt,
tu dulce întuneric ca pămîntul.

(din Sfirșit de anotimp)

imitație

Din spatele privirii tale albastre debarc
la un țarm fără timp.
Un soare blind plouă
dulce peste lucruri.
În staticul său crepuscul
mulțimea rătăcește beată.
Păsări nemișcate zboară în cerul înalt.
Ajunse în ultimul port
încărcatele corăbii și sulțelul se potolesc.
Printre sarturi cîntă marinarii.

(din Primato)

SANDRO PENNA

★

Dacă noaptea de vară se retrage puțin
pe malul mării răsar
— născuți în liniște ca și culorile —
oameni veseli și goi care se agită.
Dar cum vîntul mișcă marea,
mișcă și oamenii, strigînd, bărcile.
Răsare soarele pe ultimul strop de sudoare.

★

Marea e toată aibastră.
Marea e toată calmă.
În inimă este aproape un urlet
de bucurie. Și totul e calm.

(din Poezii)

interior

După perdea nu era nimeni.
Numai lumina peste paturile desfăcute.
Pe o măsuță dormea un copil ca un inger.
Fuși dintre brațele sale înnourate,
ezitînd, alintîndu-se,
o pisică.

ALFONSO GATTO

poate imi vei lăsa chipul tău frumos...

Poate imi vei lăsa chipul tău frumos
iubito, o răsufare și seara divină
va dispărea ca o tăcere de jur împrejur.
Era zăpada dulce a pasului tău
și micile ateliere ale orașului
stingea spre cer fumegător albastrul
răsfrînt pe ziduri. Imi vorbeai
dezinvolt ca o copilă
și departe de tine, aproape în vis,
te vedeam coborînd într-un frumos
gînd de seară, închizînd umbrele.

Cuvintele ajung în inima ta
Și nici unul nu știe să-ți vorbească (acum
cînd aerul se destrunzește de migdali)
despre tăcerea care-ți înalbește răsufarea.
Numai noaptea prin care trece egal
luna în visurile mele și oprește pe cer
arborii, colinele și vîntul printre chiparoși.

În leneșă uitare pe care răsăritul
o topește de depărtare și de umbre,
eu știu că ziua te ajută, trăiești
și uiți visurile și vocea mea.
Din frumusețea ta imi rămîne numai vîntul,
un trecut de nimic, un cuvînt.

LEONARDO SINISGALLI

Cu palmele deschise mă trezesc
și zorile întîrzie să se arate
ca o velă proaspătă pe corpul meu
și fericit e singele și mă pătrunde
briza, care se naște dimineața pe mare.

Între veghe și somn zgomotele regatei
imi par cadențele unei formidabile aventuri.
Apa e un cîmp înflorit sub picioare,
lumina în miinile mele
e rece ca o unghie.

(din 18 poezii)

Traduceri din limba italiană de

Mihai TATULICI

nimic. Până mâine dimineață nu cred nimic. Mâine o luăm sistematic, bucată cu bucată, până la mănăstire dacă e nevoie. Sint în stare să trag cu cretă pe fiecare copac pe lângă care trec ca să știu sigur că am trecut pe acolo. Până dimineața nu cred nimic. Tu îl cunoști pe Alexandru de două săptămâni, eu îl știu de doisprezece ani. Compară...". „N-am vrut să te zădăresc, zise Călin. Mă gândeam ce putea să se întâmple". „Nu știu. Până mâine dimineață nu știu nimic. Nici nu mă gândesc. Dacă numai pentru asta m-ai chemat, să ne terminăm țigările și să mergem". Călin ezită. Trase încă un fum din țigară și o aruncă strivind-o cu piciorul. „De fapt, îndrăzni el, voiam să discutăm dacă n-ar fi mai bine să mergem dimineața să anunțăm miliția". Paul îl privi într-un fel curios. Se uita peste umăr la Angela care nu mai plîngea, aproape tot drumul plînsese. E mult mai rău gîndi Paul. Mai bine ar fi plîns. „Miliția, făcu el. Numai după ce toți copacii de aici și până la mănăstire o să fie însemnați cu cretă". Poate că te încapăținezi fără să-ți dai seama". Nu. Dacă nu-l găsesc eu, nu-l poate găsi nimeni altcineva". Paul aruncă țigara care făcu o curbă luminoasă prin aer, ca un foc de artificii din care se desprind scînteii pînă cînd țigara căzu ascunzîndu-se în iarba. „Drumul pînă în sat, plus timpul cît mai durează pînă vine miliția, face exact cît l-am căuta noi. Nu. Numai eu trebuie să-l găsesc".

Totul trebuie să înceapă de aici. Riul intins ca un șarpe sticlos, unde Dumnezeu putea să fie o apă așa de înceată la munte?... desigur, mama își amintește bine la dreapta, piatra crăpată, ciorapii mei așezați la uscat lângă pantofi. Pînă crescînd pe povirniș, hirtii aruncate, coji de ouă. Cu o zi înainte fusese duminică.

Eu descult în iarba jilavă. Tata cu pielea albă înroșită pe umeri. Mama croșeta. Tata citea și eu cu picioarele desculte în iarba, apoi printre pini și acele care intrau în tălpi. Apoi amurgul. Tata își pusese pe cap pălăria cu boruri pleoștite. Mergea înaintea noastră. Picioarele lui subțiri și păroase. Mama nu putea să sufere pantalonii scurți, de doc, nici pălăria albă, cu boruri pleoștite.

Coborîsem povirnișul spre marginea din sud unde cărarea îl tăia oblic. Apoi peste șesul cu iarba mărunță, țepoasă. Eu o luasem înainte. Trebuia să trecem peste un pod, mult mai la vale, dincolo de locul unde riul se bifurcă... Pășeam mai în față. Degetele mele tresăreau la fiecare întepătură. Printre virfurile pinilor o diră singerie căzînd sub pod, mirosea a aer de brad și rășină mai tare decît ziua, cum putea tata fuma în aerul acela, merserăm de-a lungul riului.

sub pod femeia aceea dezbrăcată, făcea baie acolo unde era apa mai adîncă, pe lângă plonni podului. Ieși din apă și picăturile i se scurgeau singerii. Surisul ei acoperit de o diră de singe, își dădea spre ceață suvițe de păr ude. Rămase să se usuce, pieptănîndu-se. Tata rămase mai în urmă ca să nu-l vadă mama că se uită la femeia aceea. Trecerăm podul. O luarăm în susul riului pe cărarea plină de pietricele rotunde. Femeia își răscolea părul, pe sini i se oprise o diră singerie. A trebuit să trecem pe lângă ea, nu se întoarse cu spatele la noi, ci rămase așa, și zîmbi straniu și pe urmă ne salută, numai mama mergea cu capul în pămînt ca să se facă a nu o vedea și tata răspunse la salut întorcînd capul după ea. Eu făcusem din gură, deși aș fi vrut să întreb de ce femeia aceea nu rămase în apă pînă la trecerea noastră, dar tăcusem, fără să știu de ce. Apoi am intrat în sat. Biserica, livada bisericii, casa aceea părăsită, tata mergea gîndindu-se, de multe ori am căutat să știu la

VAL. CONDURACHE

Orizontul e la cincizeci de kilometri

ce se gîndește el cînd cade așa, deodată, trist, n-am aflat nici pînă acum, și numai pe turla bisericii se mai vedea o diră singerie, satul aluneca în lumina stranie, tremurătoare, care dura pînă noaptea tîrziu.

de departe, casa unde locuiam, poarta, bărbaii aceia doi care l-au chemat pe tata deoparte și au vorbit cu el, tata a intrat în casă, i-a spus cîteva cuvinte mamei, și-a pus pantalonii lungi și pardesiul gri cu poalele lungi, m-a sărutat. Am rămas în poartă uitîndu-mă după el și cum mama stătea desul de liniștită m-am dus să mă culc fără să măninc, mama nu mi-a spus nimic. Intins cu fața spre tavan mă gîndeam de ce tata stă atîta timp și de ce nu spune niciodată nimic dacă e supărat, nici sensul tăcerii lui nu-l înțelegeam.

s-a întors peste trei ani.

Se ridică. Amortise. Ochii ocilîră valea. Totul trebuia să reînceapă de aici. Căută riul să vadă femeia aceea nu făcea baie în el. Nu-și dăduse seama că era noapte deja și femeia trebuia să fi plecat de mult.

„Plecasem să vedem toate mănăstirile". De ce nu ați mers pe cărarea indicatoare? „Alexandru ne rugase să mergem pe aici". Ofițerul își aprinsese o țigară. Își scoase șapca și o pusese alături, pe masă. Pe frunte îi rămăsese urma rotundă a sepcii. Părul jilav se zburlișe. Își trecuse cu mîna prin păr: suvițele nu se supuseră. „Care din băieți fumează?" Scoase pachetul iar din buzunar. Paul și Călin întinseră mîna. „Fetele?" „Nu". „Cînd s-a rătăcit de voi?" „La întoarcere". „La ce oră?" „Pe la trei după-amiază". „Și ce ați făcut pînă acum?" „L-am căutat pînă s-a făcut noapte. Pe urmă ne-am întîlnit la marginea pădurii. Am dormit acolo și dimineața am pornit să-l căutăm din nou. La cinci după-amiază ne-am hotărît să venim aici". „N-ați mîncat nimic". „Nu". „Vă mai țin cinci minute. Vreau să vorbească și fetele. De multe ori ele țin mînt amănunte peste care noi trecem". Pe dracu, gîndise Paul. În birou era cald. Și era noapte. Ofițerul căscase. De ce Dumnezeu ne ținea acolo... nici el nu avea chef, ardea să se ducă la cămin la film. Și Helga: „S-a oprit. Avea... avea treabă. Noi am luat-o înainte, el urma să ne ajungă. Nu știu de ce mi-a trecut prin cap atunci că sintem vinovați, că trebuia să mergem numai cîteva pași mai jos și să-l așteptăm. M-am gîndit că... știți, era sentimentul pe care îl încercasem de atîtea ori cînd, mergînd pe stradă, nu ne oream cînd unul dintre noi intra să-și cumpere țigări. Noi mergeam înainte și cel rămas să-și cumpere țigări trebuia să se grăbească să ne ajungă, lovit de faptul că noi

discutam firesc înainte fără să ne dăm seama că cel puțin cîteva minute nu a fost printre noi, și nici nu am simțit absența lui. Desigur, aceasta a fost senzația lui Alexandru cînd a pornit în pădure după noi și poate că el o fi luat-o peste dealuri, aiurea, mai ales că nici Angela nu s-a oprit să-l aștepte. L-am căutat degeaba prin pădure. Cred că umblă aiurea peste dealuri".

De ce se băgase proasta aia? Paul strivi țigara în scrumieră. Totdeauna vrea s-o facă pe deșteapta. Ea se gîndise, tocmai atunci, în momentul acela, ea a știut. Se uitase infuriat la ofițer. Îl vedea interesîndu-se, căutînd să tragă foloase din revelația Helgăi. Ofițerul rămăsese nepăsător. Aștepta. Tîntării se îngrămădeau la fereastră. Magda se răsucise pe scaun: „Alexandru era om sucit. Puteai să te aștepti la orice de la el. De dimineață era cu gîndul aiurea. Nici Angelei nu-i dădea atenție ca de obicei. Se petrecuse ceva cu el". „Ai spus era". Magda îl privise surprinsă. Într-adevăr așa spusese. „Nu știu... Paul spunea..." Ofițerul clipise, parcă, ceva mai atent. Își rotise privirea peste ei, apoi se oprise cu ochii pe Călin, care stătea lângă Magda. „Eu sînt Călin". Fără să pară că s-a răzgîndit, ofițerul îl întrebă: „Și ce crezi?" „Nu știu. Eu îl cunosc pe Alexandru de două săptămîni. Eu am spus să mergem să anunțăm miliția". „Uneori cei care cunosc pe cineva de mai puțin timp pot spune lucruri deosebite despre el..." „Nu știu. Paul știe mai bine. Eu am spus să mergem să anunțăm miliția".

Paul se ridicase. I se făcuse greață. Stomacul i se răsuca gol. Simțise o usturime acidă în gît. Angela zîmbi trist. „Alexandru se întoarce. Noaptea trecută nu am dormit. Mi-era teamă. Dar acum știu că se întoarce". Se ridică. „Aș vrea să stau puțin la aer. Eu n-am dormit, fumul ăsta mă amețește". Ofițerul își plecaseră fruntea. Își deschise nasturele de la gît al cămășii. Nici nu-l auzi pe Paul: „Eu am spus să nu venim aici. Dacă cineva îl găsea, numai eu puteam să-l găsesc. Trebuia să-l găsesc. Alexandru e..." Ofițerul își ridicase brusc privirea spre Paul. Paul tresărise. Speriat. „Paul. Tu ce crezi?, spuse el. „Tu îl cunoști cel mai bine".

pentru că faptele poartă întotdeauna semnătura cuiva. Ele au fost. Ele sînt. Cineva răspunde în numele lor, uite de ce, mamă, eu trebuie să calc pe urmele nimănui și nu ale cuiva, pașii mei să nu tremure la amintirea altor pași și eu să merg înainte pe drumul meu, mi-ai spus: nu te uita înapoi, mergi pe el fără să te uiți înapoi întrebîndu-te de ce, nu vei cîștiga nimic prin asta decît te vei chinui cu o întrebare la care nu vei putea răspunde, totuși, mamă, există undeva un semn, un adevăr ascuns, o putere care mă urmează în absență secretă, nefastă uncori, nu, drumul nu am să mi-l schimb, destinul meu se scrie în fiecare zi, chiar întrebarea de ce? pentru că ea îmi aparține. Și dacă totuși am de purtat o vină a altuia cu mine, asta se întîmplă nu pentru că cineva mi-o agată, asta — pentru că ea își face loc pe neștiute în mine și devine a mea și știu nu numai că nu trebuie să calc peste adevărul meu, dar nici nu pot să încerc să-l parcurg cît timp în urma mea au rămas adevăruri ascunse. Ochiul meu se apleacă spre pămînt, în spatele meu sînt urme pe care nu le-am făcut eu. Destinul meu începe de acolo... să știu...

Alexandru se ridică. La cîteva pași în față, buza dealului. Călcă peste ea, trecu apoi peste șesul întins, fierbinte, și peste virtejurile ca niște ochi de păun ale rîului, cu pași uriași profilîndu-se în lumina tulbure, lăptoasă, a nopții. Pașii lui călcă apă și trecură îndreptîndu-se fantastici spre orizont.

Irene MOKKA

Scriitoare de limbă germană, Irene Mokka s-a născut la 28 august 1915 la Timișoara, dintr-o familie de meseriași cu înclinații exclusiv practice. Astfel, scurta ei carieră de pianistă a rămas doar un episod, deși a înregistrat succese concertistice la o vîrstă foarte tînră, iar creația ei poetică a rămas multă vreme necunoscută, în ciuda unui premiu obținut în Iugoslavia. În 1948, se căsătorește cu Hans Mokka și această conviețuire a fost un bogat schimb de idei, sugestii, cei doi soți completîndu-se reciproc alît în poezie cit și în muzică.

În publicistică a debutat în 1949, fiind de atunci colaboratoare permanentă la revistele și ziarele de limbă germană din țara noastră și în ultima perioadă și în R.F.G. Poezia și proza ei din prima etapă abordează cu precădere problemele transformării societății noastre. Cel mai elocvent exemplu în acest sens este volumul narativ *Jurnal al muncii mele* și poemul *Podul*, distins la un concurs al ziarului „Neuer Weg". Dar popularitatea ei se baza atunci mai ales pe creația dedicată copiilor, care a fost publicată parțial în volumul *Toni și trompeta lui*.

Ceea ce ea însăși aprecia ca fiind adevăratul mesaj pe care avea să-l transmită sînt cele două volume de versuri publicate foarte tîrziu. *Toate fîntinile stau deschise* și *Liniști introspective*. Sînt poezii de o maximă densitate, de un lirism feminin, în care cifrul fenomenelor naturii, al peisajului inedit joacă un rol preponderant. Proza lirică, adunată și ea într-un volum, este în curs de apariție la editura *Kriterion*. Alte două volume de poezii, unul terminat, celălalt în lucru, au rămas în manuscris.

În ultimii ani, Irene Mokka s-a dedicat, mai mult ca înainte, traducerilor din literatura română. Un volum de poezii ale lui Anghel Dumbrăveanu va apare la Timișoara. Alte traduceri din I. Arieșanu, Nichita Stănescu, Ana Blandiana au apărut sau se află în manuscrisele lăuate.

Literatura de limbă germană din țara noastră a pierdut un talent liric autentic prin moartea prematură a Irenei Mokka.

Florin MIHAI PETRESCU

cuvinte

*Cuvinteior,
ce înseamnă ceva și ce nimic
cum să fiu în stare să conving,
cum să fiu disponibilă mereu
în acel loc care pe mine mă începe,
și fără de puteri
să fiu începută mereu
în cuvinte,
dar ce înseamnă ceva și ce nimic,
cuvintelor?*

*De acum albul lumii
e mai tăcut*

*voi lepăda
toate ochișurile
și voi îngrămădi toată fericirea
în luminășuri*

*în preajma lor veghează
necredința mea.*

În românește de HORST FASSEL

Al. Philippide în interpretări critice

(urmare din pag. 2)

clasic. Și mai este ceva, poate și mai important. Romantismului, ca mod de a simți, i se opune în chip necesar și firesc realismul, care e în legătură, de asemenea, cu structura psihică a omului". În această alianță de trăsături disparate trebuie căutate notele distinctive ale poetului, care de la Austerp, din 1922, pînă la *Monolog în Babilon*, din 1967, pe parcursul a patruzeci și cinci de ani, cultivă deopotrivă valorile clasice, elevația spre idee, paralel cu nostalgia cosmică și mai ales tentațiile visului, ca mod particular de cunoaștere. A considera creația lui Al. Philippide în perspectivă largă, sintetizatoare, cum a procedat G. Călinescu înseamnă a te apropia cu mai multă certitudine de dimensiunile reale ale personalității sale. După o „scurtă coborîre la unghiul social", scria G. Călinescu, poezia lui Al. Philippide „și-a re-luat, întoarsă la Goethe și la romantici, aceleași preocupări cosmologice care sub denumirea de neoromantism, neoclasicism și chiar expresionism se scaldă în aceleași ape". Pe urmele lui G. Călinescu merge, printre alții, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, venind, în plus, cu citate din intervențiile teoretice ale poetului. Al. Philippide iubește cu egală pasiune „pe Hölderlin și Novalis, ca și pe Racine ori pe Goethe", însă trăind în secolul al douăzecilea, acesta „il modelează, totuși, deasupra înclinațiilor sale". Văzînd în simbolism o „prelungire a romantismului", cum însuși o spune, „dacă nu cumva chiar o formă de romantism foarte bine caracterizată prin punerea la contribuție, în creația poetică, a visului", Al. Philippide își recunoaște afinitățile cu acest romantism modern. Sinteza rămîne, prin urmare, modalitatea de interpretare cu maximum de eficiență.

Este evident că abordarea critică a operei lui Al. Philippide nu e dintre cele mai comode. De la negarea violentă, venind de la Camil Petrescu pînă la elogiu total purtînd semnătura lui Ion Barbu, poetul, astăzi unanim recunoscut, a fost obiectul unor interpretări fluctuante. Volumul din „Biblioteca critică" le reproduce pe cele mai semnificative. Să menționăm, totuși, de pildă, absența prefeței lui Ov. S. Crohmăniceanu la ediția de *Poezii* din 1962 sau ampla exegeză a lui Mihail Petroveanu din *Studii literare* (1966). Nu se reflectă în antologie personalitatea lui Al. Philippide ca teoretician și critic literar. În totul, antologia alcătuită de George Gibescu merită considerație.

file de arhivă

DOI DIRECTORI

Răspunzând unei întrebări referitoare la funcția sa de director al Teatrului Național din Iași, Mihail Sadoveanu spunea următoarele, în UNIVERSUL LITERAR, la 15 aprilie 1945: „Eram, pe vremea aceea, inspector al Cercurilor Culturale, numit de Spiru Haret, cu misiunea de a mă ocupa și de chestiunile privind țărâna și să organizez bibliotecile populare. Se înțeleașe tocmai **Viața românească** și C. Stere și G. Ibrăileanu au pus la cale un complot ca să mă atașeze mai mult de Iași (locuiam pe atunci la Fălticeni). Fără știrea mea, C. Stere a intervenit la Haret pentru numirea mea ca director al Teatrului Național din Iași. Haret a făcut-o cu oarecare regret și am rămas deci numai conferențiar al Cercurilor Culturale, și, rupând decretul deja întocmit pentru numirea lui Haralamb Lecca, m-a numit pe mine. C. Stere și Ibrăileanu au reușit să mă aducă la Iași spre a fi mai aproape de **Viața românească**.

M-am mutat apoi la Iași, unde am fost zece ani director al Teatrului Național. (**Viața românească** a apărut la 1 martie 1906, iar Sadoveanu a fost numit director la 1 aprilie 1910, rămânând în acest post până în ianuarie 1919). „Din punct de vedere literar — continuă Sadoveanu — perioada aceasta a fost cea mai frumoasă din viața mea. Pe vremea aceea Iașul trăia epoca de glorie a cafenelei literare, unde ne adunam regulat câte 10—15 scriitori... A fost cel mai animat cenaclu la care am participat, cel mai simpatic și mai liber, patronat de figura lui Ibrăileanu, care a iluminat și mai luminează și acum din amintire...”. În privința liniei pe care a urmat-o la direcția teatrului, Sadoveanu spune, în 1911 (RAMPA, 20 octombrie): „Primul meu gând a fost să asigur o soartă materială mai bună artiștilor dramatici... Am izbutit să sporesc salariile cu peste 50 la sută... Cred că teatrul este o școală și că trebuie să fie o

școală pentru păturile mari ale poporului. De aceea am înțeles să dau în special acestora opere pe care să le înțeleagă și care să le folosească...”.

Un alt scriitor — Emil Gârleanu — a fost numit director al Teatrului Național din Craiova, în anul 1911, ca urmare a înaltei prețuiri pe care i-o da, în vremea aceea, C. Arion, ministrul artelor. Prezența dinamicului scriitor în fruntea acestei instituții a marcat începutul unei noi epoci din viața teatrală craioveană, la întocmirea repertoriilor ținându-se seama — ca și la Iași — de prioritatea cuvenită pieselor românești.

În fotografia 1: Sadoveanu, în fața Teatrului Național din Iași, între actori (1915). Fotografia 2: Gârleanu, înconjurat de câțiva scriitori și actori, la Craiova, în anul 1912. Printre scriitori se află Dimitrie Anghel, Ion Minulescu și Liviu Rebreanu.

Ion MUNTEANU

SPORT

ÎN ACTUALITATE

Destinele sportului în prim-planul actualității: Plenara Comitetului Central al P.C.R. (urmată, săptămîna trecută, de o plenară a C.N.E.F.S.) a pus în discuție probleme majore, de profunzime, ale mișcării sportive românești, luînd măsuri a căror importanță devine evidentă la simpla lectură a paragrafelor hotărîrii de partid. Ieșit de mult de sub zodia efemerului și întâmplătorului, de venit fenomen social cu implicații largi situate într-o zonă de interes ce nu cunoaște limitări de vîrstă sau profesii, sportul se cuvine a-ajutat să-și afle locul exact într-o societate în care rezultatul capabil să intereseze în primul rînd nu-i cel înscris pe tabela de marcaj, ci acela constituit prin însumarea efectelor ultime și majore — adică, **sănătate+educație**. Mi se pare, de aceea, salutar accentul pus, în amintitele documente de partid, pe revigorarea **sportului de masă** în adevărata sa accepțiune. Spun „adevărată accepțiune” deoarece există, din păcate, și o alta, grație căreia sportul de masă este privit mai ales printră grațiile de cerneală ale tabelelor și formularelor. Activiștii sportivi știu prea bine cîte competiții formale s-au organizat de-a lungul anilor în numele **sportului de masă**, cîte rapoarte numerice s-au fost expediate pe cale ierarhică, cîte concluzii liniștitoare s-au desprins din totalizarea unor rubrici clădite pe vorbe goale. În același timp, și eu, și dumneata, sudorul X, și dumneata, conferențiarul Y, și dumneata, laborantul Z, știm că 75% dintre colegii noștri de muncă n-au mai atins o mîngie de zece ani, și, din copilărie încoace, unicul motiv capabil să-l determine a alerga o sută de metri rămîne apropierea tramvaiului... Între noi, cei mulți, și sportul adevărat (pe făcute, nu pe văzute!) s-a in-

terpus ecranul televizorului, care ne-a adus, e drept, stadionul acasă, dar n-a încercat să jaloneze și drumul invers, scoțîndu-ne din casă spre a ne aduce pe gazon. Cred în angajamentul noului Birou executiv al C.N.E.F.S. (...ne vom mobiliza toate forțele în direcția dezvoltării sportului de masă, cuprinderii tot mai largi a oamenilor muncii, a întregului tineret din unitățile economice, școli și facultăți în practicarea exercițiilor fizice, sportului și turismului...) și sînt convins că el va marca o cotitură către re-investirea noțiunii de „sport de masă” cu atribuțiile ce i se cuvin de drept și de fapt.

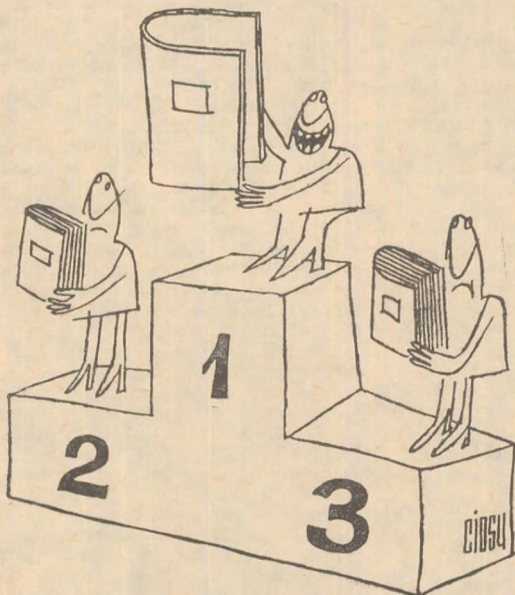
Se mai insistă, în documentele recentei Plene a C.C., asupra eticii sportivului, preocupare ades trecută de organele de specialitate undeva, pe planul al doilea. Într-o societate ca a noastră, în care etica și echitatea guvernează fiecare sector al oricărei activități, este de-a dreptul anacronic să tolerăm, în numele performanței, abaterile de la normele cetățenești, abateri uneori flagrante și — avîndu-se în vedere mediul, adică tinerii în plin proces de formare — contagioase. Sportivul gratificat cu ovații n-are nici o clipă dreptul să ignore faptul că miile de aplauze încoronază nu o fentă sau un șut, ci un întreg ansamblu de calități fizice, de deprinderi tehnice, de valori morale, al cărui exponent poate fi la un moment dat. Iar nesocotirea normelor eticii (exemple, din păcate, avem destule în ultima vreme) îl scoate în mod firesc în afara **sportului** ca idee și-n afara societății ca făuritoare și apărătoare a acestei idei.

Documentele recentei Plene a C.C. invită la meditație și, mai ales, la acțiune fermă, conjugată, eficientă.

M. R. I.

P. S.

Aflăm (din „Sportul”) că, în vederea unei apropiate aniversări, clubul „Rapid” colecționează piese pentru un viitor muzeu. Intrucît, din întimplare, deținem un fanion al clubului Leeds United, anunțăm pe această cale că-l ținem la dispoziția clubului bucurăștean.

POȘTA LITERARĂ

CORALIA BIANCA — Răspunsul se află în chiar confesiunea dv.: „Toate se amestecă atît de ciudat în mîntea mea și mă împiedic în propriile mele gînduri pe care aș vrea să le aștern pe hîrtie, pe care le port clare în mîntea care se succed atît de repede încît nu reușesc decît să mă înăbușe. Atunci cînd ies la iveală pe hîrtie sînt atît de nesigure, tremurate, niște rătăcirii”. Aceasta și pentru că, deocamdată, sînteți sub tutela unei vîrste al cărei romantism devine, adeseori fără voie, romantizitate. Să mai vedem.

MIHAI ATANASIU — Este un „stil” de poezie care nu suportă asperitățile, distonanțele, oricît de infimitezimale. Și la dumneavoastră se găsesc (**Roman sentimental, Balada tremurului stîns**). Dincolo de acestea parcă începe să se contureze o imagine, mono-tonă, de o excesivă lapidaritate, dar cu accente personale. Nemișcare și **Liniște** sînt cele mai bune texte.

TRISTAN — Poezie naivă, chiar dacă nu numai în sensul peiorativ al cuvîntului, pe alocuri realizîndu-se vagi efecte lirice, anulate însă de formulări ca „holdele gîndurilor”, „apeleviselor”, „floarea dragostei”, „spiriduși gata să-ți împlinească toate dorințele” ș.a.

MIRCEA DUGAN — Deși scrise în vers clasic, poeziile dv. sînt absolut albe. De unde se vede că și „albul” poate fi un mod de maculare.

MARIA DĂNUȚA — Cele două texte nu depășesc nivelul unor compuneri corecte, cu care la școală ați face o bună impresie.

ANTROIX — Cuvinte aruncate la întimplare pe hîrtie.

LUCIAN VASILIU — Lipsește ceea ce s-ar putea numi firul de plumb care să mențină verticalitatea unei poezii, să o ordoneze. Altminteri, există unele versuri „onorabile”, chiar dacă minate de o anume obscurizare căutată, pare-mi-se, cu lumina.

C. STANCIU — Încercările sînt într-adevăr „proprii și personale”, dar nu și „poetice”.

CUCU M. MURGU — Din „ultimele” nu am putut reține nimic în întregime ci doar cîteva versuri disperate. Se întrevede un efort de limpezire, nefinalizat încă.

MIHAI BABEI — Pluțiți la suprafața emoției și a limbajului. Improprietățile abundă, uneori căpătînd tente care nu au nimic comun cu poezia. (**După dragoste...**). Citabile, pentru un oarecare tremur liric, primele două strofe din **Poezie**. Deci, iarăși o aminare (și un îndemn spre lectură).

C. GIURESCU — Jocuri cu cuvintele: „Va fi un abis / între două clipe. / Și-n abis un copac, / și-n copac o pasăre / stînd în cuib”. Sau și mai și: „Cînd voi suna cu o trimbiță / să pornești spre mine cu vilvă. / Cînd voi suna cu vilvă...” În două texte depășiți această condiție facilă (**Trăiesc, Acum e noapte**).

DAN FLORIN POPESCU, FLORIN BURLACU, FLORIN BOLOVAN — Simple notații, fără consistență lirică.

MARIAN BODEA — La dumneavoastră există substanța, dar în stare brută, netrecută prin filtrele sensibilității și fără acea transparență elevată a limbajului, care e pecetea poeziei.

OCTAVIAN GHERASIM — Vă dau cuvîntul, poate va avea ecou: „Pentru cei din provincie și mai ales pentru eei în a căror orașe nu sînt redacții de specialitate șansele de afirmare pe tărîm literar sînt mai puține. În zărelle locale se publică literatura foarte rar și foarte puțină”. Din ciclul trimis se detașează „In cetățile dorului” (dar titlul este parafrizat după Blaga).

ȘTEFAN MITROI — Versuri angelice, vapoaze, de album sentimental. Unul singur e citabil: „Și zeei de rouă s-au întors în altarele lor”.

N. T.

TIMP LIRIC

Iuntre

Lumina își cîntărește timpla
pe-o balanță de frunze, dimineața.
Cineva a mușcat pămîntul cu urma
și laja pămîntului îi caută laja.

S-adună pe gură silabe găsite ca pentru nuntă
și în păr și-au prins pieptenul săptămîinii
în loc de dinți cu șapte lire de iarbă măruntă.

S-avem suferința unei păsări menite să-și scape
ochii din zbor pe buzele toamnei, rămase cărări
urcînd înspre cerul care se scutură în podul palmei mele,

cerul sub care plante de aur rostesc rugăciunea în care
auzul mi-arunc uneori.

Clipele îmi rămîn înspumate în scoici,
din glas să ne țesem o pașnică punte.
Cine-i Călător să aștepte la capăt de gînd frumos
ivirea cuvîntului — tremurătoarea Iuntre.

Ion Trif PLEȘA

cu lacrimi dulci

Fierbinte sînt precum în răstignire
un trandafir de veghe din arborii țîrșii
în sînge fierul rostogolit se pierde
cu lacrimi dulci și-atîta de știute

Mormintele alunecă viori pe sub pămînt
prin nouri adînci lumina lor ne cerne
o, porumbei de sînge pîlsînd spre alte zări
încercuind vocala topită-n blinde semne

Un fruct ca o strigare de sine putrezește în aer
și putredă zăpada mă mai învinge-o dată
de sunet și culoare Poetul e o clipă —
mă doare acel cîntec de ploaie și de piatră

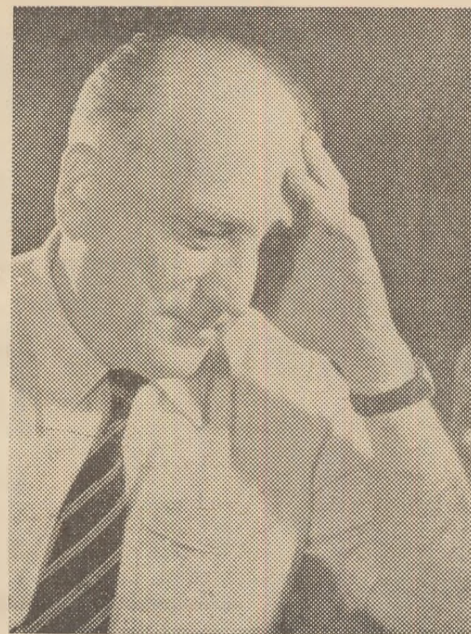
Prin vene liniștea iar urcă-n muguri
semințele sub brazde își cer albastrul mire
O, numai eu monezile la vamă
în cercuri le rotesc — fîntîni de stele

Dumitru N. PIȚ

Demostene Botez

Ultimul interviu acordat de Demostene Botez:

ZIARISTICA ȘI LITERATURA

Cunoscut ca eminent literat, ca poet și prozator, scriitorul Demostene Botez a fost remarcat și ca o redutabilă pană verdată în istorie și critică literară în eseistică, memorialistică și publicistică de prestigiu. Pe noi însă ne-a interesat îndeosebi ca de ziarist, pe marginea căreia i-am solicitat convorbirea aceasta. Ultimul interviu pe care l-a acordat Demostene Botez.

— Mai întâi, ne-ar interesa debutul dumneavoastră ca ziarist și la ce publicații mai importante ați colaborat?

— Am debutat ca ziarist, în 1913, în coloanele ziarului ieșean *Opinia* — o gazetă de nuanță democratică. Începând din anul 1919 și pînă în prezent am profesat, pe lângă meseria de avocat și scriitor și pe cea de ziarist. În cei peste 60 de ani de gazetărie am scris în fiecare zi câte un articol; uneori chiar mai multe, pe care le-am publicat în diferite ziare și reviste. La București, am colaborat, cu articole și eseuri, la publicațiile lui N. D. Cocea. De asemenea la ziarul *Depeșa*, pe care îl ilustram pamfletar îl scotea la Iași. Ziarele la care am colaborat mai apoi sînt enumerate; memoria mea nu le mai poate cuprinde pe toate și numai o cerșetare la fondul de publicații al Academiei ar putea lămurii această problemă. Nici chiar revistele la care am colaborat le-a lungul a peste 60 de ani nu le mai înmînt. Din cînd în cînd, cîte un cerșetător de la biblioteca Academiei mă așază că a mai dat de semnătura mea în nu știu ce revistă, despre care nu-mi mai aduceam aminte. Grosul colaborărilor mele s-a produs la ziarele: *Timpul*, *Universul*, *Mișcarea*, *Adevărul* și *Dimineața*, iar în zilele noastre la *Scinteia*, *România Liberă*, *Scinteia Tineretului*, precum și la altele care mă solicită.

— Am dori să ne vorbiți și despre atmosfera pe care ați întâlnit-o în redacțiile publicațiilor la care ați colaborat. Mai precis, era prietenie între ziaristi și scriitori?

— Nu! Mult mai mult; era o colaborare trînsă care ne completa perfect o operă comună. Sau și mai mult: o contopire a unui și același om. Mulți dintre colaboratorii publicațiilor respective au fost și ziaristi și scriitori (G. Ibrăileanu, N. D. Cocea, M. Sadoveanu, Cezar Petrescu, Tudor Arghezi etc.), fără să știe nici ei de anume au fost mai mult. Pentru unii, doar gloria scrisului cîștigată cu timpul, făcut ca în ochii lumii să apară mai mult ca scriitorii sau, poate un anume stil mai căutat, mai atent, a făcut să fie meșteșuguri priviți ca scriitori, chiar cînd lucrau activ și zilnic în presă.

— Fiindcă ne aflăm la capitolul „amintiri ziaristice” v-am ruga să ne spuneți de anume vă leagă de prestigioasa revistă *Viața Românească*, în al cărei mediu spiritual v-ați format?

— De „Viața Românească” este legată întreaga mea activitate literară. Mă leagă un sentiment care este identic cu acela al unui fiu față de părinții săi. Mă leagă marea muncă literară, pe care am desfășurat-o la această revistă de-a lungul a 50 de ani. Mă leagă un sentiment deosebit de puternic de personalitatea lui Ibrăileanu, care a condus multă vreme revista, precum și toate amintirile atîtor prieteni, pe care i-am cunoscut în cercul *Vieții Românești*, oameni foarte deosebiți prin cultura, umanismul și sinceritatea lor.

— Tendința pe care, în opera noastră, are literatura de a deveni profesiune, apropie tot mai mult pe scriitor de ziarist. Cine credeți că ar cîștiga din această colaborare? Ziaristica sau literatura?

— Ar cîștiga amîndouă. Literatura cîștigă printr-un flux de viață autentică, iar ziaristica printr-o mai mare grijă față de expresie și de stil, precum și prin

tendința de a da faptului trăit o semnificație mai largă. Totuși, ele rămîn deosebite, mai ales în ceea ce privește natura lor. Literatura este artă. Așadar, este un joc al spiritului care, în primul rînd, trebuie să placă. Orice literatură trebuie să aibă acest caracter.

Ziaristica nu este artă. Ea nu tînde numai să placă. Ziaristica porcede din altă nevoie. Nevoia de informație. Așadar, ea satisface curiozitatea socială a individului. Și prin aceasta, îndeplinește funcția socială. Este un aliment spiritual de care omul în societate nu se poate lipsi. Este un act cultural de opțiune politică...

— Care sînt, după părerea dumneavoastră principalele puncte de contact între ziaristică și literatură?

— Dintr-o largă experiență, pot spune că nu există mai bună școală de cunoașterea vieții decît munca efectivă într-o redacție de ziar, acolo unde „fierbe cazanul” vieții, a vieții complexe în uriașa ei desfășurare.

O redacție de ziar e ca o uzină de viață. E viața concentrată, nicăieri un scriitor nu poate cunoaște atît de variate aspecte ale vieții, iar prin scrisorile primite acolo, — adevărate confidențe, autentice pagini de jurnal personal, biografii variate, atîtea psihologii omeneshti. Acest contact cu lumea este o mare plăcere. Te simți într-o formidabilă activitate legată de esența vieții. Timpul petrecut în redacția unui ziar este, cu adevărat, o succesiune uluitoare de fapte, de evenimente. Acolo trece materia primă a istoriei. Și tu, ziarist, ești parcă la postul de comandă al acestui carusel de evenimente ale lumii.

Sînt sigur că în viziunea genială asupra lumii și vieții din poezia lui Eminescu sînt esențe ale activității sale de ziarist.

Prezența scriitorilor în presă, nu numai că multiplică, prin reflectare și transfigurare, aspectele realității, dar, îmbogățind paginile ziarelor, îmbogățeste totodată fondul de cunoștințe și de experiențe.

Nu mai acei scriitori rămași izolați în cîte un turn desuet de fildeş, strîmbă din nas la perspectiva prezenței lor în presă, cum ar face o soacră nobilă la perspectiva de mezalitanță. De aceea, la aceștia este firesc să se simtă de îndată că florile sînt de ceară și prin nervurile lor nu trece nici un pic de sevă.

Munca în presă a scriitorilor are și alte influențe binefăcătoare: îi dă scrisului un iz de actualitate, un ritm, o mișcare ce aparține numai vieții, o anume viziune a timpului, o anume filozofie, o judecată de ansamblu, un sistem de legi inexorabile ale vieții sociale, o educație a punctualității.

La ziar, ceea ce merge perfect azi, mîine poate fi anacronic, document istoric. Informația, nota, articolul trebuie date astăzi și pînă la o anumită oră cînd se încheie gazeta. Ziarul nu este deloc tolerant. El e prezentul, majestatea sa momentală.

Și asta e o educație de care au nevoie foarte mulți scriitori, care cred, poate, că nemurirea lor înseamnă și nemurirea oricărui articol, adică o importanță și un interes perpetuu, la infinit ca a unui adevăr cosmic.

Prezența scriitorilor în presă îi face solidari cu opinia publică, cu societatea în care trăiesc, cu timpul lor, cu toți oamenii. Ea este și un mijloc minunat și unic de educație, de formarea conștiinței poporului.

Principalul punct de contact între ziaristică și literatură este și trebuie să fie viața în complexitatea ei, cu problemele pe care le pune și cu realitățile oamenilor care o trăiesc.

— De care factori depinde eficacitatea colaborării dintre scriitori și ziaristi?

— Bazele colaborării nu pot sta decît în interesul pe care-l manifestă unii față

de munca și opera celorlalți, precum și în acceptarea bunelor influențe reciproce.

Eficacitatea colaborării depinde de voința ziaristilor și de aspirațiile lor de a prezenta fenomenele vieții într-un limbaj mai ales și de voința scriitorilor de a folosi aspectele vieții și a căuta vastitatea lor în tot ceea ce consemnează atît de multiplu ziaristi.

— Care este tipul de ziarist pe care-l preferați?

— Potrivit vederilor mele ziaristul trebuie să fie animat de un veșnic spirit novator. Sînt împotriva acelor sociologi care avertizează că tehnica modernă „usucă” sufletul. Este adevărat că civilizația epocii noastre este, în primul rînd, un rod al științei și tehnicii, și că nu putem fi împiedicați să deținem o încărcătură emoțională omenească fără de care am înceta de a mai fi... oameni. Sînt de acord că ziaristul trebuie să fie un instrument de precizie al sesizării și orientării opiniei publice. Dar, la fel de adevărat este și faptul că el n-are voie să piardă din vedere încărcătura emoțională atît a persoanei sale conștiente, cît și a rîndurilor sale, a adevărului său, fiind vorba de un profesionist al condeiului. Altfel n-am avea decît să realizăm un soi de computer, pe care să-l conectăm la o masă de control din care să curgă zeci de mii de idei prefabricate!

— Aveți de făcut vreo remarcă referitoare la presa de astăzi?

— Apreciez strădania acelor care o practică de a o face cît mai bună. Admir atît eșalonul vîrstnic de condei, cît și detașamentul mai tînăr al breslei. Trăiesc o deplină satisfacție ori de cîte ori citesc un articol bun, în care cuvîntul este viguros articulat și avînd țintă precisă. Nu-mi plac acei redactori din presă care îmi „aranjează” cîte un articol de-al meu... mai bine! Neîndoios însă, presa de azi se străduiește să se situeze la înălțimea momentului. Cu toate acestea, mi-aș permite să sugerez abordarea tuturor problemelor privind viața națională cu mai multă sinceritate, cu mai mult curaj, după pilda înaltă oferită de secretarul general al partidului nostru — tovarășul Nicolae Ceaușescu. Astăzi, ziaristul, mai mult ca oricînd are toate condițiile pentru a-și spune cuvîntul clar și răspicat într-un nedesmintit spirit de partid.

— În încheiere, vă rugăm să împărtășiți cititorilor revistei noastre care sînt factorii esențiali ce au determinat trecerea dumneavoastră de la realizarea articolului de ziar și revistă la amintiri, eseuri și studii — contribuții de înaltă ținută științifică și publicistică în domeniul literaturii?

— Mai întâi nu este vorba de o trecere, ci de două activități deosebite care s-ar putea ca, prin conținutul lor, să aibă oarecare puncte de contact. Articolele de publicistică pornesc dintr-un imperativ al conștiinței mele cetățenești, cu credința că ar putea influența, prin atitudinea mea, spiritul uman în raporturile vieții de fiecare zi. Asta m-a făcut să înfierez întotdeauna violența și să apreciez cum se cuvine omenia. Fie că este vorba de romane sau memorii, am scris, avînd ca obiectiv principal, realizarea unor lucrări literar-artistice, în care preocuparea de datorie cetățenească și de autenticitatea faptelor au trecut în a doua ordine. În ziaristică am voit să contribuie la orientarea cititorilor din țara mea spre o cît mai înaltă atitudine morală și civică, pe cînd în literatură am încercat să realizez, în această artă, lucrările cele mai bune după puterile mele. Aș fi foarte mulțumit dacă am izbutit și în una și în alta.

Dumitru LAZĂR-SĂRAIANU

„Și să-mi scrii, măi băiete...”

Andi ANDRIEȘ

Prima întîlnire cu el?

Într-un iunie studențesc, Demostene era un pasionat al tinerilor poeți, îi căuta cu îndărătnicie și îi apăra cu demnitatea și puterea prestigiului său. Era într-un iunie, la mormîntul lui Topirceanu, era acolo Otilia Cazimir, era George Lesnea, iar Demostene venise din București. Stăteam cu răsuflarea tăiată, aveam în fața mea o filă de istorie literară atît de materială, încît în adolescența mea de atunci căpăta proporție de legendă.

Otilia a rămas lingă Top, să-l mai privească surîzînd lutul, Lesnea s-a abătut pare-mi-se pe la „Trei salcimi”, Demostene s-a sprijinit de brațul meu și ne-am dus la tramvai, la stația de la farmacie. Era într-un iunie. Tramvaiul de Tătărași a coborît zănat și a urcat leneș spre „cinci drumuri”. Demostene mă ținea de braț și, vă jur, nu era nimic mai frumos pe lume decît tramvaiul de Tătărași.

M-a luat în vizită la conu' Mihai Codreanu. Nu se văzuseră de mult. Printre buldogii de bronz, Demostene a urcat greu treptele, m-a tras după el, a sunat. Orb, sonetistul s-a ivit în prag, palid și nobil.

— Ghici cine-i, coane Mihai?

După o clipă, glasul de lumină al gazdei a murmurat cu bucurie neascunsă:

— Demostene!

Ultima întîlnire cu el?

Nu de mult, acasă, în camera lui, pe Rahmaninov 27-A. Cîte scrisori i-am scris pe adresa asta, cîte scrisori mi-a scris de la adresa asta?

Stătea într-un fotoliu, bătrîn spectaculos, impunător, subțiat de suferință. A vorbit mult și bucuros, a vorbit mult, cu imagini și profunzimi, a vorbit înțelept și jovial.

— Cum de m-am îmbolnăvit? De muncă multă, de efort... Poate și de bătrînețe, cine știe? Eram la „Viața Românească” într-o după amiază toridă, într-o căldură de iad... Am simțit deodată că-mi toarnă cineva o găleată cu metal topit pe creier, a fost o senzație de pierdere... Am văzut trecînd prin fața mea o apă roșie, mult, foarte mult roșu... Dragii mei, boala îl înjosește pe om, simțeam asta acolo la spital... Aveam coșmaruri, trăiam într-o lume pe care nimeni nu și-o poate închipui. Și plîngeam, băieți, plîngeam ca un copil...

Aceasta a fost ultima întîlnire. Cîndva, într-o iarnă la Sinaia îmi spusese că nicăieri nu ninge ca la Iași. Din ninsoarea ieșeană a acestor zile, aș vrea să trimîț un fulg într-acolo, fulgul ar rătăci căutîndu-l pe Demostene, căutîndu-l mult pentru că maestrul s-a dus, luat de cascada metalului topit...

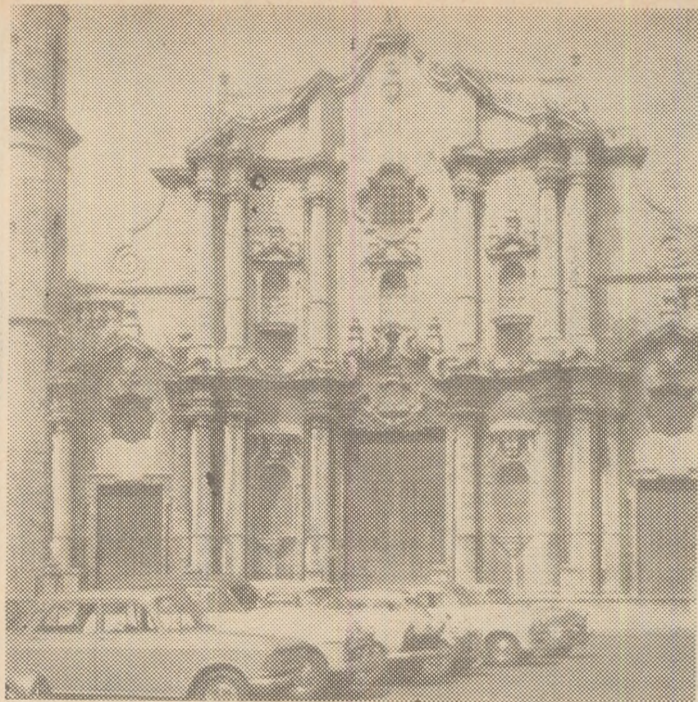
— Și să-mi scrii, măi băiete, să-mi scrii, că asta contează enorm acum, pentru mine...

Asta a spus la despărțire.

Îată vă scriu, maestre, și îmi aplec fruntea să nu mi se vadă ochii.

Și string pleoapele să nu mi se vadă inima.

Îată vă scriu, maestre...

Mircea
Radu
Iacoban

DIN AZORE ÎN ANTILE (2)

Omul din peșteră

La a cincea lovitură de tîrnacop, Justo Wong a simțit că acolo, dedesubt, ceva a trosnit și s-a rupt. „Vreo rădăcină” — și-a zis, ridicînd unealta și lovind iar. Minune: tîrnăcopul îi fuge din mîini, parcă supt în străfundurile pămîntului, Wong ascultă detunăturile vătuite ale unui ecou ciudat și... o rupe la fugă.

Il ducno Manuel, proprietarul botului de deal ce domină Bahía de Matanzas, era, ca de obicei, bănuitor: „zici că pămîntul ți-a înghițit tîrnăcopul?”

— Si! Maravilla!

— Ia să văd.

Tremurînd, Justo își conduce stăpînul pînă în drepul gropii din care scotea bolovani de calcar. Don Manuel Santos Pardos ingenunchează alături de ciudata rană a pămîntului și azvirle o piatră. Intr-adevăr, **maravilla**, ecoul vine tînzii, gaura pare fără fund. A doua zi, intrarea peșterii este lărgită și primul om pătrunde în lumea fastuoasă subpămîntă de lângă Matanzas.

Era în vara anului 1871.

Astăzi, **La cueva Bellamar**, considerată una dintre minunile Antilelor, este amenajată pentru a primi vizitatori: scări de beton, lumină electrică în anumite puncte, ghid autorizat. Interzisă intrarea fără însoțitor: zecile de ramificații subpămîntene te pot înșela, aducîndu-te în punji și fundături mute și perfide. În clipa în care ai coborît înția treapă, te lovește o pală de aer cald și umed; curînd, haina începe să atîrne greu, părul se împrăștie ca sub duș, iar batista cu care-ți tamponezi fața trebuie stoarsă din sferă în sferă de ceas.

Ne conduce un bărbat mărunt, croit, parcă, pe măsura lumii ciudate în care se mișcă amintind agilitatea unui Xifo în acvariu: pădurea întoarsă a stalactitelor alburii s-a oprit la vreun metru și jumătate de colții stalagmitelor, iar în spațiul rămas viețuiește dumnealui, Ernesto Ramirez Torres, din 1949 (!) ghid al peșterii Bellamar. De aproape un sfert de veac, **companero** Ernesto întîmpină vizitatorii la gura peșterii, îi conduce cale de un kilometru la jumătate sub pămînt, apoi iarăși, și iarăși spulberînd, într-un anume fel, recordurile speologilor autoclaustrați în alveolele de calcar ale mapamondului. Ernesto ne cîntărește o clipă din ochi, apoi face semn cu lanterna: pornim. Din 1949 și pînă acum, ghidul o fi învățat pe de rost fiecare pietricică, geografia tuturor podobabelor de calcar, cunoscîndu-și stalactitele ca un grădinar răsadurile. Ssssst! — ne oprește.

Priviți! Mantia lui Columb. „Care mantie?” — Îți vine să întrebi, uitîndu-te la tavanul încrețit ca un obraz de octogenar. **Acolo** — ne ghicește Ernesto nedumerirea, descoperind cu fascicoul lanternei o orgă de stalactite unduind ca faldurile unei pelerine. **Iar acum, sala gotică.** (Incăperea, boltită înalt și ascuțit, e prinsă într-un chenar de stalagmite ce urcă asemenea dantelăriei Domului din Milano) Ciudat: datorită lui Ernesto, lumea amorfă a subpămînturilor începe să capete căldură, relief, sens. **Intrăm în gura diavolului!** — anunță ghidul, coborînd vocea și rotînd ochii a spaimă. După cîteva metri, răsufliă ușurat: **am trecut.** Imi dau seama că Ernesto joacă un rol, același de-un sfert de veac, însuflețînd stalagmitelile ca un păpușar lemnul marionetei. Ssssst! **Liniște! Auziți broscuța?** Tăcere. Undeva plînge piatra, iar picăturile, strecurîndu-se prin cine știe ce rezonator complicat, iscă orăcăitul subțire și tremurat al brotacului de mai. **Acolo** — indică Ernesto — **paște turma de oi.** N-o vedem. Ghidul se impacientează: **un pic de efort, un pic de imaginație!** În fine, descoperim un șirag de concrețiuni: turma. Ernesto se apleacă, scoțoește în spatele unui nai de calcar, găsește un ciocănel și, închizînd ochii, lovește stalactitele. **E harpa. Recunoașteți melodia?** Desigur. Xi-lofonul de piatră îngîna bătrîna **Guatanamera.** Mai departe. **Iată Cimitirul.** (Ernesto ne poartă printre pietrele de mormînt pășind în virful picioarelor și vorbind în șoaptă). **Uite acvila! Alături, rinocerul! Și-acum, fintina tineretii.** Cine atinge apa cu buzele, întinereste cu zece ani. **Cînd am intrat în peșteră** — spune Ernesto de-a dreptul serios — **eram un biet bătrîn. Iată: am atins apa și-am azvirliț din spate un deceniu!** Mergem de jumătate de ceas. Ernesto descoperă mereu flori și cascade și orașe și păsări și statui și elefanți. Saltă agil printre luminările înfiripate din lacrima muntelui, de-a lungul a zeci de mii de ani, imită mormăitul tigriului, stînge lumina cînd ne istorisește cum a murit, în acel loc, un american excentric, ne invită să ascultăm șopotul bizar al unui rîu subteran, face semnul rugăciunii în fața unui Buda de calcar... După o oră de

mers, ne întoarcem pe alt drum, alt șirag de săli, alte personaje fantastice răspund „prezent” la chemarea lui Ernesto, **Cueva Bellamar** devine un ecran pe care fantazia proiectează siluete cvasi-insuflețite, într-o rostogolire continuă și năucitoare.

Fac o socoteală: circa 10 grupuri însoțite în fiecare zi, vreo 3.000 pe an, 75.000 într-un sfert de veac. În cele 75.000 de coborîri, Ernesto Ramirez Torres și-a inventat lumea-i subpămînteană, descoperindu-și eroii treplat și prezentîndu-i pînă acum, cu același ritual însuflețit, la aproape un milion de vizitatori.

Ajungem sus. Ernesto își miște ochii: prea multă lumină. Îl așteaptă un grup gălăgios de „Camilitos”, elevi-militari. Ghidul verifică lanterna, face obișnuitul semn și dispăre în întuneric.

Translatorul se apropie, arată spre raza lanternei și-mi șoptește că ghidul este „un poco loco” (puțin nebun).

Nici vorbă.

Cred că am descoperit aici, în **Cueva Bellamar**, un poet. Un original și adevărat poet.

Fuerza alfabetizadora

Cuba, 1961, „anul educației”: a fost chemată „sub arme” **„fuerza alfabetizadora”**. „Armele”: două abecedare, rucsacul, creionul și petromaxul fabricat în China. Imensele lămpi nichelate, purtate asemenea unor cădelnițe de către miile de alfabetizatori au devenit simbolul unei campanii unice, în care, printre literele rotunjite tremurate, s-au fost ivit și picături de sînge. Pecetea subdezvoltării, acest etern veto adresat ca o sfidare progresului, o vom găsi rinjind negru, insolent și trădător în grafice și statistici: 23,6 la sută din populația arhipelagului nu știa, în 1953, să-l deosebească pe a de b. 35,3 la sută dintre locuitorii provinciei muntoase Oriente, 27,3 la sută dintre crescătorii de vite din Camagüey, 30,8 la sută dintre cultivatorii de tutun din Pinar del Rio, țineau ziarul corect în mîna datorită fotografiilor pe care le potriveau cu cerul în sus... La 1 ianuarie 1961 s-a dat semnalul bătăliei cu ignoranța: o înclăștare dură presărată cu accente acute de entuziasm și episoade tragice, rămasă înscrisă în istoria Cubei ca înția luptă fără învinși: cînd, la 22 decembrie, s-a sărbătorit victoria, și profesorii improvizați și elevii (unii octogenari) au cîntat și dansat sub semnul aceleiași bucurii: **Cuba, territorio liberado del analfabetismo!** Am văzut, la „Muzeul alfabetizării”, scrisorile — înția din viața lor — trimise lui Fidel de către bătrîna Eutropia Bermudez (vîrsta: 63 de ani. Alfabetizarea a durat 60 de zile), Dolores Vasques (56 de ani, alfabetizată în 55 de zile), Isabel Santamaria (64 de ani, 65 de zile); scrisorile sînt simple, fantastic de simple și poate de aceea cu atît mai impresionante. Alături de bătrînele tărănci este fotografiată **maestra**, o puștoaică de 15 ani, cu petromaxul în stînga și manualul **Alfabeticeemos** în dreapta. După ecusonul cusut pe umăr, înțeleg că fata a făcut parte din brigada **Conrado Benitez**. La 15 aprilie au sosit la Varadero primii „brigaderi”; la 30 august 1961 se aflau acolo 105.000 de băieți și fete. Vîrsta medie: 15 ani; jumătate dintre ei aveau doar clasele primare, 32% o școală secundară, 2% școala normală, cîteva școala comercială și doar 2% începuseră cursurile universitare. Aici, la Varadero, fostă proprietate a milionarului Dupont, viitorii **alfabetizatori** au învățat cum să-i învețe pe alții. Lecția întîi: **El analfabetismo, producto del subdesarrollo provocado por la intervencion del imperialismo.** Lecția a doua: conduita față de viitorul elev, care, de regulă, are copii mai vîrstnici decît profesorii cu petromax. 1 — Stabiliți relații de prietenie respectuoasă cu elevul, deoarece aveți nevoie de sprijinul său; 2 — Stimulați-l, pentru a nu se descuraja; 3 — Faceți-l să înțeleagă că învață pentru el și pentru patrie; 4 — Evitați ordinele, adresați-i îndemnuri, spuneți-i cît mai des **va muy bien!, perfecto!, adelante!** Abecedarul, tipărit într-un tiraj de 1.500.000 exemplare, nu putea purta alt titlu decît **Venceremos!** În pofida aparențelor (rapiditatea cu care a fost declanșată campania, imediat după revoluție, amplitudinea desfășurării de forțe etc.), **anul educației** s-a dovedit a fi pregătit temeinic: s-au efectuat, înainte de orice, studii privind vocabularul activ și pasiv al țaranului cubanez, au fost alese, pe bază de teste, metodele, apelîndu-se în cele din urmă la sistemul „ideofonic” al Anei Echejojen, alături de cel al „cuvintelor normale”, stabilit de Maria L. Soler și de procedeul Laubach. Titluri ale lecțiilor din primul manual, populara **Cartilla**: „Pămîntul”, „Fiecare cubanez stăpîn în casa sa”, „Un popor sănătos, într-o Cubă liberă”, „Revoluția cîștigă toate bătăliile”, „Cuba nu este singură”. Cel de al doilea manual, destinat atît profesorului cît și elevului, începe, simbolic, cu lecția **Le Revolucion**: „Los pueblos necesitan le revolucion para desarrol-

larse y avansar”. (Popoarele le este necesară revoluția pentru a se dezvolta și avansa). Lecțiile următoare: „Fidel este liderul nostru”, „Pămîntul este al nostru”, „Cooperativele”, „Naționalizarea”, „Industrializarea”, „Discriminarea rasială”, „Prietenii și inamicii”, „Războiul și pacea”. Manualul a devenit, astfel, și un prim abecedar politic, cea dintîi luare de contact a izolatului **campesino** cu marile probleme aflate în fața Republicii Cuba. Cu cele două manuale în rucsac, **alfabetizatorii** au împinzit arhipelagul, ajungînd pînă în insulele **Cayo Coco** și **Turiguano**, pînă-n **Laberinto de las Doce Aguas** și **San Felipe**, au coborît dincolo de crestele **Sierrei Maestre** și **Sierrei Cristal**, în Oriente, provincia cu cei mai mulți analfabeți, au ajuns pînă-n stîncările de la **Vinales** și pustietățile din **Matahambre**. Cuvîntul de ordine: nu există ore de lucru, există atît: un țel. De pretutindeni au început să sosească știri, tabele și procente. Multe vești amare: ignoranța nu voia să se predea, contra-revoluția, în acei primi ani de democrație populară, încă ascundea colți nescoși, în sala de clasă răsunau rafale, primii martiri ai tinerei, romanticei, însuflețitei și generoasei **fuerza alfabetizadora** au început să cadă. Am văzut, la „Muzeul alfabetizării”, certificatul de deces al studentului Manuel Asunce Domenech, torturat și asasinat la Palmarita, Rio de Ay, districtul Trinidad. Torturile, descrise în limbajul sec și lipsit de emoție al legiștilor, nici măcar n-am curajul să le aștern pe hîrtie. Alături de certificatul de deces, o fotografie: înmormîntarea, la Havana. Ai senzația că întregul oraș a ieșit în stradă spre a-l petrece, la **Cementerio Cristobal Colon**, pe învățătorul cu față de copil și privire prematur înnegurată. În aceeași zi și tot la Palmarita a fost ucis Pedro Lantigua Ortega. În Caracusey, l-au spînzurat pe Conrado Benitez Garcia, în Quemada de Güines, la 3 octombrie, a fost ucis tînarul cu abecedar și petromax Delfin Sen Cedre. Într-o vitrină a muzeului se păstrează o batistă însingerată: cu ea, un învățător de 16 ani a încercat să oprească sîngele ce-i țîșnea din gîtul perforat cu un glonte de fabricație americană. O tablă de clasă — pe care se mai cunosc bețișoarele alfabetului, desenate dulce și sîngaci — este cîruiruită de rafala unei puști automate. Da, alfabetizarea n-a fost o simplă **campanie**, a fost o **bătălie**. Cu atît mai mare bucuria izbînzii: fișele statistice venite din orașul Melena del Sur și completate meticolos la capitolele **prueba inicial, prueba intermedia și prueba final**, atestă că orașul de lângă rîul Mayabeque este **el primer municipio de Cuba liberado del analfabetismo.**

Era 5 noiembrie 1961.

Rezultate: 2269 de alfabetizați dintr-un total de 2868 (diferența reprezentînd persoanele încadrabile la capitolele „Mutați din oraș”, „Defuncții” și **Incapaces**). Au urmat alte trei orașe din provincia Havana, apoi cel dintîi oraș din interior: San Juan de Los Yeras (provincia Las Villas).

La 22 decembrie, în fața monumentului lui Jose Marti s-a adus brinosul de recunoștință eroilor și s-a sărbătorit victoria. Victoria alfabetizării.

Pătate — uneori și de sînge — îngălbenite, rupte, abecedarele intitulate **Venceremos!** au fost adunate la „Muzeul alfabetizării” și unii oaspeți primesc, cîteodată, drept amintire, o asemenea cărțuție verzuie.

A cărei amănunțită și adevărată istorie n-o vor cunoaște, desigur, niciodată.

cronica

săptămînal politic, social, cultural

Redactor șef: LIVIU LEONTE
Redactori șefi adjuncți: ANDI ANDRIEȘ, N. BARBU
Secretar general de redacție: ȘTEFAN OPREA

in colegiul de redacție:

AL. ANDRIESCU, CONST. CIOPRAGA, ION CREANGĂ,
AL. DIMA, ILIE GRĂMĂDĂ, DAN HATMANU, MIRCEA
RADU IACOBAN, GAVRIIL ISTRATE, GEORGE LESNEA,
P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, CORNELIU STURZU,
CORNELIU ȘTEFANACHE, NICOLAE TATOMIR.

Prezentarea grafică: VALER MITRU